

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ ΓΙΑ

Γ.Μ.Σ.

ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

**Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων - Πανεπιστήμιο
Πελοποννήσου**

Τμήμα Οικονομικών Επιστημών - Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Τμήμα Οικονομικών Επιστημών - Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων - Πανεπιστήμιο Πειραιά

Διαπανεπιστημιακό Διατμηματικό

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

«Τοπική και Περιφερειακή Ανάπτυξη και Αυτοδιοίκηση»

**Φορολογική Αποκέντρωση και Τοπική
Αυτοδιοίκηση Αποτελεσματικές Πρακτικές
Ευρωπαϊκών Τοπικών Φορέων**

Ιωάννης Χατζηκωνσταντίνου

Κόρινθος, Σεπτέμβριος 2016



**Department of Political Studies and International Relations - University of
Peloponnese**

Department of Economics - Democritus University of Thrace

Department of Economics - Aristotle University of Thessaloniki

Department of Business Administration - University of Piraeus

**Interuniversity Interdepartmental
Master Program in
«Local and Regional Government and Development»**

**Fiscal Decentralization and Local Government
Effective Practices European Local Authorities**

Ioannis Chatzikonstantinou

Corinth, September 2016

Αφιέρωση

Στη σύζυγό μου Τάνια και στα παιδιά μου Νικόλα και Δέσποινα

Ευχαριστίες

Ευχαριστώ τον καθηγητή μου κ. Θωμά Πουφινά για την βοήθεια, την καθοδήγηση και τις χρήσιμες οδηγίες που μου παρείχε κατά την σύνταξη της παρούσας εργασίας

Φορολογική Αποκέντρωση & Τοπική Αυτοδιοίκηση

Αποτελεσματικές Πρακτικές Ευρωπαϊκών Τοπικών Φορέων

Σημαντικοί Όροι: Διοικητική και Οικονομική Αυτοτέλεια των ΟΤΑ, Πόροι και Αρμοδιότητες των ΟΤΑ, Φορολογική Αποκέντρωση, Φορολογικά Έσοδα.

Περίληψη

Στις σημερινές συνθήκες η πολιτική, η ανάπτυξη και η οικονομία πρέπει να έρχονται τόσο από την κεντρική κυβέρνηση, όσο και από την Τοπική και Περιφερειακή Αυτοδιοίκηση. Όλα τα κράτη στην Ευρώπη αναδιοργανώνονται με βάση τις αυτοδιοικητικές τους μορφές οργάνωσης, με τις τοπικές αρχές να αναλαμβάνουν πρωταγωνιστικό ρόλο στον τομέα της κοινωνικής και οικονομικής ευημερίας.

Η ελληνική πρόταση για μία άλλη αρχιτεκτονική κράτους και αυτοδιοίκησης με θεμελιώδη λίθο τις συνταγματικές αρχές τις «διοικητικής αυτοτέλειας» και «οικονομικής αυτοδυναμίας» των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) ενισχύει τον διοικητικό, οικονομικό, κοινωνικό και αναπτυξιακό ρόλο τους. Απαραίτητη προϋπόθεση για την άσκηση αυτού του ρόλου είναι η αναμόρφωση των οικονομικών των ΟΤΑ μέσα από την αποκέντρωση φόρων και την διεύρυνση των πηγών εσόδων τους με διακριτή άσκηση των αρμοδιοτήτων τους.

Η μεταρρύθμιση αυτή πρέπει να είναι αποτέλεσμα μιας σοβαρής ανάλυσης και επεξεργασίας του φορολογικού συστήματος, των φόρων που πρόκειται να μεταφερθούν στην Τοπική αυτοδιοίκηση (ΤΑ), των αρχών που πρέπει να διέπουν την φορολογική αποκέντρωση καθώς και τις αρμοδιότητες που θα συνοδεύουν αυτή την μεταρρύθμιση. Η ανάλυση των τοπικών και περιφερειακών μεταρρυθμίσεων που έλαβαν χώρα σε πολλά ευρωπαϊκά κράτη ίσως μπορούν να αποτελέσουν οδηγό για την αναμόρφωση του τοπικού μας φορολογικού συστήματος. Απαιτείται ένα συμβόλαιο μεταξύ Αυτοδιοίκησης και Πολιτείας που θα δημιουργήσει συνθήκες δομής, οικονομικής και διοικητικής, εξασφαλίζοντας την επάρκεια πόρων, την παροχή υψηλών υπηρεσιών, την άμβλυνση των κοινωνικών ανισοτήτων και την τοπική βιώσιμη ανάπτυξη.

Fiscal Decentralization and Local Government

Effective Practices European Local Authorities

Keywords: Administrative and financial independence of local authorities, Resources and Responsibilities of Local Authorities, Fiscal Decentralization, Tax Revenue.

Abstract

Under the current circumstances, politics, growth and the economy must come both from the central as well as the local and regional government. All European countries are reorganizing according to self-governed organization forms with local authorities taking over a leading role in the sector of social and economic welfare.

The proposal for another design of State and Government, which has its foundation in the constitution principles of ‘administration autonomy’ and ‘financial independence of local administration’ strengthens the administrative, economic, social and developmental role. A prerequisite for this is the reform of the financing of local authorities through decentralization of taxes and the expansion of their revenue sources with transparent exercise of power.

This reform should be the result of serious analysis and elaboration of the tax system where taxes should be transferred to the local government, as well as of the fiscal decentralization and the accompanying competences of this reform. A contract is needed between the local and the central governments in order to create both economic and administrative conditions, which will ensure adequate resources sustainable regional development, the provision of high quality services and the mitigation of social inequalities.

Περιεχόμενα

Περίληψη

Abstract

Κατάλογος Πινάκων

Κατάλογος Διαγραμμάτων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	1
Ελληνική Τοπική Αυτοδιοίκηση	1
1.1 Εισαγωγή	1
1.2 Διοικητική και Οικονομική αυτοτέλεια των Ο.Τ.Α.	1
1.3 Πόροι και αρμοδιότητες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης	2
1.3.1 Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι (Κ.Α.Π.).....	2
1.3.2 Ίδια Έσοδα	4
1.3.3 Λοιπά Έσοδα	4
1.3.4 Ποσοστιαία διάρθρωση των εσόδων των ΟΤΑ.....	4
1.4 Χρηματοοικονομικοί Δείκτες.....	6
1.4.1 Δείκτης Αυτονομίας	7
1.4.2 Δείκτης Αστάθειας	9
1.4.3 Δείκτης Εξάρτησης.....	10
1.4.4 Δείκτης Λειτουργικής Αυτονομίας	12
1.5 Ανακεφαλαίωση	14
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	15
ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗ	15
2.1 Εισαγωγή	15
2.2 Εννοιολογική προσέγγιση	15
2.3 Αρχές τοπικής φορολογίας	17
2.4 Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της φορολογικής αποκέντρωσης.	18
2.5 Η διάρθρωση του τοπικού φορολογικού συστήματος.....	19
2.6 Το φορολογικό σύστημα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης	22
2.7 Ο βαθμός φορολογικής αποκέντρωσης	22
2.8 Ανακεφαλαίωση	23
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	24
Η ευρωπαϊκή τοπική αυτοδιοίκηση.....	24
3.1 Εισαγωγή	24
3.2 Η ευρωπαϊκή οικονομική συγκυρία	24
3.3 Τα έσοδα των ευρωπαϊκών τοπικών αρχών	26
3.4 Το Ευρωπαϊκό Φορολογικό Σύστημα	27
3.4.1 Βασικοί τοπικοί φόροι της ευρωπαϊκής ΤΑ	31
3.5 Αρμοδιότητες των ευρωπαϊκών ΟΤΑ	33
3.6 Ανακεφαλαίωση	41
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	42
Προτάσεις – Συμπεράσματα.....	42
4.1 Συμπεράσματα.....	42
4.2 Περιοριστικοί παράγοντες.....	43
4.3 Πρακτικές Συνέπειες	43
4.4 Προτάσεις για μελλοντική έρευνα.....	43
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	44

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1.1 Ποσοστιαία διάρθρωση των εσόδων της Τ.Α. ετών 2009 και 2013-2015	4
Πίνακας 1.2 Δείκτης Αυτονομίας των ΟΤΑ έτους 2015.....	7
Πίνακας 1.3 Δείκτης Αστάθειας των ΟΤΑ έτους 2015.....	9
Πίνακας 1.4 Δείκτης Εξάρτησης των ΟΤΑ έτους 2015	10
Πίνακας 1.5 Δείκτης Λειτουργικής Αυτονομίας των ΟΤΑ έτους 2015.....	12
Πίνακας 2.1 Φόροι της Ελληνικής ΤΑ ως % στα συνολικά φορολογικά της έσοδα 2015	20
Πίνακας 2.2 Διάρθρωση φορολογικών εσόδων ευρωπαϊκής ΤΑ έτους 2013	21
Πίνακας 3.1 Δημόσια έσοδα & δαπάνες της ΕΕ-28 ως % του ΑΕΠ 2006-2014	24
Πίνακας 3.2 Τα δημόσια έσοδα & δαπάνες του ΑΕΠ 2014.....	25
Πίνακας 3.3 Συνολικά έσοδα ΤΑ ως % του ΑΕΠ.....	27
Πίνακας 3.4 Συνολικές δαπάνες ΤΑ ως % του ΑΕΠ 2008-2014.....	28
Πίνακας 3.5 Φορολογικά έσοδα ΤΑ ως % των συνολικών φορολογικών εσόδων των ευρωπαϊκών κρατών 2008-2014.....	30
Πίνακας 3.6 Δαπάνες ΤΑ ανά οικονομική λειτουργία.....	34
Πίνακας 3.7 Δείκτης οικονομικής λειτουργίας / βαθμός φορολογικής αποκεντρώσης	35
Πίνακας 3.8 Δαπάνες ΤΑ	34
Πίνακας 3.9 Σύνοψη παλινδρόμησης.....	37

Κατάλογος Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1.1 Αναλογία ΟΤΑ - Δείκτης Αυτονομίας	8
Διάγραμμα 1.2 Ποσοστιαία αναλογία ΟΤΑ - Δείκτη Αυτονομίας.....	8
Διάγραμμα 1.3 Αναλογία ΟΤΑ - Δείκτη Αστάθειας	9
Διάγραμμα 1.4 Ποσοστιαία Αναλογία ΟΤΑ - Δείκτης Αστάθειας	10
Διάγραμμα 1.5 Αναλογία ΟΤΑ - Δείκτης Εξάρτησης.....	11
Διάγραμμα 1.6 Ποσοστιαία Αναλογία ΟΤΑ - Δείκτης Εξάρτησης.....	11
Διάγραμμα 1.7 Αναλογία ΟΤΑ - Δείκτης Λειτουργικής Αυτονομίας.....	12
Διάγραμμα 1.8 Ποσοστιαία Αναλογία ΟΤΑ - Δείκτης Λειτουργικής Αυτονομίας.	13
Διάγραμμα 3.1 Δημόσια έσοδα & δαπάνες της ΕΕ-28 ως % του ΑΕΠ 2006-2014	25
Διάγραμμα 3.2 Τα δημόσια έσοδα & δαπάνες % του ΑΕΠ 2014	26
Διάγραμμα 3.3 Συνολικά έσοδα ΤΑ ως ποσοστό του ΑΕΠ	28
Διάγραμμα 3.4 Συνολικές δαπάνες ΤΑ ως % του ΑΕΠ 2008-2014.....	29
Διάγραμμα 3.5 Πορεία φορολογικών εσόδων ΤΑ των κρατών μελών της ΕΕ	30
Διάγραμμα 3.6 Φορολογικά έσοδα ΤΑ ως % των συνολικών φορολογικών εσόδων	31
Διάγραμμα 3.7 Τοπικά φορολογικά έσοδα από φόρους εισοδήματος & περιουσίας (2013).....	32
Διάγραμμα 3.8 Τοπικά έσοδα από φόρους αγαθών και υπηρεσιών (2013)	33

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Ελληνική Τοπική Αυτοδιοίκηση

1.1 Εισαγωγή

Η συνταγματική κατοχύρωση περί «οικονομικής αυτοτέλειας» της αυτοδιοίκησης προς εκπλήρωση της αποστολής και των αρμοδιοτήτων της, ταυτίστηκε με την εκχώρηση ενός μέρους των δημοσίων φορολογικών εσόδων με την μορφή επιχορηγήσεων προς την ΤΑ ενώ η μεταβίβαση αρμοδιοτήτων από την κεντρική διοίκηση πολλές φορές δεν συνοδεύτηκε από τους αναγκαίους πόρους που αντιστοιχούν σε αυτές.

Στο κεφάλαιο αυτό, γίνεται μια εννοιολογική προσέγγιση των όρων της διοικητικής και οικονομικής αυτοτέλειας της ΤΑ, αναφέρονται οι οικονομικοί πόροι και οι αρμοδιότητες των ΟΤΑ και εξετάζεται μέσα από την χρήση χρηματοοικονομικών δεικτών η υφιστάμενη οικονομική τους κατάσταση.

1.2 Διοικητική και Οικονομική αυτοτέλεια των Ο.Τ.Α.

Σύμφωνα με το άρθρο 102 του Συντάγματος, *«οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης έχουν διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια»*. Με τον όρο **διοικητική αυτοτέλεια** νοείται ότι οι ΟΤΑ δια μέσου των ατομικών, συλλογικών και υπηρεσιακών οργάνων τους λαμβάνουν και εκτελούν αποφάσεις, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους, ελεύθερα, χωρίς να υπόκεινται σε κρατικές παρεμβάσεις και περιορισμούς.

Η εκχώρηση των αποκεντρωμένων αρμοδιοτήτων προς στους ΟΤΑ προκειμένου να αντιμετωπίσουν τα καθημερινά ζητήματα των πολιτών απαιτεί και την ανάλογη οικονομική επάρκεια πόρων (άρθρο 102 του Συντάγματος). Με αυτή την συνταγματική αναφορά θεσπίζεται η **οικονομική αυτοτέλεια** των ΟΤΑ, οι οποίοι έχουν τα δικά τους έσοδα και έξοδα, επιβάλλουν δημόσια βάρη και έχουν τον δικό τους προϋπολογισμό – απολογισμό περιορίζοντας την κρατική μέριμνα στην διασφάλιση των αναγκαίων πόρων προς εκπλήρωση της αποστολής τους. Το

δικαίωμα των ΟΤΑ σε επαρκείς οικονομικούς πόρους προνοεί και ο Ευρωπαϊκός Χάρτης Τοπικών Αυτονομιών (Ε.Χ.Τ.Α.)¹ αναγνωρίζοντας την σχέση αναλογίας πόρων και αρμοδιοτήτων.

1.3 Πόροι και αρμοδιότητες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Ο Κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων (Ν.3463/2006) διακρίνει τα έσοδα των ΟΤΑ σε τακτικά και έκτακτα (άρθρο 157). Στα τακτικά έσοδα περιλαμβάνονται **1)** οι θεσμοθετημένοι υπέρ αυτών πόροι **2)** τα ίδια έσοδα τα οποία προέρχονται από i) εισοδήματα της κινητής και ακίνητης περιουσίας ii) τα ανταποδοτικά τέλη και δικαιώματα iii) φόροι, τέλη, δικαιώματα και εισφορές και iv) τοπικά και δυνητικά τέλη.

Τα έκτακτα έσοδα προέρχονται: i) από δάνεια, δωρεές, κληροδοτήματα και κληρονομίες ii) από διάθεση, εκποίηση και εν γένει εκμετάλλευση περιουσιακών στοιχείων iii) από συμμετοχή σε επιχειρηματική δραστηριότητα iv) από τα κάθε είδους πρόστιμα ή άλλες διοικητικές κυρώσεις και v) από κάθε άλλη πηγή

1.3.1 Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι (Κ.Α.Π.)

Η οικονομική ενίσχυση των ΟΤΑ από την κεντρική διοίκηση, λαμβάνεται υπό την μορφή επιχορηγήσεων με τους Κ.Α.Π.

Οι Κ.Α.Π. θεσμοθετήθηκαν με το άρθρο 25 του Ν. 1828/89 (ΦΕΚ 2/Α), και καλύπτουν το κόστος των υπηρεσιών για τις αρμοδιότητες που έχουν μεταβιβασθεί στους ΟΤΑ. Άρχισαν να αποδίδονται στους δήμους από τον Ιανουάριο του 1989 και προέρχονται από τις παρακάτω πηγές εσόδων (Ν.3852/2010):

- το Φόρο Εισοδήματος Φυσικών και Νομικών Προσώπων (Φ.Ε.Φ.Ν.Π.) σε ποσοστό 20% των συνολικών ετήσιων εισπράξεων του φόρου αυτού.²
- το Φόρο Προστιθέμενης Αξίας (Φ.Π.Α.) σε ποσοστό 12% των συνολικών ετήσιων εισπράξεων του φόρου αυτού.
- το Φόρο Ακίνητης Περιουσίας σε ποσοστό 50% των συνολικών ετήσιων εισπράξεων του φόρου αυτού.³

¹ Αποτελεί διεθνή σύμβαση που καταρτίστηκε και υιοθετήθηκε από τα κράτη-μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης το 1985 και έχει την ισχύ του άρθρου 28 παρ.1 του Συντάγματος. Κυρώθηκε από την Ελλάδα με τον Ν.1850/89 (ΦΕΚ 114/10-5-1989/Α')

² Από 1/1/2011 το ποσοστό των ΚΑΠ που προέρχεται από το Φ.Ε.Φ.Ν.Π. αυξάνεται κατά 1,30% για την κάλυψη της μισθοδοσίας του προσωπικού που μεταφέρθηκε στους Δήμους από το Υπουργείο Παιδείας και απασχολείται με τον καθαρισμό των σχολικών μονάδων (άρθρο 49 παρ.11β Ν.3943/11)

Οι ΟΤΑ πέραν της κάλυψης των λειτουργικών τους δαπανών χρηματοδοτούνται για την άσκηση αρμοδιοτήτων, που μεταφέρθηκαν σε αυτούς βάσει νόμων, και για δράσεις τους, όπως

- Οι δαπάνες μισθοδοσίας, συντήρησης και λειτουργίας των κρατικών παιδικών και βρεφονηπιακών σταθμών που μεταβιβάστηκαν στους ΟΤΑ με τον Ν.2880/2001
- Οι δαπάνες επισκευής και συντήρησης των σχολικών κτιρίων (άρθρο 13 παρ.1 Ν.2880/2001)
- Οι δαπάνες μισθοδοσίας, συντήρησης και λειτουργίας των εθνικών γυμναστηρίων που μεταβιβάστηκαν στους ΟΤΑ (άρθρο 14 παρ.6 Ν.2880/2001)
- Οι αποζημιώσεις που καταβάλλουν οι σχολικές επιτροπές στους σχολικούς τροχονόμους (άρθρο 14 παρ.45 Ν.2817/2000)
- Οι δαπάνες μισθοδοσίας, συντήρησης και λειτουργίας των νομικών προσώπων ή υπηρεσιών της παρ.1 του άρθρου 8 του Ν.3106/2003 (Κ.Ε.Φ.Ο. παιδικοί σταθμοί του Ε.Ο.Π.) που μεταβιβάστηκαν στους ΟΤΑ με το νόμο αυτό (άρθρο 14 παρ.1 Ν.3146/2003)
- Οι δαπάνες μισθοδοσίας του προσωπικού που απασχολείται στον καθαρισμό των σχολικών μονάδων και μεταφέρθηκε από 1/1/2011 στους δήμους (άρθρο 49 Ν.3943/2011)
- Ποσοστό μέχρι το 1/3 των εσόδων που προέρχεται από το Φ.Ε.Φ.Ν.Π που εντάσσεται στους Κ.Α.Π. εγγράφεται στον προϋπολογισμό δημοσίων επενδύσεων και διατίθεται για τη χρηματοδότηση επενδυτικών δραστηριοτήτων των δήμων. Το ποσό αυτό των Κ.Α.Π. ονομάζεται Συλλογική Απόφαση Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΣΑΤΑ) και διατίθεται αποκλειστικά και μόνο για την εκτέλεση έργων και την εκπόνηση μελετών και δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την πληρωμή οποιασδήποτε άλλης δαπάνης.

Οι πόροι αυτοί «όπως αναφέρει ο Ι. Θεοδώρου (2015) είναι «κεντρικοί» διότι επιβάλλονται, βεβαιώνονται και εισπράττονται από την κεντρική διοίκηση και στην συνέχεια κατανέμονται στους ΟΤΑ, και «αυτοτελείς» διότι το ύψος των εσόδων που αποδίδουν εξαρτάται μόνο από τη δυναμικότητα τους και όχι από την βούληση της κρατικής διοίκησης».

Οι Κ.Α.Π. εγγράφονται στον τακτικό προϋπολογισμό του κράτους και κατατίθενται στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων, σε λογαριασμό με τίτλο «Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι των Δήμων» για κάλυψη λειτουργικών και λοιπών γενικών δαπανών, επί τη βάση ιδίως των δημογραφικών, γεωμορφολογικών, διοικητικών, οικονομικών, κοινωνικών, περιβαλλοντικών και πολιτιστικών χαρακτηριστικών τους.

³ Από 1/1/2014 περιλαμβάνεται στους ΚΑΠ ο Ενιαίος Φόρος Ιδιοκτησίας Ακινήτων σε ποσοστό 11,3% των συνολικών ετήσιων εισπράξεων του φόρου αυτού (άρθρο 259 παρ.1 περίπτ. γ' Ν.3852/2010). Ο φόρος ακίνητης περιουσίας καταργήθηκε από την ανωτέρω ημερομηνία (άρθρο 13 παρ.1 Ν.4223/2013)

1.3.2 Ίδια Έσοδα

Τα ίδια έσοδα από τέλη, δικαιώματα και εισφορές επιβάλλονται, βεβαιώνονται και εισπράττονται από τους ΟΤΑ προς κάλυψη ενός σημαντικού μέρους του σταθερού κόστους λειτουργίας τους. «Όπως αναφέρει ο Σ. Ρεπούσης (2008) συμβάλουν σημαντικά στην οικονομική αυτοδυναμία των ΟΤΑ επειδή το ύψος τους εξαρτάται από την αποτελεσματική διοίκηση των τοπικών αρχόντων να τα επιβάλλουν και την ικανότητα των οικονομικών υπηρεσιών να τα βεβαιώσουν και να τα εισπράξουν. Σε όσους δήμους τα ίδια έσοδα υπερβαίνουν το 50% των συνολικών τους εσόδων, παρατηρείται υψηλό ποσοστό αυτοχρηματοδότησης των λειτουργικών και επενδυτικών τους δαπανών».

1.3.3 Λοιπά Έσοδα

Οι ΟΤΑ πέραν των προαναφερθέντων εσόδων μπορούν να έχουν και άλλα έσοδα που προέρχονται από διαφορετικές πηγές όπως έσοδα από δάνεια, δωρεές, πρόστιμα και παράβολα, κληρονομίες, μισθώματα ακινήτων, από δημοτικές επιχειρήσεις, προγραμματικές συμβάσεις καθώς και από την άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας. Επίσης σημαντική πηγή εσόδων για την ενίσχυση του αναπτυξιακού ρόλου των ΟΤΑ, αποτελούν οι χρηματοδοτήσεις από Προγράμματα της Ε.Ε.

1.3.4 Ποσοστιαία διάρθρωση των εσόδων των ΟΤΑ.

Στον πίνακα 1 που ακολουθεί παρουσιάζεται η ποσοστιαία διάρθρωση των εσόδων της ΤΑ στην Ελλάδα για τα έτη 2009 και 2013-2015.⁴ Για τα έτη 2010, 2011, 2012 δεν υπάρχουν στοιχεία.

Πίνακας 1.1

Ποσοστιαία διάρθρωση των εσόδων της Τ.Α. ετών 2009 και 2013-2015

ΚΑ	ΕΣΟΔΑ	2009 %	2013 %	2014 %	2015 %	Μ. Τιμή %	Τυπική Απόκλιση
0	Τακτικά	64,5	67,4	76,3	79,2	71,8	7,0155
01	Πρόσοδοι από ακίνητη περιουσία	1,0	0,9	1,0	1,1	1,0	0,0816
02	Έσοδα από κινητή περιουσία	0,3	0,5	0,4	0,4	0,4	0,0816
03	Ανταποδοτικά τέλη & δικαιώματα	18,0	20,6	22,8	24,0	21,4	2,6401
04	Λοιπά τέλη και δικαιώματα	5,0	5,1	5,8	6,0	5,5	0,4992
05	Φόροι και εισφορές	2,4	2,5	2,5	2,3	2,4	0,0957
06	Έσοδα από επιχορηγήσεις	36,2	35,1	41,5	43,4	39,0	4,0270
07	Λοιπά τακτικά έσοδα	1,6	2,6	2,2	2,0	2,1	0,4163

⁴ Τα αναφερόμενα ποσοστά (%) των κατηγοριών εσόδων προέκυψαν από την χρήση αριθμοδεικτών ως ποσοστό συμμετοχής των υποκατηγοριών των εσόδων προς το σύνολο των εσόδων της Τ.Α. σε σύνολο 325 ΟΤΑ

1	Έκτακτα	35,5	32,6	23,6	20,8	28,2	12,1858
11	Εκποίηση περιουσίας	0,4	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1732
12	Έκτακτες επιχορηγήσεις	4,6	14,6	4,6	1,5	6,4	5,7069
13	Επιχορηγήσεις για επενδύσεις	23,8	14,2	15,7	16,1	17,5	4,3116
14	Δωρεές - κληρονομίες	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0000
15	Προσαυξήσεις - Πρόστιμα	1,6	1,2	1,2	1,2	1,3	0,2000
16	Λοιπά έκτακτα έσοδα	1,5	1,7	1,8	1,7	1,7	0,1258
31	Δάνεια	3,6	0,8	0,2	0,0	1,1	1,6683
	Σύνολο	100	100	100	100	100	

Πηγή: Υπουργείο Εσωτερικών (ΥΠ.ΕΣ) – Κόμβος διαλειτουργικότητας οικονομικών δεδομένων – Ίδια επεξεργασία

Από τη μελέτη του πίνακα 1.1 προκύπτει ότι τα **τακτικά έσοδα** των ΟΤΑ αποτελούν την κύρια πηγή εσόδων παρουσιάζοντας ανά έτος μία σταθερή αύξηση, που τους βοηθά να σχεδιάζουν και να προγραμματίζουν για το μέλλον. Έτσι η μέση τιμή των τακτικών εσόδων ανέρχεται σε ποσοστό 71,8% επί των συνολικών εσόδων σαφώς επηρεασμένη από την αύξηση των ποσοστών των ετών 2014-2015. Η χαμηλή τιμή που λαμβάνει η τυπική απόκλιση στη μεταβλητή 01 (Πρόσοδοι από ακίνητη περιουσία) δηλώνει τη σχετική σταθερή τιμή που λαμβάνει η μεταβλητή στη διάρκεια των εξεταζόμενων ετών. Στην πραγματικότητα δηλώνει το γεγονός των σταθερών προσόδων στους καθ' έτος προϋπολογισμούς των ΟΤΑ. Αυτό οφείλεται κατά μεγάλο βαθμό στη σταθερότητα των τιμών των μισθωμάτων και στην αδυναμία των ΟΤΑ να μισθώνουν μεγάλο μέρος της περιουσίας τους λόγω της οικονομικής κρίσης. Η μεγαλύτερη συνεισφορά εσόδων στην κατηγορία αυτή προέρχεται από δύο υποκατηγορίες εσόδων **α)** Τακτικές επιχορηγήσεις (06) και **β)** Ανταποδοτικά τέλη & δικαιώματα (03) καθώς τα ποσοστά συμμετοχής τους κατά τα εξεταζόμενα έτη είναι αντίστοιχα 39,0% και 21,4% .

Οι **τακτικές επιχορηγήσεις** ως πηγή εσόδων παρουσιάζουν μία αυξητική πορεία από 36,2% το 2009 σε 43,4% το 2015. Η υψηλή τιμή που λαμβάνει η τυπική απόκλιση στη μεταβλητή 06 (Τακτικές επιχορηγήσεις) οφείλεται στην αύξηση των επιχορηγήσεων που επέφεραν οι νέες αρμοδιότητες στους ΟΤΑ (προνοιακά επιδόματα, σίτιση μαθητών).

Τα **ανταποδοτικά τέλη και δικαιώματα** έχουν μια συνεχή και ανοδική πορεία (18% το 2009 και 24% το 2015). Η υψηλή τιμή που λαμβάνει η τυπική απόκλιση στη μεταβλητή 03 (Ανταποδοτικά τέλη & δικαιώματα) οφείλεται στην αύξηση των συντελεστών των ανταποδοτικών τελών προκειμένου οι ΟΤΑ να καλύψουν τις απώλειες των εσόδων τους λόγω της οικονομικής κρίσης.

Τα έσοδα από **φόρους και εισφορές** αποδίδουν στα συνολικά έσοδα ένα σταθερό ποσοστό (2,4%) και επιμερίζονται **i)** στο φόρο ηλεκτροδοτούμενων ακινήτων **ii)** στην εισφορά σε χρήμα λόγω ένταξης ή επέκτασης πολεοδομικών σχεδίων και **iii)** εισφορά μετατροπής γης σε χρήμα. Η χαμηλή

τιμή που λαμβάνει η τυπική απόκλιση στη μεταβλητή 05 (Φόροι και Εισφορές) δηλώνει τη σχετικά σταθερή τιμή που λαμβάνει η μεταβλητή στη διάρκεια των εξεταζόμενων ετών που οφείλεται στον χαρακτήρα των εσόδων αυτών καθώς η απόδοση τους συνδέεται με την οικοδομική δραστηριότητα της χώρας.

Τα **έκτακτα έσοδα** αντιπροσωπεύουν το 20,8% για το έτος 2015 και παρουσιάζουν μία φθίνουσα πορεία στο χρόνο λόγω της χαμηλής τους δυναμικότητας, που οφείλεται στην εξάρτησή τους από έκτακτες πηγές χρηματοδότησης, όπως οι επιχορηγήσεις για επενδύσεις (13) που το έτος 2015 ανέρχονται σε ποσοστό 16,1% στο σύνολο των εσόδων. Η υψηλή τιμή που λαμβάνει η τυπική απόκλιση στη μεταβλητή 13 (Επιχορηγήσεις για επενδύσεις) οφείλεται στην μείωση των επιχορηγήσεων για επενδύσεις (ΣΑΤΑ) μέσω των ΚΑΠ.

Τα **ίδια έσοδα** [ομάδες (0 και 1) μείον τις επιχορηγήσεις (06), (12),(13)] ανέρχονται σε ποσοστό 37,1% (μέση τιμή) των συνολικών εσόδων καταδεικνύοντας το χαμηλό ποσοστό αυτοχρηματοδότησης κυρίως των λειτουργικών δαπανών αλλά και υπολογίσιμου τμήματος των δαπανών τους.

1.4 Χρηματοοικονομικοί Δείκτες

Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 267 του Ν.3852/2010 για τη αξιολόγηση των οικονομικών στοιχείων των ΟΤΑ καθορίζονται δείκτες αξιολόγησης οι οποίοι συνοδεύουν τον Προϋπολογισμό, Απολογισμό και τον Ισολογισμό. Σε εφαρμογή των ανωτέρω διατάξεων με την αριθμό 74712/29-12-2010 (ΦΕΚ 2043/Β/30-12-2010) υπουργική απόφαση ορίζονται αριθμοδείκτες αξιολόγησης των οικονομικών στοιχείων των δήμων χωρίς καμία επεξήγηση για το αποτέλεσμα που υποδεικνύει κάθε δείκτης. Οι αναλύσεις των οικονομικών καταστάσεων των ΟΤΑ και η εξαγωγή συμπερασμάτων με τους δείκτες γίνονται βάση της ερμηνείας των παραδεκτών κανόνων της οικονομικής επιστήμης. «Όπως αναφέρει η Κ. Σαββαΐδου (2009) η οικονομική αυτοτέλεια των ΟΤΑ και ο βαθμός εξάρτησής τους από την κεντρική διοίκηση μπορεί να εκτιμηθεί με βάση ορισμένους χρηματοοικονομικούς δείκτες».

- ✓ Ο δείκτης αυτονομίας μας δείχνει το ποσοστό συμμετοχής των τακτικών εσόδων στο σύνολο των εισπραχθέντων εσόδων των ΟΤΑ.
- ✓ Ο δείκτης αστάθειας μας δείχνει το ποσοστό συμμετοχής των εκτάκτων εσόδων στο σύνολο των εισπραχθέντων εσόδων των ΟΤΑ.
- ✓ Ο δείκτης εξάρτησής μας δείχνει το ποσοστό συμμετοχής των επιχορηγήσεων και χρηματοδοτήσεων στο σύνολο των εισπραχθέντων εσόδων των ΟΤΑ.

- ✓ Ο δείκτης λειτουργικής αυτονομίας μας δείχνει την σχέση που έχει το ποσοστό συμμετοχής των ιδίων τακτικών εσόδων στο σύνολο των τακτικών εσόδων.

Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι ανωτέρω δείκτες, σύμφωνα με τα οικονομικά στοιχεία οικονομικού έτους 2015 των δήμων (325 ΟΤΑ) που τηρούνται στη βάση δεδομένων του Υπουργείου Εσωτερικών. Επιλέχθηκαν όλες οι κατηγορίες και υποκατηγορίες εσόδων των ΟΤΑ και προέκυψαν οι αντίστοιχοι λόγοι και ποσοστά των δεικτών. Τα στοιχεία αυτά ταξινομήθηκαν σε κατανομές συχνοτήτων και στις τάξεις μεγέθους εντάχθηκε ο ανάλογος αριθμός (325) των ΟΤΑ της χώρας. Η ανάλυση των δεικτών γίνεται με την χρήση των σχετικών πινάκων και διαγραμμάτων

1.4.1 Δείκτης Αυτονομίας

Η οικονομική αυτονομία του ΟΤΑ φαίνεται από το πόσο μεγάλη είναι η τιμή του δείκτη, καθώς αποδεικνύει την δυνατότητα τους να στηρίζουν τον προϋπολογισμό τους σε τακτικά έσοδα.

Πίνακας 1.2
Δείκτης Αυτονομίας των ΟΤΑ έτους 2015

Τάξεις (% αναλογίες)	Αριθμός	Σχετική Συχνότητα fi%	Αθροιστική Συχνότητα fi	Αθροιστική Συχνότητα fi%
[0 - 30)	8	2,46	6	2,46
[30 - 40)	10	3,08	16	5,54
[40 - 50)	37	11,38	53	16,92
[50 - 60)	92	28,31	145	45,23
[60 - 70)	96	29,54	241	74,77
[70 - 80)	71	21,85	312	96,61
[80 - 90)	11	3,38	323	100,00
	325	100		

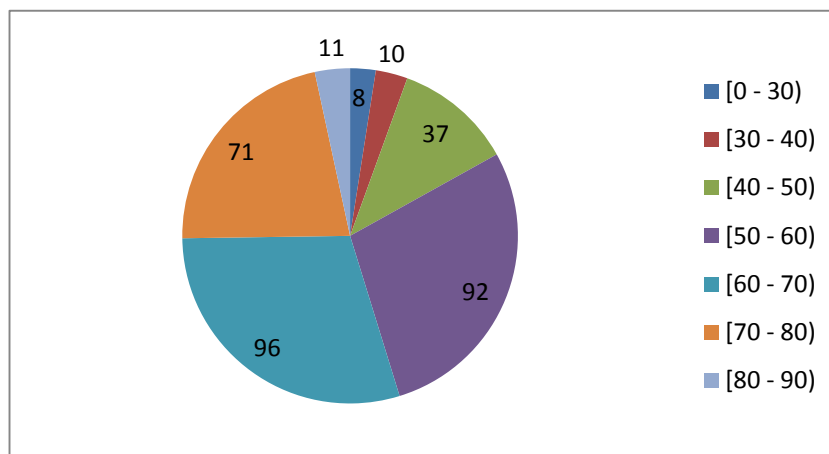
Πηγή: ΥΠ.ΕΣ – Κόμβος διαλειτουργικότητας οικονομικών δεδομένων – Ίδια επεξεργασία

Από την απεικόνιση των ανωτέρω οικονομικών δεδομένων διαπιστώνεται:

- Ο χαμηλός δείκτης οικονομικής αυτονομίας των ΟΤΑ καθώς σε σύνολο 325 ΟΤΑ, τα τακτικά έσοδα, μόνο σε 11 ΟΤΑ (3,41%) υπερβαίνουν το 80% των συνολικών εσόδων, σε 71 ΟΤΑ (21,98%) κυμαίνονται μεταξύ 70 – 80% και σε 96 ΟΤΑ μεταξύ 60-70% (29,76%).
- Η αδυναμία οικονομικού προγραμματισμού και παραγωγής υπηρεσιών σε ορισμένους ΟΤΑ καθώς σε 8 δήμους (2,46%) τα τακτικά έσοδα κυμαίνονται μεταξύ 0-30% επί των συνολικών

εσόδων, σε 10 δήμους (3,10%) μεταξύ 30-40% επί των συνολικών εσόδων και σε 37 δήμους μεταξύ 40-50% επί των συνολικών εσόδων. (Διάγραμμα 1.1)

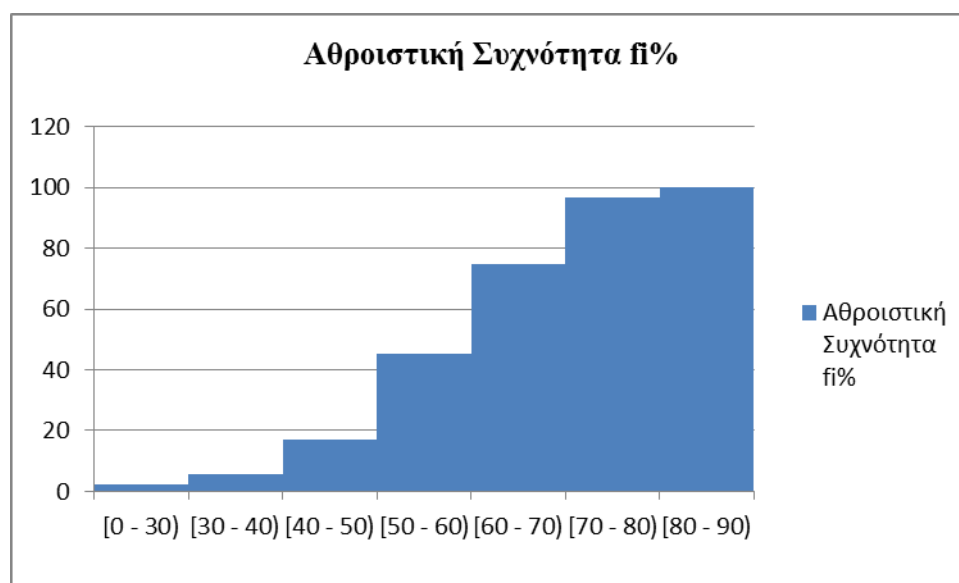
Διάγραμμα 1.1
Αναλογία ΟΤΑ - Δείκτης Αυτονομίας



Πηγή: ΥΠ.ΕΣ – Κόμβος διαλειτουργικότητας οικονομικών δεδομένων – Ίδια επεξεργασία

- Σε αθροιστικό επίπεδο προκύπτουν δύο κατηγορίες ΟΤΑ. **i)** Οι ασθενέστεροι οικονομικά ΟΤΑ με περιορισμένες δημοσιονομικές δυνατότητες για την κάλυψη του λειτουργικού και επενδυτικού κόστους των υπηρεσιών, με τα τακτικά τους έσοδα να είναι κάτω από το 60%, αυτοί είναι 145 ΟΤΑ (44,89%) και **ii)** οι ΟΤΑ με επαρκή οικονομικά μέσα που τους επιτρέπουν να ανταποκριθούν στην εκπλήρωση των σκοπών τους, με τα τακτικά τους έσοδα να είναι πάνω από 60% και αυτοί είναι 178 δηλαδή το 55,11% (Διάγραμμα 1.2)

Διάγραμμα 1.2
Ποσοστιαία αναλογία ΟΤΑ - Δείκτη Αυτονομίας



Πηγή: ΥΠ. ΕΣ – Κόμβος διαλειτουργικότητας οικονομικών δεδομένων – Ίδια επεξεργασία

1.4.2 Δείκτης Αστάθειας

Η οικονομική αυτονομία των ΟΤΑ είναι μικρή, όσο μικρότερη είναι και η τιμή του δείκτη αστάθειας, καθώς φαίνεται η εξάρτηση του από την απόκτηση εκτάκτων εσόδων.

Πίνακας 1.3

Δείκτης Αστάθειας των ΟΤΑ έτους 2015

Τάξεις (% αναλογίες)	Αριθμός	Σχετική Συχνότητα fi%	Αθροιστική Συχνότητα fi	Αθροιστική Συχνότητα fi%
[0 - 10)	7	2,15	6	2,15
[10 - 20)	68	20,92	74	23,07
[20 - 30)	108	33,23	182	56,30
[30 - 40)	76	23,38	258	79,69
[40 - 50)	45	13,85	303	93,53
[50 - 60)	13	4,00	316	97,53
[60 - 70)	5	1,54	321	99,07
[70 - 100)	3	0,92	324	100,00
	325	100		

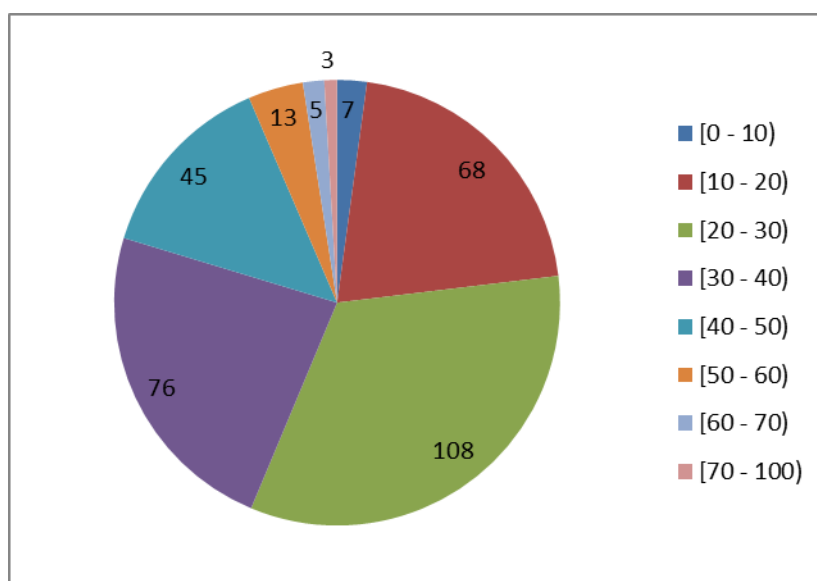
Πηγή: ΥΠ.ΕΣ – Κόμβος διαλειτουργικότητας οικονομικών δεδομένων – Ίδια επεξεργασία

Από την απεικόνιση των ανωτέρω οικονομικών δεδομένων διαπιστώνεται:

- Παρουσιάζεται μεγάλη αστάθεια στα έσοδα των ΟΤΑ καθώς σε 7 ΟΤΑ (2,15%) τα έκτακτα έσοδα ήταν κάτω από 10% των συνολικών τους εσόδων, ενώ σε 108 ΟΤΑ (33,23) τα έκτακτα έσοδα κυμαινόταν μεταξύ 20-30% των εσόδων. (Διάγραμμα 1.3)
- Όσο αυξάνεται η τιμή του δείκτη, αυξάνει και η εξάρτηση του ΟΤΑ από μη ελεγχόμενες πηγές εσόδων με αποτέλεσμα τον περιορισμό της αυτόνομης δράσης του ΟΤΑ.

Διάγραμμα 1.3

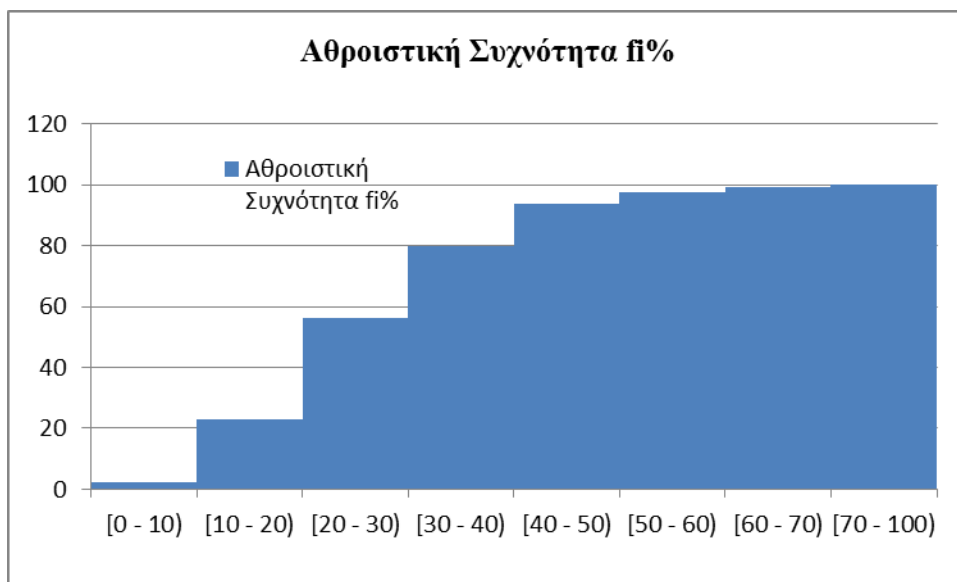
Αναλογία ΟΤΑ - Δείκτη Αστάθειας



Πηγή: ΥΠ.ΕΣ – Κόμβος διαλειτουργικότητας οικονομικών δεδομένων – Ίδια επεξεργασία

- Σε αθροιστικό επίπεδο, 303 ΟΤΑ (93,53%) τα έκτακτα έσοδα κυμαίνονται κάτω από 50% των συνολικών τους εσόδων (Διάγραμμα 1.4)

Διάγραμμα 1.4
Ποσοστιαία Αναλογία ΟΤΑ - Δείκτης Αστάθειας



Πηγή: ΥΠ.ΕΣ – Κόμβος διαλειτουργικότητας οικονομικών δεδομένων – Ίδια επεξεργασία

1.4.3 Δείκτης Εξάρτησης

Ο δείκτης εξάρτησης από επιχορηγήσεις μας δείχνει την εξάρτηση των ΟΤΑ από επιχορηγήσεις και δάνεια. Όσο μεγαλύτερη είναι η τιμή του δείκτη, τόσο περισσότερο εξαρτάται ο ΟΤΑ από μη ελεγχόμενες πηγές εσόδων. Η οικονομική αυτονομία των ΟΤΑ είναι μικρή, όσο μικρότερη είναι και η τιμή του δείκτη καθώς φαίνεται η εξάρτηση του από την απόκτηση εκτάκτων εσόδων που προέρχονται από δάνεια και επιχορηγήσεις

Πίνακας 1.4
Δείκτης Εξάρτησης των ΟΤΑ έτους 2015

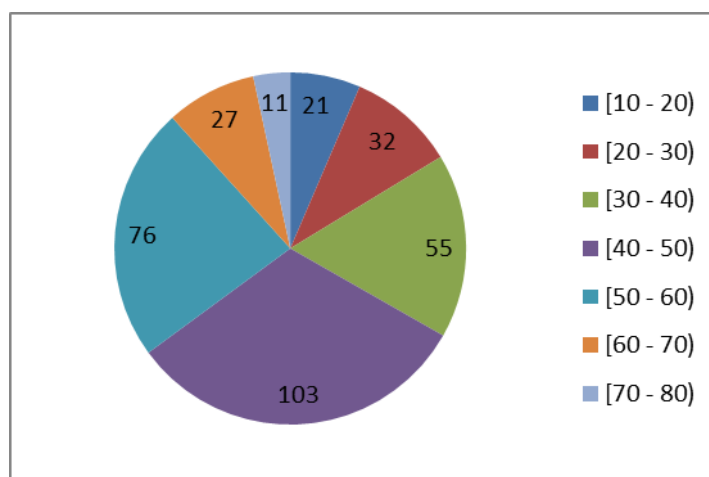
Τάξεις (%)	Αριθμός	Σχετική Συχνότητα fi%	Αθροιστική Συχνότητα fi	Αθροιστική Συχνότητα fi%
[10 - 20)	21	6,46	20	6,46
[20 - 30)	32	9,85	52	16,31
[30 - 40)	55	16,92	107	33,23
[40 - 50)	103	31,69	210	64,92
[50 - 60)	76	23,38	286	88,31
[60 - 70)	27	8,31	313	96,61
[70 - 80)	11	3,38	324	100,00
	325	100,00		

Πηγή: ΥΠ.ΕΣ – Κόμβος διαλειτουργικότητας οικονομικών δεδομένων – Ίδια επεξεργασία

Από την απεικόνιση των ανωτέρω οικονομικών δεδομένων διαπιστώνεται:

- Η χρηματοδότηση των ΟΤΑ από εξωτερικές πηγές εσόδων (επιχορηγήσεις, δάνεια), για την κάλυψη των λειτουργικών και επενδυτικών αναγκών τους είναι σημαντική, καθώς σε 76 ΟΤΑ (23,38%) οι επιχορηγήσεις κυμαίνονται από 50-60% επί των συνολικών τους εσόδων, σε 27 ΟΤΑ (8,31%) μεταξύ 60-70% ενώ σε 11 ΟΤΑ (3,38%) οι επιχορηγήσεις κυμαίνονταν από 70-80% επί των συνολικών τους εσόδων. (Διάγραμμα 1.5)

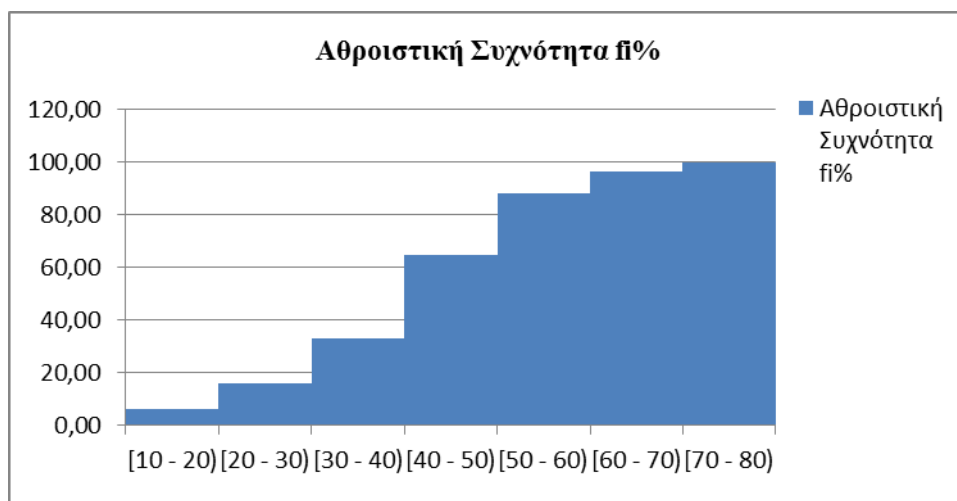
Διάγραμμα 1.5
Αναλογία ΟΤΑ - Δείκτης Εξάρτησης



Πηγή: ΥΠ.ΕΣ – Κόμβος διαλειτουργικότητας οικονομικών δεδομένων – Ίδια επεξεργασία

- Σε αθροιστικό επίπεδο διαμορφώνονται δύο κατηγορίες ΟΤΑ. Η πρώτη περιλαμβάνει 107 ΟΤΑ (33,23%) των οποίων οι επιχορηγήσεις κάλυπταν κάτω από 40% το σύνολο των εσόδων τους και η δεύτερη 217 ΟΤΑ (67,39) όπου οι επιχορηγήσεις καλύπτουν πάνω από 40% των συνολικών εσόδων. (Διάγραμμα 1.6)

Διάγραμμα 1.6
Ποσοστιαία Αναλογία ΟΤΑ - Δείκτης Εξάρτησης



Πηγή: ΥΠ.ΕΣ - Κόμβος διαλειτουργικότητας οικονομικών δεδομένων – Ίδια επεξεργασία

1.4.4 Δείκτης Λειτουργικής Αυτονομίας

Ο δείκτης λειτουργικής αυτονομίας μας δείχνει την σχέση που έχει το ποσοστό συμμετοχής των ιδίων τακτικών εσόδων στο σύνολο των τακτικών εσόδων. Όσο μεγαλύτερη είναι η τιμή του δείκτη τόσο λιγότερο εξαρτάται ο ΟΤΑ από τις τακτικές επιχορηγήσεις της Κεντρικής Διοίκησης και τόσο μικρότερη είναι η δυνατότητα αποτελεσματικού οικονομικού προγραμματισμού.

Πίνακας 1.5

Δείκτης Λειτουργικής Αυτονομίας των ΟΤΑ έτους 2015

Τάξεις (%)	Αριθμός	Σχετική Συχνότητα fi%	Αθροιστική Συχνότητα Fi	Αθροιστική Συχνότητα Fi%
[0 - 10)	12	3,69	10	3,69
[10 - 20)	19	5,85	29	9,54
[20 - 30)	67	20,62	96	30,15
[30 - 40)	95	29,23	191	59,38
[40 - 50)	64	19,69	255	79,07
[50 - 60)	46	14,15	301	93,23
[60 - 70)	13	4,00	314	97,23
[70 - 100)	9	2,77	323	100,00
	325	100,00		

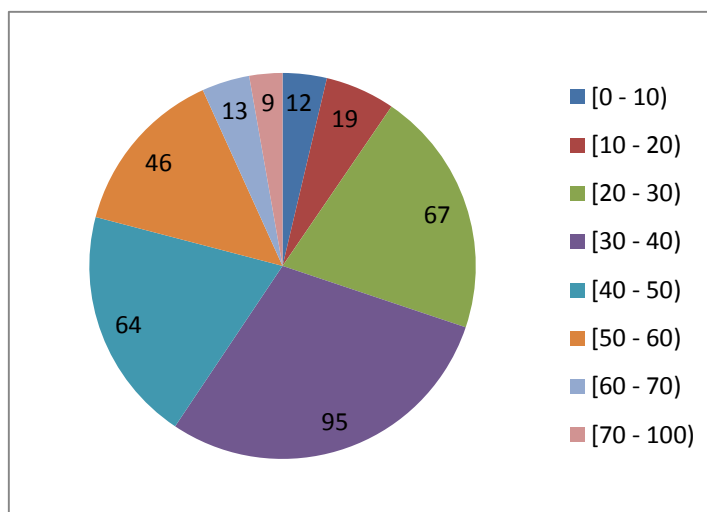
Πηγή: ΥΠ.ΕΣ – Κόμβος διαλειτουργικότητας οικονομικών δεδομένων – Ίδια επεξεργασία

Από την απεικόνιση των ανωτέρω οικονομικών δεδομένων διαπιστώνεται

- Η συμμετοχή των ιδίων τακτικών εσόδων (τακτικά έσοδα μείον επιχορηγήσεις) σε 67 ΟΤΑ (20,62%) κυμαίνεται μεταξύ 20-30% επί των συνολικών τακτικών εσόδων, σε 95 ΟΤΑ (29,23%) μεταξύ 30-40% και σε 64 ΟΤΑ (19,69%) μεταξύ 40-50%, επί των τακτικών εσόδων. Επίσης σε 46 ΟΤΑ (14,15%) κυμαίνεται μεταξύ 50-60% ενώ σε 13 ΟΤΑ (4,00%) μεταξύ 60-70% επί των συνολικών τακτικών εσόδων. (Διάγραμμα 1.7).

Διάγραμμα 1.7

Αναλογία ΟΤΑ - Δείκτης Λειτουργικής Αυτονομίας

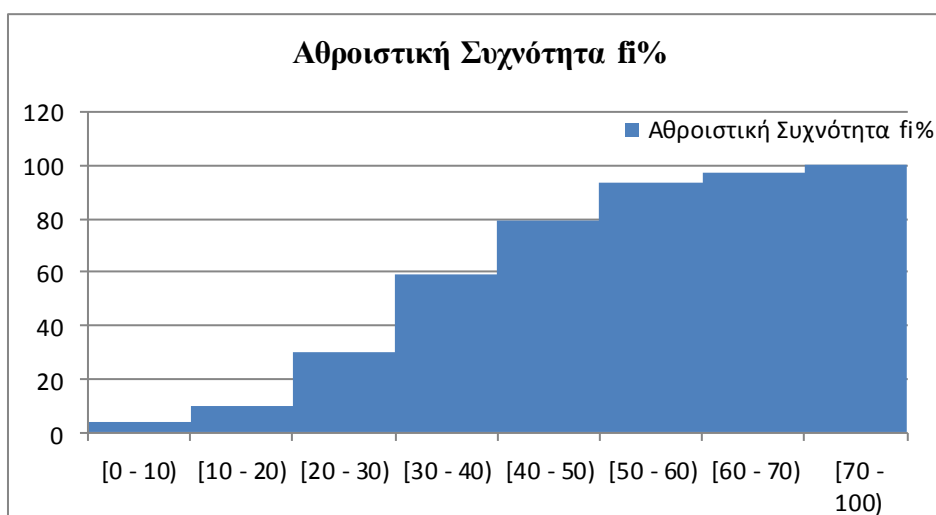


Πηγή: ΥΠ.ΕΣ – Κόμβος διαλειτουργικότητας οικονομικών δεδομένων – Ίδια επεξεργασία

- Σε αθροιστικό επίπεδο διαπιστώνουμε ότι τα ίδια τακτικά έσοδα 255 ΟΤΑ (79,07%) είναι κάτω από το 50% των συνολικών τακτικών εσόδων με αποτέλεσμα να αυξάνεται ο βαθμός εξάρτησης των ΟΤΑ από τις επιχορηγήσεις της κεντρικής διοίκησης. Είναι φανερό ότι οι τακτικές επιχορηγήσεις από την κεντρική διοίκηση προς τους ΟΤΑ αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος των τακτικών εσόδων τους, και αυτό έχει ως αποτέλεσμα την αδυναμία οικονομικού προγραμματισμού και ανάληψης δραστηριοτήτων και έργων από τις τακτικές πηγές εσόδων των ΟΤΑ. (Διάγραμμα 1.8)

Διάγραμμα 1.8

Ποσοστιαία Αναλογία ΟΤΑ - Δείκτης Λειτουργικής Αυτονομίας



Πηγή: ΥΠ.ΕΣ – Κόμβος διαλειτουργικότητας οικονομικών δεδομένων – Ίδια επεξεργασία

Από την ανάλυση των παραπάνω χρηματοοικονομικών δεικτών, με βάση τα απολογιστικά οικονομικά στοιχεία των ΟΤΑ έτους 2015 (βλέπε παράρτημα, Π1) προκύπτουν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

- Οι «κεντρικοί» καθώς και οι παραμεθόριοι δήμοι, παρουσιάζουν υψηλά έσοδα από χρηματοδοτήσεις σε σχέση με τους υπολοίπους δήμους οι οποίοι είναι αγροτικού και νησιωτικού χαρακτήρα. Έτσι παρουσιάζουν αυξημένο δείκτη εξάρτησης αλλά και δείκτη αυτονομίας καθώς οι επιχορηγήσεις αποτελούν μέρος των τακτικών τους εσόδων. Ανεξάρτητα από τα γεωγραφικά χαρακτηριστικά των ΟΤΑ, συναντάμε και δήμους με υψηλό δείκτη εξάρτησης που οφείλεται αφενός στην ικανότητα διείσδυσης των δημοτικών αρχών στα κέντρα λήψης αποφάσεων και αφετέρου στην διοικητική και επιχειρησιακή τους ικανότητα να διαχειριστούν ευρωπαϊκά προγράμματα (ΕΣΠΑ).
- Σχετικά με τον δείκτη λειτουργικής αυτονομίας, δεν μπορούμε να εξάγουμε ασφαλή συμπεράσματα, καθώς η απόδοση των ιδίων εσόδων εξαρτάται από το μέγεθος του πληθυσμού, την τιμολογιακή πολιτική των ΟΤΑ, καθώς και την ικανότητα που διαθέτουν για να εισπράττουν τα επιβαλλόμενα τέλη. Από μία οπτική γωνία μπορούμε να συμπεράνουμε ότι οι κεντρικοί και τουριστικοί δήμοι λόγω της μεγάλης φορολογικής βάσης που διαθέτουν, έχουν αυξημένα ίδια έσοδα.
- Όσον αφορά τον δείκτη αστάθειας, συναντάμε αυξομειώσεις μεταξύ των ΟΤΑ, καθώς η σύνδεση του με έκτακτες πηγές εσόδων, εξαρτάται από την ικανότητα των δήμων να προγραμματίσουν, σχεδιάσουν και απορροφήσουν επιχορηγήσεις από εθνικές και ευρωπαϊκές πηγές, προς υλοποίηση έργων και δράσεων.

1.5 Ανακεφαλαίωση

Στο κεφάλαιο αυτό έγινε μία αποτύπωση της σημερινής οικονομικής κατάστασης των ΟΤΑ. Από την εξέταση των οικονομικών στοιχείων των ΟΤΑ προκύπτει ένας ισορροπημένος βαθμός οικονομικής αυτονομίας των ΟΤΑ αφού το 55% των ΟΤΑ παρουσιάζουν έσοδα άνω του 60% των συνολικών εσόδων τους. Απαραίτητη βέβαια προϋπόθεση της οικονομικής αυτονομίας των ΟΤΑ είναι η συνεπής εκ μέρους της κεντρικής διοίκησης καταβολή των θεσμοθετημένων επιχορηγήσεων η οποία σε περιόδους κρίσεων αποκλίνει σε σημαντικό οικονομικό βαθμό.

Το στοιχείο όμως που ξεχωρίζει από την ανωτέρω ανάλυση του κεφαλαίου είναι η μεγάλη εξάρτηση των ΟΤΑ από τις επιχορηγήσεις της κεντρικής διοίκησης όπου στο 67% των ΟΤΑ της χώρας οι επιχορηγήσεις καλύπτουν πάνω από το 40% των συνολικών τους εσόδων. Αυτό άλλωστε το επιβεβαιώνει και ο δείκτης λειτουργικής αυτονομίας από τον οποίο προκύπτει ότι τα ίδια τακτικά έσοδα του 79% των ΟΤΑ της χώρας είναι κάτω από το 50% των συνολικών τακτικών εσόδων τους με αποτέλεσμα να αυξάνει ο βαθμός εξάρτησης τους από τις κρατικές επιχορηγήσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗ

2.1 Εισαγωγή

Από την μελέτη των οικονομικών στοιχείων του προηγούμενου κεφαλαίου, συνάγεται η μεγάλη οικονομική εξάρτηση των ΟΤΑ από τις κρατικές επιχορηγήσεις και η ανάγκη για νέες διοικητικές και φορολογικές μεταρρυθμίσεις που θα ενισχύσουν την οικονομική αυτοδυναμία των ΟΤΑ

Το κεφάλαιο αυτό προσεγγίζει εννοιολογικά την «φορολογική αποκέντρωση», παρουσιάζονται τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα που θα προκύψουν από την εφαρμογή της και αναφέρονται οι αρχές που πρέπει να διέπουν μία φορολογική μεταρρύθμιση. Επίσης περιγράφεται το ελληνικό τοπικό φορολογικό σύστημα, μέσα από την διάρθρωση των φορολογικών εσόδων καθώς και ο βαθμός φορολογικής αποκέντρωσης, σε σύγκριση με αυτό των ευρωπαϊκών κρατών.

2.2 Εννοιολογική προσέγγιση

Από τις συνταγματικές διατάξεις προκύπτει ότι η οικονομική αυτοτέλεια της ΤΑ αποτελεί μέρος της οικονομικής πολιτικής της κεντρικής διοίκησης, καθώς στα πλαίσια των μεταβιβασθέντων αρμοδιοτήτων οφείλει να διαθέτει δια μέσου του κρατικού προϋπολογισμού και τους αντίστοιχους αναγκαίους οικονομικούς πόρους. Απαραίτητη όμως προϋπόθεση για την θεμελίωση της οικονομικής αυτονομίας των ΟΤΑ συνιστά η θεσμοθέτηση της φορολογικής αυτονομίας αυτών. «Η έννοια της φορολογικής αποκέντρωσης απασχόλησε πολλούς διεθνείς οργανισμούς (βλέπε για παράδειγμα ΟΟΣΑ (2006) και ΔΝΤ (2001))» στα πλαίσια μιας προσπάθειας να περιγράψουν σε ικανοποιητικό βαθμό την εξάρτηση των τοπικών αρχών από την κεντρική διοίκηση. Από την ανάλυση των μελετών προκύπτει (βλέπε παράρτημα, Π2) ότι η φορολογική αυτονομία, ως όρος, περιλαμβάνει μορφές φορολογικής ελευθερίας, όπως το δικαίωμα των τοπικών αρχών να εισάγουν ή να καταργούν φόρους, να ορίζουν τους φορολογικούς συντελεστές, να καθορίζουν την φορολογική βάση, και να χορηγούν φορολογικές ελαφρύνσεις ή απαλλαγές σε ιδιώτες και εταιρείες.

Η εφαρμογή όμως ενός αποκεντρωμένου φορολογικού συστήματος δημιουργεί και κάποια ιδιαίτερα προβλήματα για τους ΟΤΑ τα οποία θα πρέπει να ληφθούν σοβαρά υπόψη. Είναι προφανές «όπως αναφέρει ο Ν. Τάτσος (2004) ότι όλοι οι ΟΤΑ της χώρας δεν έχουν την ίδια δυνατότητα άντλησης φορολογικών εσόδων αλλά ούτε και τις ίδιες ανάγκες και ότι με την

εκχώρηση φορολογικής εξουσίας στην ΤΑ άλλοι ΟΤΑ θα βρεθούν με περισσότερα έσοδα από όσα χρειάζονται και άλλοι με λιγότερα. Επίσης με την εκχώρηση φορολογικής εξουσίας στους ΟΤΑ είναι πιθανόν ορισμένοι πλούσιοι ΟΤΑ να μπορούν να καλύπτουν τις ανάγκες τους επιβάλλοντας χαμηλούς σχετικά φόρους, ενώ ορισμένοι φτωχοί ΟΤΑ, αν και εξαντλούν τις δυνατότητες άντλησης φορολογικών εσόδων που τους παρέχει η νομοθεσία, να μην μπορούν, λόγω έλλειψης των αναγκαίων οικονομικών μέσων, να αναλάβουν τις αρμοδιότητες που τους έχουν εκχωρηθεί». Για την εξάλειψη τέτοιου είδους οικονομικών ανισοτήτων υποτίθεται ότι παράλληλα με την εκχώρηση φορολογικής εξουσίας στους ΟΤΑ θα λειτουργεί και ένα σύστημα κρατικών επιχορηγήσεων και δημοσιονομικής εξίσωσης. Πρόκειται, «όπως αναφέρουν οι Ρ. Γκέκας και Κ. Μήτσου (2011) για την δημιουργία ενός κάθετου και οριζόντιου εξισορροπητικού συστήματος, ενός μηχανισμού ανακατανομής που θα εγγυάται ένα επίπεδο ισότητας. Η κάθετη εξισορρόπηση είναι η πιο συνηθισμένη και συνεπάγεται την ανακατανομή από την κεντρική κυβέρνηση στις τοπικές αρχές, των επιχορηγήσεων ή των εσόδων που προέρχονται από κοινούς φόρους, βάσει κριτηρίων που προωθούν την ισότητα και στοχεύουν στο να εξαλείψουν τις εδαφικές ανισότητες. Αντίθετα, η οριζόντια εξισορρόπηση είναι η διαδικασία ανακατανομής ανάμεσα στο ίδιο επίπεδο διακυβέρνησης, για παράδειγμα, ανάμεσα σε ΟΤΑ. Η διαδικασία δεσμεύει πόρους από αυτούς που θεωρούνται οικονομικά πιο ισχυροί και τους ανακατανέμει στους οικονομικά ασθενέστερους (Γερμανία, Δανία, Αυστρία)». Στην Ελλάδα η προστασία των ασθενέστερων οικονομικά ΟΤΑ έχει επισημανθεί μόνο θεωρητικά και όχι επίσημα με την μορφή νόμου ή συνταγματικής αναφοράς. «Όπως αναφέρει η Κ. Σαββαΐδου (2009) δεν προβλέπεται ρητά στο ελληνικό δίκαιο η υποχρέωση του κράτους για τη λήψη μέτρων προς την κατεύθυνση αυτή σε αντίθεση με το Σύνταγμα της Γαλλίας όπου προβλέπεται ρητά στην παρ.4 του άρθρου 72-2 η δυνατότητα λήψης από το νόμο μέτρων εξισορρόπησης για τη διασφάλιση της ισότητας των ΟΤΑ».

Ο ΟΟΣΑ ταξινόμησε σε πέντε κατηγορίες τη χρηματοδοτική αυτονομία της ΤΑ:

1. Η ΤΑ καθορίζει το φορολογικό συντελεστή και τις φορολογικές ελαφρύνσεις (μεγαλύτερος βαθμός τοπικής φορολογικής αυτονομίας)
2. Η ΤΑ καθορίζει το φορολογικό συντελεστή, μέσα σε ένα «διάστημα εμπιστοσύνης», (ανώτερος και κατώτερος συντελεστής), που δίνεται από την κεντρική κυβέρνηση.
3. Η ΤΑ καθορίζει τις φορολογικές ελαφρύνσεις (φορολογικές απαλλαγές και εκπτώσεις φόρου)
4. Τα φορολογικά έσοδα που θα κατανεμηθούν στην ΤΑ καθορίζονται από την ΤΑ, με νόμο ετησίως ή για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα.
5. Κεντρικά καθορίζονται οι φορολογικοί συντελεστές και η φορολογική βάση (χαμηλότερος βαθμός φορολογικής αυτονομίας)

Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι οι ΟΤΑ θα μπορούν να καθορίζουν και να εισπράττουν φόρους και τέλη, πέραν των ανταποδοτικών, υπό την προϋπόθεση του άρθρου 78 του Συντάγματος ότι *«κανένας φόρος δεν επιβάλλεται ούτε εισπράττεται χωρίς τυπικό νόμο που καθορίζει το υποκείμενο της φορολογίας και το εισόδημα, το είδος της περιουσίας, τις δαπάνες και τις συναλλαγές»*. Πέρα από την αρχή της νομιμότητας του φόρου, το ελληνικό Σύνταγμα καθιερώνει την αρχή της φορολογικής ισότητας στο άρθρο 4 παρ.5 το οποίο ορίζει *«ότι οι Έλληνες πολίτες συνεισφέρουν χωρίς διακρίσεις στα δημόσια βάρη ανάλογα με τις δυνάμεις τους»* και κατά συνέπεια η φορολόγηση των πολιτών πρέπει να είναι ανάλογη της φοροδοτικής τους ικανότητας. Η τελευταία συνταγματική διάταξη, είναι πλέον ορατό, ότι σε περιόδους οικονομικής κρίσης αποτελεί *«γράμμα κενό περιεχομένου»*.

2.3 Αρχές τοπικής φορολογίας

Η χορήγηση φορολογικής εξουσίας και το δικαίωμα επιβολής φόρων από τους ΟΤΑ μπορεί να έχει σημαντικές επιδράσεις στην οικονομική συμπεριφορά των πολιτών, στη μετακίνηση αγαθών και συντελεστών παραγωγής και γενικότερα στη λειτουργία της οικονομίας. Συνεπώς, οι διάφορες κατηγορίες τοπικών φόρων πρέπει να διέπονται και να αξιολογούνται από ορισμένα κριτήρια όπως η αρχή της επάρκειας των εσόδων, της εισοδηματικής ελαστικότητας των εσόδων, του φορολογικού ανταγωνισμού, του κόστους διαχείρισης, της εντοπιότητας, της μακροοικονομικής ανάλυσης των φόρων και της φορολογικής δικαιοσύνης μεταξύ των ΟΤΑ.

Συγκεκριμένα, *«όπως αναφέρει η Κ. Σαββαΐδου (2009) οι φόροι πρέπει να είναι ελαστικοί προκειμένου τα έσοδα από αυτούς να αυξάνουν αυτόματα με την αύξηση της οικονομικής δραστηριότητας και να αποδίδουν περισσότερα έσοδα από το κόστος διαχείρισης που προκαλεί η επιβολή τους (δαπάνες βεβαίωσης και είσπραξης εσόδων)*. Στη περίπτωση αυτή θα πρέπει να επιλέγονται φόροι με μικρό αριθμό συναλλαγών και φορολογουμένων καθώς η διαχείριση φόρων με μεγάλη φορολογική βάση και αξία συναλλαγών ενδείκνυται από την κεντρική διοίκηση. Όμως οι τοπικοί φόροι δεν πρέπει να εξετάζονται μόνο από την πλευρά της αύξησης των εσόδων αλλά και από τις μακροοικονομικές επιπτώσεις που ενδέχεται να επιφέρουν υπό την έννοια ότι δεν πρέπει να αποστερείται η κεντρική διοίκηση από πόρους που επηρεάζουν την δημοσιονομική πολιτική της χώρας.

Επίσης η επιβολή των φόρων από την ΤΑ πρέπει να εξετάζεται και από την σχέση του φορολογούμενου με την περιοχή στα διοικητικά όρια της οποίας επιβάλλεται ο φόρος. Έτσι για παράδειγμα ο φόρος που επιβάλλεται στα ακίνητα ή στα αυτοκίνητα μπορεί να αποτελέσει τοπικό φόρο σε αντίθεση με τον φόρο καπνού που εισπράττεται από την κεντρική διοίκηση.

Η επιλογή των φόρων από την ΤΑ θα πρέπει να γίνει με τέτοιο τρόπο, ώστε να μην προκαλούνται συνθήκες φορολογικού ανταγωνισμού μεταξύ των ΟΤΑ υπό την έννοια ότι η τοπική φορολογία δεν θα αποθαρρύνει την επιλογή του τόπου εγκατάστασης των επιχειρήσεων. Για παράδειγμα η φορολόγηση των κερδών μιας επιχείρησης μπορεί να την οδηγήσει σε φυγή από την περιοχή, επιφέροντας μείωση του εισοδήματος και της απασχόλησης στην περιοχή αυτή.

Τέλος, η επιλογή των φόρων πρέπει να γίνεται με όρους φορολογικής δικαιοσύνης μεταξύ των ΟΤΑ υπό την έννοια της αντιμετώπισης μέσω της τοπικής φορολογίας των ανισοτήτων που υπάρχουν λόγω της γεωγραφικής τους θέσης».

2.4 Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της φορολογικής αποκέντρωσης.

Ορισμένα από τα πλεονεκτήματα που μπορεί να προκύψουν από ένα αποκεντρωμένο φορολογικό σύστημα «όπως αναφέρει ο Ν. Τάσος (2012) είναι τα εξής:

- Η υπεύθυνη και αποτελεσματική διοίκηση των τοπικών υποθέσεων από τους ΟΤΑ προϋποθέτει την δυνατότητα μακροπρόθεσμου σχεδιασμού των δραστηριοτήτων τους. Απαραίτητη, προϋπόθεση για αυτό είναι η βεβαιωμένη εξασφάλιση των εσόδων τους που μπορεί να επιτευχθεί με τον έλεγχο των οικονομικών μέσων από τους ίδιους και όχι από τις κρατικές επιχορηγήσεις.
- Η ικανοποίηση του κριτηρίου της «υπευθυνότητας» και του απολογισμού προς τους δημότες κατά την διαχείριση των τοπικών πόρων. Οι τοπικές αρχές, είναι ιδιαίτερα υπεύθυνες και προσεκτικές στον καθορισμό της έκτασης και της διάρθρωσης των δαπανών όταν πρόκειται αυτές να χρηματοδοτηθούν από δικά τους έσοδα, σε αντίθεση με τις κρατικές επιχορηγήσεις που προέρχονται κυρίως από φόρους που καταβάλλουν όλοι οι πολίτες της χώρας.
- Η χρηματοδοτική κάλυψη των αναγκών της ΤΑ με ίδιους πόρους ικανοποιεί το κριτήριο της «αντιληπτικότητας». Οι πολίτες αντιλαμβάνονται τη σχέση τοπικών φόρων και υπηρεσιών και κατά συνέπεια αυξάνεται η διάθεση για συμμετοχή στα τοπικά κοινωνικά και οικονομικά δρώμενα. Επίσης οι πολίτες εκδηλώνουν τις προτιμήσεις τους για τα τοπικά δημόσια αγαθά και υπηρεσίες με αίσθημα μετριοφροσύνης και όχι υπερβολής.
- Η διαχείριση ορισμένων φόρων από την ΤΑ δημιουργεί «οικονομίες κλίμακας» για την κεντρική κυβέρνηση. Η επιβολή μεγάλου αριθμού φόρων από την κυβέρνηση προϋποθέτει την απασχόληση προσωπικού για την βεβαίωση και είσπραξη των φόρων οι οποίοι θα μπορούσαν να διαχειρισθούν από την Τ.Α., με συνέπεια το προσωπικό της κεντρικής κυβέρνησης να απασχολείται σε περισσότερο εξειδικευμένες εργασίες (φορολογικοί έλεγχοι, έλεγχος λαθρεμπορίου)».

Η εφαρμογή του αποκεντρωμένου φορολογικού συστήματος εκτός από τα επιθυμητά πλεονεκτήματα παρουσιάζει κατά την διάρκεια εφαρμογής του και ορισμένα μειονεκτήματα, όπως αυτά αναφέρονται παρακάτω:

- Το δικαίωμα της ελεύθερης επιλογής των φόρων από τους ΟΤΑ δημιουργεί συνθήκες φορολογικού ανταγωνισμού μεταξύ των ΟΤΑ. Οι οικονομικές μονάδες, θα έχουν κίνητρο να εγκατασταθούν στην διοικητική περιφέρεια του ΟΤΑ που θα έχει την μικρότερη φορολογική επιβάρυνση.
- Η επιβολή νέων πρόσθετων φόρων δημιουργεί επιπλέον φορολογική επιβάρυνση στους πολίτες, το πολιτικό κόστος της οποίας είναι δύσκολο να επωμιστούν οι δημοτικές αρχές. Η άσκηση φορολογικής εξουσίας δίνει το δικαίωμα στους αιρετούς εκπροσώπους να υπόσχονται μικρότερους φορολογικούς συντελεστές και καταργήσεις φόρων προκειμένου να προσελκύσουν ψηφοφόρους. Το χαμηλό όμως επίπεδο φόρων δημιουργεί ανεπαρκή έσοδα για την κάλυψη του κόστους των παρεχόμενων αγαθών και αυξάνεται ο φορολογικός ανταγωνισμός μεταξύ των ΟΤΑ.
- Το υψηλό κόστος διαχείρισης των φόρων σε σχέση με το μέγεθος των ΟΤΑ. Σήμερα η βεβαίωση και η είσπραξη των φόρων γίνεται από την κεντρική διοίκηση και αποδίδεται στους δικαιούχους ΟΤΑ. Αυτή η διαδικασία αφήνει αδιάφορους τους ΟΤΑ αφού το κόστος διαχείρισης βαρύνει την κεντρική διοίκηση. Σε ένα αποκεντρωμένο όμως φορολογικό σύστημα όπου το κόστος βεβαίωσης και είσπραξης βαρύνει τους ίδιους του ΟΤΑ, το κόστος διαχείρισης μειώνεται καθώς αυξάνεται το μέγεθος των ΟΤΑ.

2.5 Η διάρθρωση του τοπικού φορολογικού συστήματος

Το νομοθετικό πλαίσιο από το οποίο διέπεται το ελληνικό φορολογικό σύστημα παρουσιάζει μια μεγάλη ποικιλομορφία τελών φόρων και εισφορών που βαρύνουν όλους τους κλάδους της παραγωγικής διαδικασίας της χώρας.

Στην ελληνική ΤΑ συναντάμε ένα μικρό αριθμό τοπικών φόρων, οι οποίοι «σύμφωνα με τον Ι. Θεοδώρου (2015) επιμερίζονται στους:

- Φόρος ηλεκτροδοτούμενων ακινήτων
Ο φόρος αποτελεί – όπως και το τέλος ακίνητης περιουσίας και ο καταργηθείς φόρος ακαλύπτων χώρων - γνήσιο φόρο επί της περιουσίας (Γνωμ. ΝΣΚ Ολ 72/1981), τα έσοδα του οποίου μπορούν να διατίθενται για την κάλυψη οποιασδήποτε δαπάνης και περιλαμβάνονται στα τακτικά έσοδα των δήμων.
- Φόρος ζύθου

Ο φόρος επιβάλλεται επί της αξίας του ζύθου που πωλείται στο εσωτερικό και τα έσοδα του κατανέμονται σε όλους τους δήμους με βάση τον πληθυσμό που εμφανίζουν στην τελευταία απογραφή.

▪ Δημοτικός φόρος Δωδεκανήσου

Ο ενιαίος φόρος Δωδεκανήσου επιβλήθηκε με το άρθρο 60 του Ν.2214/1994 και αντικατέστησε το φόρο κατανάλωσης που είχε επιβληθεί από το 1938 στην περιοχή αυτή με κυβερνητικά διατάγματα. Πρόκειται για ειδικό φόρο σε βάρος όσων ασκούν επιχειρηματική δραστηριότητα στη διοικητική περιφέρεια του νομού αυτού.⁵»

Αναφορικά, για την επιβολή των φόρων αυτών μπορούμε να παρατηρήσουμε:

- Το ύψος του συντελεστή φόρου καθορίζεται από το κράτος, εισπράττεται από την αρμόδια φορολογική αρχή και στη συνέχεια αποδίδεται στην ΤΑ. Μόνο ο φόρος ηλεκτροδοτούμενων ακινήτων συνεισπράττεται με το λογαριασμό κατανάλωσης ηλεκτρικού ρεύματος από τη ΔΕΗ η οποία αποδίδει τα εισπραττόμενα ποσά στον δικαιούχο δήμο.
- Η ΤΑ δεν συγκεντρώνει τις τρεις σωρευτικές προϋποθέσεις του αποκεντρωμένου φορολογικού συστήματος δηλαδή την επιβολή, βεβαίωση και είσπραξη του φόρου.
- Η φορολογική εξουσία των ΟΤΑ τείνει να περιοριστεί καθώς τα φορολογικά τους έσοδα περιορίζονται με την κατάργηση των φόρων που περιλαμβάνονται στους οικονομικούς προϋπολογισμούς τους. (Πίνακας: 2.1)

Πίνακας 2.1

Φόροι της Ελληνικής ΤΑ ως % στα συνολικά φορολογικά της έσοδα 2015

ΚΑ	ΦΟΡΟΙ	%	ΕΝΕΡΓΟΣ
0511	Φόρος ηλεκτροδοτούμενων ακινήτων	98	√
0512	Φόρος ζύθου	0,2	
0513	Δημοτικός φόρος Δωδεκανήσου	0,4	
0514	Λοιποί φόροι	1,4	√

Πηγή: ΥΠ.ΕΣ – Κόμβος διαλειτουργικότητας οικονομικών δεδομένων – Ίδια επεξεργασία

- Τα φορολογικά έσοδα της ελληνικής ΤΑ προέρχονται από μικρούς και χαμηλής απόδοσης φόρους σε σχέση με τα φορολογικά έσοδα της ευρωπαϊκής τοπικής αυτοδιοίκησης που προέρχονται από δυναμικούς φόρους όπως ο φόρος εισοδήματος, περιουσίας κ.α. (Πίνακας 2.2)

⁵ Οι διατάξεις του άρθρου 60 του Ν.2214/94 κρίθηκαν αντισυνταγματικές και μη εφαρμοστέες από το Συμβούλιο Επικρατείας (ΣτΕ Ολ 4505/2014 και 4504/2014)

Πίνακας 2.2

Διάθρωση φορολογικών εσόδων ευρωπαϊκής ΤΑ έτους 2013

Χώρα	Φόρος Εισοδήματος %	Φόρος ιδιοκτησίας %	Φόρος εταιρικός %	Φόρος αγαθών %	Φόρος χρήσης προϊόντων %	Φόροι λοιποί %
Τσεχία	0,0	55,9	0,0	1,5	42,6	0,0
Δανία	88,8	11,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Εσθονία	91,4	7,2	0,0	0,5	0,9	0,0
Φιλανδία	86,3	6,6	7,0	0,0	0,0	0,1
Γαλλία	0,1	51,9	0,0	20,7	3,1	24,2
Ελλάδα	0,0	96,4	0,0	2,8	0,3	0,6
Ουγγαρία	0,0	20,0	0,0	1,2	4,5	74,2
Ισλανδία	81,9	17,0	0,0	0,0	1,1	0,0
Ιρλανδία	0,0	87,9	0,0	0,0	0,0	12,1
Ιταλία	23,1	16,4	2,2	7,7	7,7	37,3
Ολλανδία	0,0	53,1	0,0	2,1	44,8	0,0
Νορβηγία	87,7	10,9	0,0	0,0	1,3	0,0
Πολωνία	47,9	33,8	9,2	0,0	4,7	4,5
Πορτογαλία	19,5	42,4	10,0	5,6	6,5	15,4
Σλοβακία	0,0	51,4	0,0	2,2	23,6	22,8
Σλοβενία	79,7	15,1	0,0	2,4	2,8	0,0
Σουηδία	97,4	2,6	0,0	0,0	0,0	0,0
Μ. Βρετανία	0,0	99,3	0,0	0,0	0,0	0,7
Μ.Ο.	39,1	37,73	1,58	2,60	8,00	10,66

Πηγή:OECD. Revenue statistics 2015–tax revenues by subsectors of general government (table 86)

Όπως προκύπτει από τον πίνακα 2.2 κατά μέσο όρο τα έσοδα από το φόρο εισοδήματος αντιπροσωπεύουν το 39,1% των συνολικών φορολογικών εσόδων, ενώ αυτά που προέρχονται από τον φόρο ιδιοκτησίας το 37,73% των συνολικών φορολογικών εσόδων.

Η ενίσχυση της ευρωπαϊκής ΤΑ με σταθερούς και αποδοτικούς φόρους παρέχει στις τοπικές αρχές ικανούς οικονομικούς πόρους για την υλοποίηση όλων των δράσεων που αναλαμβάνουν. Μία τοπική αρχή με περιορισμένα ίδια έσοδα είναι αναγκασμένη να εξαρτάται από τις κρατικές επιχορηγήσεις για την κάλυψη των δαπανών που δημιουργούνται από την άσκηση των αρμοδιοτήτων της. Η σχέση εξάρτησης ανάμεσα στην ΤΑ και στο κεντρικό κράτος μεταφράζεται σε περιορισμένη ελευθερία στη λήψη αποφάσεων, στην διαχείριση των οικονομικών πόρων και σε συνεχείς ελέγχους για την διάθεση αυτών των πόρων.

2.6 Το φορολογικό σύστημα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Η πρώτη διαπίστωση που προκύπτει κατά την ανάλυση του τοπικού φορολογικού συστήματος είναι η έλλειψη εννοιολογικού διαχωρισμού των τελών από τους φόρους. «Όπως αναφέρει ο Χ. Πάλλης (2013) σελ.28 η δυσδιάκριτη σχέση μεταξύ τους δημιουργεί ιδιαίτερα προβλήματα κατά την επιλογή και την άσκηση των τοπικών δημοσιονομικών πολιτικών, καθώς και των διεθνών συγκριτικών αξιολογήσεων».

Ωστόσο «όπως αναφέρουν οι Θ. Φορτσάκης και Κ. Σαββαΐδου (2014) η διάκριση μεταξύ δημοτικού φόρου και δημοτικού τέλους γίνεται στο άρθρο 102 παρ.6 του Συντάγματος και η νομολογία (ΑΕΔ 34/1978) επισήμανε ότι **δημοτικός ή κοινοτικός φόρος** συνιστά οικονομικό βάρος που επιβάλλεται στους δημότες χωρίς ειδική αντιπαροχή, αλλά για την αντιμετώπιση των εν γένει δαπανών της τοπικής αυτοδιοίκησης. Αντίθετα, **δημοτικό ή κοινοτικό τέλος** είναι παροχή δημότη έναντι ειδικών υπηρεσιών που παρέχονται σε αυτόν από το δήμο ή την κοινότητα ή έναντι της χρήσης ειδικών δημοτικών ή κοινοτικών πραγμάτων». Κατά μία άλλη έννοια «όπως αναφέρει ο Λ. Θεοχαρόπουλος (1981) δημοτικό φόρο μπορούμε να ονομάσουμε τη χρηματική εισφορά προς το δήμο, που καταβάλλεται υποχρεωτικά, χωρίς ειδικό αντάλλαγμα, με σκοπό την κάλυψη των δημοτικών δαπανών, ανάλογα με την φοροδοτική ικανότητα των πολιτών. Τέλος είναι η χρηματική παροχή που καταβάλλεται από τους υπόχρεους έναντι ειδικού ανταλλάγματος (αντιπαροχής), το οποίο συνίσταται στη χρησιμοποίηση ορισμένου δημοτικού έργου ή υπηρεσίας Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι η ειδική αντιπαροχή είναι το στοιχείο που διαφοροποιεί την έννοια φόρου – τέλους, το ύψος του οποίου πρέπει κατά βάση να είναι ανάλογο του οφέλους που απολαμβάνει ο δημότης (ΣτΕ 2642/99).

Στη φορολογική νομοθεσία των ΟΤΑ οι όροι αυτοί δεν χρησιμοποιούνται πάντα με την ορθή τους έννοια με αποτέλεσμα ορισμένες φορές να χαρακτηρίζονται ως τέλη, χρηματικές παροχές που έχουν όλα τα γνωρίσματα του φόρου π.χ. το τέλος 0,5% επί των ακαθαρίστων εσόδων, το τέλος ακίνητης περιουσίας, το τέλος διαφήμισης κλπ.

2.7 Ο βαθμός φορολογικής αποκέντρωσης

Αυτό που διαφοροποιεί το ελληνικό τοπικό φορολογικό σύστημα σε σχέση με το αντίστοιχο των ευρωπαϊκών κρατών, δεν είναι τα περιορισμένα φορολογικά έσοδα αλλά κυρίως ο βαθμός της φορολογικής ελευθερίας που περιβάλλει τους ελληνικούς ΟΤΑ.

Ο βαθμός της φορολογικής αποκέντρωσης μιας χώρας φαίνεται κυρίως από το ποσοστό συμμετοχής των φορολογικών εσόδων της ΤΑ στα συνολικά φορολογικά έσοδα της κεντρικής διοίκησης.

Για να γίνει όμως η σύγκριση αυτή «όπως αναφέρει ο Ν. Τάτσος (2004) πρέπει να προσδιορισθούν οι προϋποθέσεις κάτω από τις οποίες τα φορολογικά έσοδα που εισπράττει μια βαθμίδα διοίκησης και τα αποδίδει σε κάποια άλλη θεωρούνται δικά της έσοδα ή έσοδα της βαθμίδας υπέρ της οποίας γίνεται η είσπραξη».

Σύμφωνα με τους κανόνες που έχουν υιοθετήσει οι διεθνείς οργανισμοί (ΔΝΤ) τα φορολογικά έσοδα θεωρούνται ότι ανήκουν στη βαθμίδα διοίκησης υπέρ της οποίας γίνεται η είσπραξη όταν:

- η βαθμίδα αυτή συμμετέχει στον καθορισμό του ύψους του φόρου ή στον καθορισμό του τρόπου κατανομής των εσόδων.
- από το νόμο τα έσοδα αποδίδονται αυτόματα στους δικαιούχους φορείς χωρίς όρους ή προϋποθέσεις και αποτελούν ποσοστό των εσόδων που εισπράττονται ή προέρχονται από κάθε περιοχή, και
- όταν η φορολογική νομοθεσία δεν αφήνει κανένα περιθώριο στη βαθμίδα που εισπράττει τα έσοδα να μην τα αποδώσει στους δικαιούχους ή να τα καταναείμει κατά διαφορετικό τρόπο.

Ο πίνακας 3.5. του κεφαλαίου 3 παρουσιάζει τα φορολογικά έσοδα της ευρωπαϊκής τοπικής αυτοδιοίκησης ως ποσοστό των συνολικών φορολογικών εσόδων της κεντρικής διοίκησης. Παρατηρείται ότι η Ελλάδα έχει το χαμηλότερο βαθμό φορολογικής αποκέντρωσης σε σχέση με ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες (Σκανδιναβικές χώρες.) Αυτό οφείλεται στο μικρό αριθμό τοπικών φόρων, χαμηλής απόδοσης, οι οποίοι στην διάρκεια του χρόνου τείνουν να καταργηθούν, στερώντας την τοπική αυτοδιοίκηση από σταθερές πηγές εσόδων.

2.8 Ανακεφαλαίωση

Στο κεφάλαιο αυτό εξετάσαμε το ελληνικό τοπικό φορολογικό σύστημα στο οποίο αντιστοιχεί ένας μικρός αριθμός φόρων χαμηλής οικονομικής αποδοτικότητας. Οι τοπικοί φόροι βεβαιώνονται και εισπράττονται από τους ΟΤΑ και καλύπτουν οποιαδήποτε δαπάνη της παραγωγικής τους διαδικασίας. Το ποσοστό συμμετοχής τους στα συνολικά φορολογικά έσοδα του κράτους ανέρχεται σε ποσοστό 3,81% και είναι από τα μικρότερα ποσοστά που συναντάμε στις ευρωπαϊκές χώρες. Αυτό βέβαια οφείλεται και σε ένα μεγάλο μερίδιο κρατικών αρμοδιοτήτων (εκπαίδευση, υγεία, πυροσβεστική), τα αντικείμενα των οποίων υλοποιούνται από τις τοπικές ευρωπαϊκές αρχές και απαιτούν υψηλά φορολογικά έσοδα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η ευρωπαϊκή τοπική αυτοδιοίκηση

3.1 Εισαγωγή

Ο πολιτικός ρόλος που καλούνται να διαδραματίσουν οι ΟΤΑ μέσα στον εθνικό και κατά συνέπεια στον ευρωπαϊκό χώρο, είναι άμεσα συνδεδεμένος με την οικονομική τους κατάσταση. Εάν δεν έχουν εξασφαλίσει οι τοπικές και οι περιφερειακές αρχές τους απαραίτητους οικονομικούς πόρους και δεν έχουν επιτύχει μία χρηστή δημοσιονομική διαχείριση, δεν θα είναι σε θέση να αναλάβουν ένα διευρυνμένο και πιο ουσιαστικό ρόλο. Ο βαθμός οικονομικής αυτοτέλειας καθορίζει τις δράσεις που μπορούν να φέρουν σε πέρας. Η εξασφάλιση ιδίων πόρων είναι ενδεικτική της ικανότητας τους να μετέχουν ως ισχυροί εταίροι μέσα στο ευρωπαϊκό σύστημα πολύ-επίπεδης διακυβέρνησης.

Στο κεφάλαιο αυτό περιγράφονται τα έσοδα της ευρωπαϊκής τοπικής αυτοδιοίκησης, καθώς και οι διαφορές μεταξύ ελληνικής και ευρωπαϊκής τοπικής φορολογίας. Παράλληλα εξετάζονται τα οφέλη που μπορούν να προκύψουν από ένα αποκεντρωμένο φορολογικό σύστημα σε σχέση πάντα με τις αρμοδιότητες των ΟΤΑ

3.2 Η ευρωπαϊκή οικονομική συγκυρία

Η δημοσιονομική πειθαρχία που απαιτεί η Οικονομική και Νομισματική Ένωση επιβάλλει συγκράτηση του δημόσιου ελλείμματος και μείωση του εθνικού χρέους. Αυτό έχει επίπτωση και στις τοπικές αρχές, που πρέπει να συμβάλουν στην πολιτική περιορισμού των δημοσίων δαπανών και στην αύξηση των εσόδων τους έτσι ώστε να εξακολουθούν να προσφέρουν στους πολίτες δημόσια αγαθά και υπηρεσίες.

Πίνακας 3.1

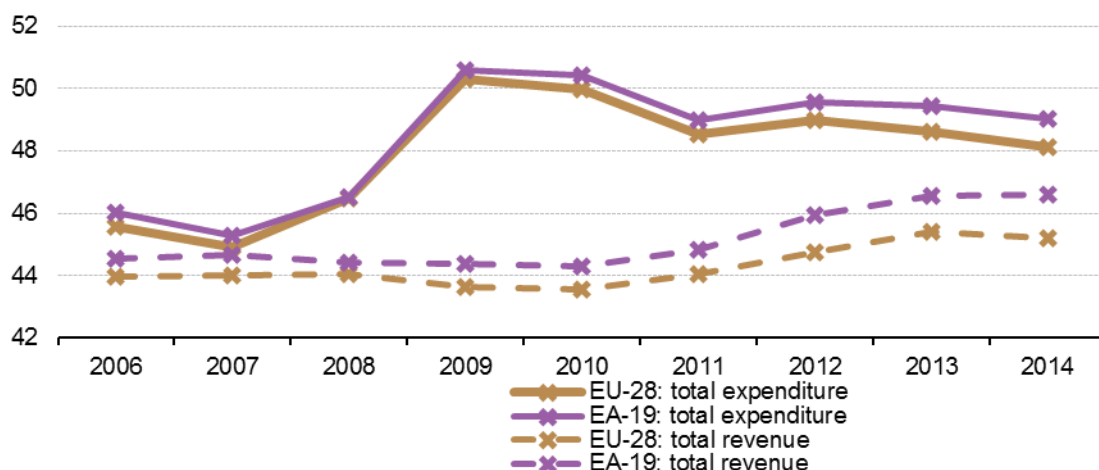
Δημόσια έσοδα & δαπάνες της ΕΕ-28 ως % του ΑΕΠ 2006-2014

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
ΕΕ-28: Συνολικές δαπάνες	45,6	44,9	46,5	50,3	50,0	48,5	49,0	48,6	48,1
ΕΑ-19: Συνολικές δαπάνες	46,0	45,3	46,5	50,6	50,4	49,0	49,5	49,4	49,0
ΕΕ-28: Συνολικά έσοδα	44,0	44,0	44,0	43,6	43,6	44,0	44,7	45,4	45,2
ΕΑ-19: Συνολικά έσοδα	44,6	44,7	44,4	44,4	44,3	44,8	45,9	46,6	46,6

Πηγή: Eurostat, Government_finance_statistics_YB2015-II (Figure 3)

Διάγραμμα 3.1

Δημόσια έσοδα & δαπάνες της ΕΕ-28 ως % του ΑΕΠ 2006-2014



Πηγή: Eurostat, Government_finance_statistics_YB2015-II (Figure 3)

Ο πίνακας 3.1 με την αποτύπωση του στο διάγραμμα 3.1 δείχνει την πορεία των δημοσίων δαπανών στις χώρες της Ε.Ε.28 και ΕΑ19 (ζώνη του €) όπου από το 2009 (50,3%) έχουν μειωθεί το 2014 σε ποσοστό 48,1% καθώς και των δημοσίων εσόδων τα οποία κατά το αντίστοιχο διάστημα ακολουθούν μία αυξητική πορεία από 43,6% (2009) σε 45,2% (2014)

Πίνακας 3.2

Τα δημόσια έσοδα & δαπάνες του ΑΕΠ 2014

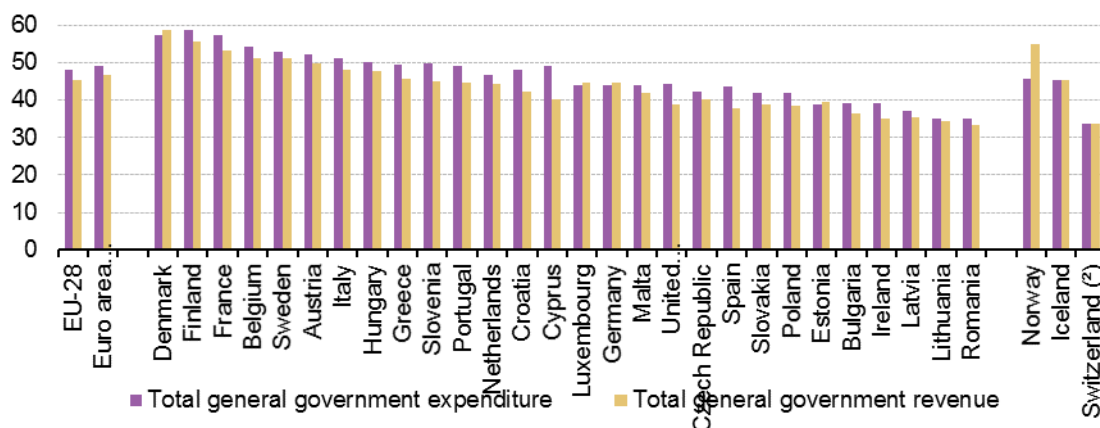
Χώρες	Σύνολο δαπανών Γενικής Κυβέρνησης	Σύνολο εσόδων Γενικής Κυβέρνησης	Χώρες	Σύνολο δαπανών Γενικής Κυβέρνησης	Σύνολο εσόδων Γενικής Κυβέρνησης
ΕΕ-28	48,1	45,2			
ΕΑ-19	49,0	46,6			
Δανία	57,2	58,5	Μάλτα	43,8	41,7
Φιλανδία	58,7	55,5	Ην. Βασίλειο	44,4	38,7
Γαλλία	57,2	53,2	Τσεχία	42,0	40,1
Βέλγιο	54,3	51,1	Ισπανία	43,6	37,8
Σουηδία	53,0	51,1	Σλοβακία	41,8	38,9
Αυστρία	52,3	49,9	Πολωνία	41,8	38,6
Ιταλία	51,1	48,1	Εσθονία	38,8	39,4
Ουγγαρία	50,1	47,6	Βουλγαρία	39,2	36,4
Ελλάδα	49,3	45,8	Ιρλανδία	39,0	34,9
Σλοβενία	49,8	45,0	Λετονία	36,9	35,5
Πορτογαλία	49,0	44,5	Λιθουανία	34,9	34,3
Ολλανδία	46,6	44,3	Ρουμανία	34,9	33,4
Κροατία	48,0	42,3	Νορβηγία	45,7	54,7
Κύπρος	49,1	40,3	Ισλανδία	45,4	45,3

Λουξεμβούργο	44,0	44,7	Ελβετία	33,5	33,6
Γερμανία	43,9	44,6			

Πηγή: Eurostat, Government_finance_statistics_YB2015-II (Figure 5)

Διάγραμμα 3.2

Τα δημόσια έσοδα & δαπάνες % του ΑΕΠ 2014



Πηγή: Eurostat, Government_finance_statistics_YB2015-II (Figure 5)

Σε εθνικό επίπεδο (πίνακας 3.2, διάγραμμα 3.2), η Ελλάδα παρουσιάζει ποσοστό δαπανών (49,3%) και εσόδων (48,8%) επί του ΑΕΠ παρεμφερές με τον μέσο όρο των χωρών της ΕΕ28.

3.3 Τα έσοδα των ευρωπαϊκών τοπικών αρχών

Οι πηγές των εσόδων της ΤΑ αν και είναι διαφορετικές ανάμεσα στα κράτη μέλη της Ευρώπης παρουσιάζουν κοινά χαρακτηριστικά ως προς τις κατηγορίες προέλευσης τους. Οι κύριες κατηγορίες εσόδων είναι:

- **Έσοδα από την παροχή αγαθών και υπηρεσιών.** Αφορά την κοστολόγηση των παρεχόμενων δημόσιων υπηρεσιών (διαχείριση υδάτων, διάθεση απορριμμάτων, αθλητισμός, πολιτισμός, ενέργεια, νοσηλευτικά κέντρα κλπ.) καθώς και την αξιοποίηση των περιουσιακών τους στοιχείων (εκποίηση, μίσθωση, ιδιωτικοποίηση, κ.α.)
- **Φορολογικά έσοδα από επιχειρήσεις και νοικοκυριά.** Αφορά τα ίδια φορολογικά έσοδα και από τα φορολογικά έσοδα που αναδιανέμονται στις διάφορες βαθμίδες διακυβέρνησης
- **Επιχορηγήσεις και επιδοτήσεις από το κεντρικό κράτος, την ΕΕ και άλλα επίπεδα τοπικών αρχών.** Αφορά οικονομικές παροχές που κατανέμονται κυρίως από την κεντρική κυβέρνηση. Κάποιες φορές προέρχονται από τα ομόσπονδα κράτη, τοπικές κυβερνήσεις ή από την Ε.Ε. Ταξινομούνται σε λειτουργικές ή επενδυτικές επιχορηγήσεις καθώς και σε γενικές ή ειδικές επιχορηγήσεις.

3.4 Το Ευρωπαϊκό Φορολογικό Σύστημα

Η σχέση των συνολικών εσόδων της ΤΑ με το ΑΕΠ είναι δείκτης οικονομικής ευρωστίας των ΟΤΑ. Περιγράφει δηλαδή τη χρηματοδοτική ικανότητα της Αυτοδιοίκησης και την παρουσία της στην οικονομία κάθε χώρας ξεχωριστά.

Πίνακας 3.3

Συνολικά έσοδα ΤΑ ως % του ΑΕΠ

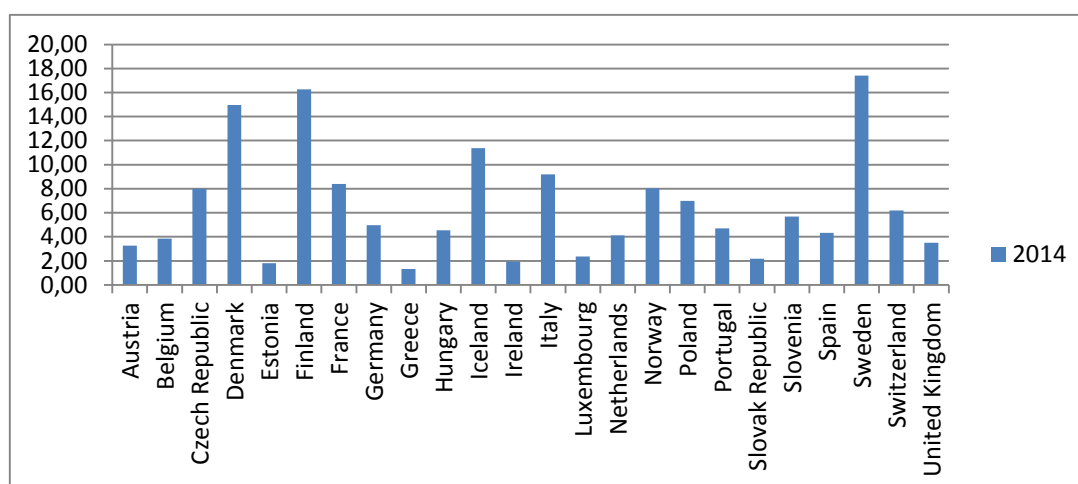
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Αυστρία	3,02	3,30	3,16	3,03	3,02	3,12	3,26
Βέλγιο	3,58	4,01	3,84	3,88	3,80	3,87	3,85
Τσεχία	6,89	7,25	7,11	7,40	7,45	7,88	7,99
Δανία	14,01	14,65	14,97	14,94	14,98	15,30	14,96
Εσθονία	1,58	2,11	2,14	2,13	2,08	2,10	1,81
Φιλανδία	13,92	15,18	15,52	15,35	15,48	16,16	16,26
Γαλλία	7,79	8,26	6,73	8,07	8,25	8,28	8,38
Γερμανία	5,02	4,96	4,91	5,00	5,10	5,04	4,98
Ελλάδα	1,10	1,18	1,24	1,10	1,39	1,49	1,32
Ουγγαρία	4,29	4,76	4,81	4,98	4,60	4,65	4,54
Ισλανδία	11,32	10,73	10,58	11,16	11,28	11,53	11,38
Ιρλανδία	3,10	2,59	2,29	2,17	2,20	2,07	1,93
Ιταλία	8,56	8,19	8,27	8,44	9,08	9,12	9,18
Λουξεμβούργο	2,90	2,95	2,85	2,82	2,68	2,44	2,36
Ολλανδία	4,36	4,52	4,42	4,31	4,31	4,18	4,11
Νορβηγία	7,31	8,38	8,36	7,85	7,81	7,93	8,02
Πολωνία	7,43	6,68	6,72	6,67	6,65	6,60	6,99
Πορτογαλία	4,57	4,52	4,43	4,62	4,72	4,76	4,70
Σλοβακία	2,08	1,69	1,72	1,92	2,03	2,23	2,16
Σλοβενία	5,01	5,38	5,85	5,77	5,96	5,94	5,68
Ισπανία	3,71	3,63	3,79	3,84	4,08	4,24	4,32
Σουηδία	18,10	18,35	17,25	17,09	17,86	18,00	17,42
Ελβετία	6,17	6,37	6,22	6,25	6,25	6,25	6,20
Ην. Βασίλειο	3,85	3,97	3,84	3,64	3,59	3,53	3,51

Πηγή: OECD, (table 6_gov_rev-gdp)

Όπως προκύπτει από το **πίνακα 3.3** η Ελληνική ΤΑ έχει τα μικρότερα συνολικά έσοδα στην ΕΕ. Το ποσοστό διαφοροποιείται σημαντικά ανάμεσα στις διάφορες χώρες. Έτσι είναι υψηλότερο στις σκανδιναβικές χώρες (μεγαλύτερο από το 14% του ΑΕΠ) και μικρότερο του 2% του ΑΕΠ σε χώρες όπως η Ελλάδα, Εσθονία, και Ιρλανδία. Ο δρόμος που θα πρέπει να διανύσει η Ελληνική ΤΑ για να συγκλίνουν τα έσοδα της με τα Ευρωπαϊκά δεδομένα είναι μακρύς, όπως χαρακτηριστικά φαίνεται και από το διάγραμμα 3.3. Οι χώρες με αυξημένα έσοδα όπως προκύπτει από το (παράρτημα Π3) ασκούν και πολλές αρμοδιότητες με αποτέλεσμα να αυξάνει και ο βαθμός των υποχρεώσεων τους.

Διάγραμμα 3.3

Συνολικά έσοδα ΤΑ ως ποσοστό του ΑΕΠ



Πηγή: OECD, (table 6_gov_rev-gdp)

Τα συνολικά έσοδα της ευρωπαϊκής ΤΑ κατά την περίοδο 2008- 2014 παρέμεναν σταθερά με μέσο όρο 6,5% του ΑΕΠ ενώ οι συνολικές δαπάνες (πίνακας 3.4) της ΤΑ σε ποσοστό 11,40% επί του ΑΕΠ. Προκειμένου να καλύψουν την διαφορά που δημιουργείται από την σχέση των συνολικών εσόδων και δαπανών πολλοί ευρωπαϊκοί ΟΤΑ καταφεύγουν στον δανεισμό ή επιζητούν έκτακτες κρατικές επιχορηγήσεις.

Πίνακας 3.4

Συνολικές δαπάνες ΤΑ ως % του ΑΕΠ 2008-2014

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Αυστρία	7,40	7,96	7,83	7,49	7,53	7,66	7,77
Βέλγιο	6,79	7,31	7,14	7,28	7,56	7,48	7,38
Τσεχία	10,44	11,53	11,26	12,25	11,28	11,39	11,64
Δανία	31,71	35,44	35,14	34,84	35,11	35,05	35,12
Εσθονία	10,70	11,20	9,76	9,24	9,58	9,81	9,14
Φιλανδία	19,65	21,87	21,99	22,18	23,02	23,44	23,51
Γαλλία	10,84	11,50	11,19	11,20	11,48	11,70	11,58
Γερμανία	6,96	7,60	7,53	7,35	7,30	7,41	7,57
Ελλάδα	3,53	4,06	3,80	3,06	3,30	3,53	3,35
Ουγγαρία	11,25	11,89	12,49	11,35	8,97	7,40	7,76
Ισλανδία	13,48	12,94	12,78	12,83	13,06	13,29	13,55
Ιρλανδία	7,01	6,21	5,51	4,73	4,35	3,90	3,60
Ιταλία	14,78	15,73	15,22	14,59	14,61	14,66	14,38
Λουξεμβούργο	4,73	5,36	4,93	4,83	4,70	4,62	4,56
Ολλανδία	14,68	16,20	15,97	15,32	14,98	14,11	13,79
Νορβηγία	12,86	14,95	14,91	14,58	14,34	14,77	15,10
Πολωνία	13,92	14,32	14,70	13,78	13,03	13,02	13,32

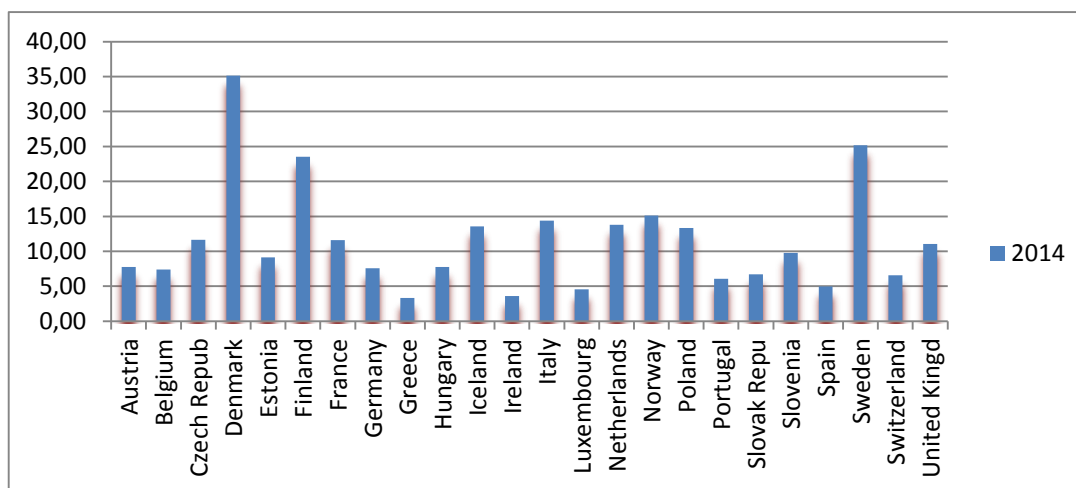
Πορτογαλία	7,08	7,43	7,37	6,76	6,18	6,54	6,07
Σλοβακία	6,13	7,28	7,29	6,75	6,43	6,42	6,70
Σλοβενία	8,98	9,67	9,78	9,29	9,48	9,69	9,78
Ισπανία	5,49	6,22	6,08	5,56	4,94	4,92	4,96
Σουηδία	23,71	25,01	24,06	24,28	24,77	25,05	25,18
Ελβετία	6,35	6,72	6,60	6,54	6,58	6,51	6,55
Ην. Βασίλειο	12,88	13,79	13,35	12,59	12,08	11,41	11,06

Πηγή: OECD (table 4_gov_exp-gdp)

Η διαφορετική δυναμικότητα των τοπικών δημόσιων δαπανών σε σχέση με τα αντίστοιχα έσοδα έχει φέρει σε δύσκολη θέση τους ευρωπαϊκούς ΟΤΑ. Η δημοσιονομική εξυγίανση απαιτεί μείωση των δαπανών και αύξηση των δημοσίων εσόδων. Η πολιτική αυτή είναι αναποτελεσματική γιατί στηρίζεται σε εισπρακτικά μέτρα. Χρειάζεται μία νέα μεταρρυθμιστική πολιτική δημοσιονομικής διαχείρισης, όπου η αποδοτικότητα του συστήματος θα στηρίζεται κυρίως σε διαρθρωτικές αλλαγές με στόχο την αποδοτικότερη συλλογή των φορολογικών εσόδων και την ποιοτική αναβάθμιση των δημοσίων υπηρεσιών σε συνδυασμό με το μικρότερο δυνατό κόστος.

Διάγραμμα 3.4

Συνολικές δαπάνες ΤΑ ως % του ΑΕΠ 2008-2014



Πηγή: OECD, (table 4_gov_exp-gdp)

Την εξαετία 2008-2014 τα τοπικά φορολογικά έσοδα σε σχέση με τα συνολικά φορολογικά έσοδα των κρατών μελών της ΕΕ, παρουσίασαν μία σταθερότητα με ελάχιστες διακυμάνσεις, τόσο μεταξύ των κρατών όσο και κατά τις διαφορετικές χρονικές περιόδους (πίνακας 3.5 και γράφημα 9)

Πίνακας 3.5

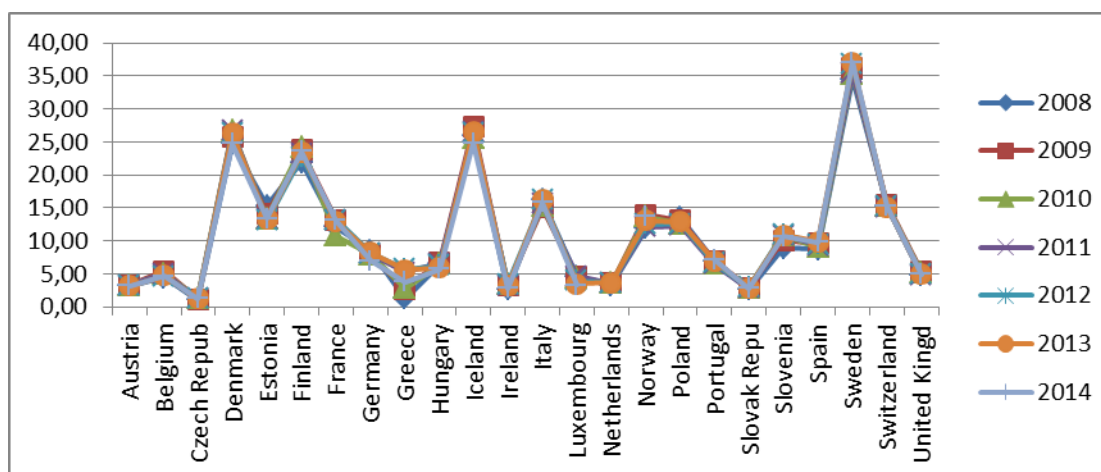
Φορολογικά έσοδα ΤΑ ως % των συνολικών φορολογικών εσόδων των ευρωπαϊκών κρατών
2008-2014

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Αυστρία	3,17	3,28	3,28	3,25	3,23	3,21	3,18
Βέλγιο	4,45	5,42	5,07	5,04	4,63	4,72	4,59
Τσεχία	1,01	1,16	1,32	1,22	1,25	1,26	1,22
Δανία	24,73	25,68	26,65	26,66	26,32	26,25	24,72
Εσθονία	15,36	14,04	13,36	13,33	13,08	13,27	13,36
Φιλανδία	21,92	23,74	24,29	23,16	22,70	23,37	23,53
Γαλλία	12,12	13,14	10,75	13,12	13,16	12,87	13,10
Γερμανία	8,53	7,83	7,90	8,04	8,15	8,24	7,02
Ελλάδα	1,24	2,69	2,76	5,17	5,69	5,61	3,81
Ουγγαρία	6,44	6,73	6,49	6,57	6,26	5,89	5,69
Ισλανδία	25,87	27,30	25,54	26,60	26,31	26,56	24,87
Ιρλανδία	2,61	3,27	3,37	3,31	3,48	3,14	2,79
Ιταλία	16,21	15,01	15,37	15,63	16,20	16,16	15,84
Λουξεμβούργο	4,51	4,51	4,35	4,65	4,00	3,52	3,26
Ολλανδία	3,25	3,61	3,56	3,62	3,67	3,70	
Νορβηγία	11,88	13,94	13,66	12,15	12,51	13,11	13,78
Πολωνία	13,51	13,08	12,62	12,31	12,56	12,91	
Πορτογαλία	7,00	7,00	6,61	6,49	6,70	6,98	7,21
Σλοβακία	2,58	2,86	2,88	2,84	2,95	2,85	2,75
Σλοβενία	8,91	10,10	10,89	10,85	11,08	10,85	10,63
Ισπανία	8,72	9,62	9,04	9,30	9,51	9,87	9,82
Σουηδία	34,58	36,20	35,29	35,56	36,74	36,93	37,03
Ελβετία	15,28	15,49	15,33	15,16	15,20	15,16	15,18
Ην. Βασίλειο	4,79	5,30	5,10	4,87	4,89	4,92	4,90

Πηγή: OECD, (table 9_tax_rev_rs-tot_tax_rev)

Διάγραμμα 3.5

Πορεία φορολογικών εσόδων ΤΑ των κρατών μελών της ΕΕ

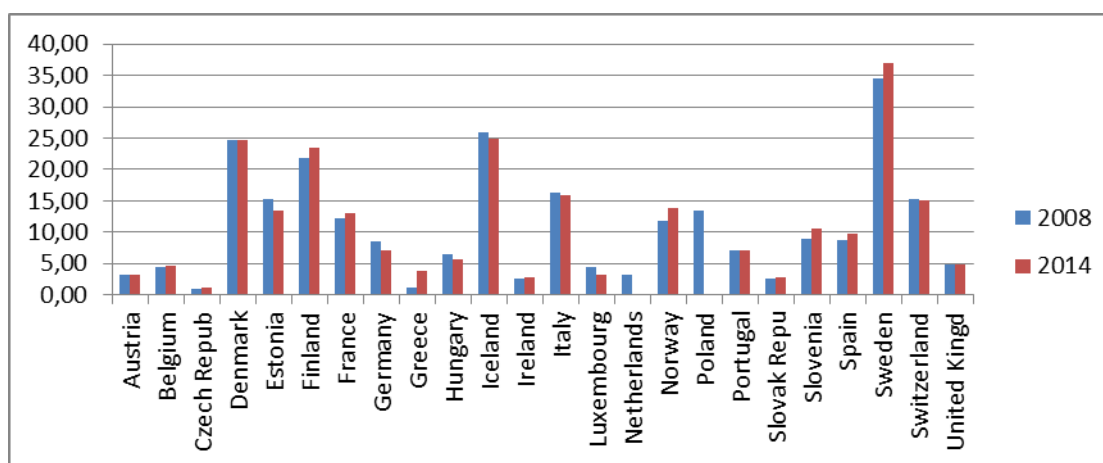


Πηγή: OECD, (table 9_tax_rev_rs-tot_tax_rev)

Η Ελλάδα κατατάσσεται στις χώρες με τα μικρότερα ποσοστά τοπικών φορολογικών εσόδων ως προς τα συνολικά φορολογικά έσοδα. Το διάγραμμα 3.5 περιγράφει με τον πιο προφανή τρόπο την ανάγκη για φορολογική αποκέντρωση στη χώρα μας. Άρα λοιπόν η πολύ μικρή αναλογία των συνολικών εσόδων της ελληνικής ΤΑ προς το ΑΕΠ προκαθορίζεται σε σημαντικό βαθμό από το χαμηλό σχεδόν ποσοστό των τοπικών φορολογικών εσόδων προς τα συνολικά φορολογικά έσοδα

Διάγραμμα 3.6

Φορολογικά έσοδα ΤΑ ως % των συνολικών φορολογικών εσόδων



Πηγή: OECD, (table 9_tax_rev_rs-tot_tax_rev)

Παρατηρείται ότι σε ορισμένες Ευρωπαϊκές χώρες τα φορολογικά έσοδα της ΤΑ παρουσιάζουν κατά έτος μικρές ποσοστιαίες αυξομειώσεις. Αυτό δείχνει ότι η πορεία των Ευρωπαϊκών τοπικών φορολογικών εσόδων δεν είναι προκαθορισμένη αλλά εξαρτάται από την εθνική φορολογική πολιτική των κρατών. Οι αυξομειώσεις των φορολογικών εσόδων οφείλονται κατά μεγάλο βαθμό στην οικονομική ύφεση της παγκόσμιας οικονομίας και εξαρτώνται από τις οικονομικές δυνατότητες των τοπικών αρχών. Η απώλεια των εσόδων εξαρτάται από τον τύπο του φόρου που επιβάλλεται ή μοιράζεται η τοπική ή περιφερειακή αυτοδιοίκηση στις αντίστοιχες χώρες (Φόρος Εισοδήματος, Φόρος Προστιθέμενης Αξίας, Φόρος ακίνητης Περιουσίας κ.α). Έτσι η πτώση στην αγορά ακινήτων σημειώνει μεγάλη πτώση στα έσοδα από το Φόρο Ακίνητης Περιουσίας, ενώ η χαμηλή κατανάλωση έχει επιφέρει μεγάλη μείωση στα έσοδα τόσο από το ΦΠΑ όσο και από το Φόρο Εισοδήματος.

3.4.1 Βασικοί τοπικοί φόροι της ευρωπαϊκής ΤΑ

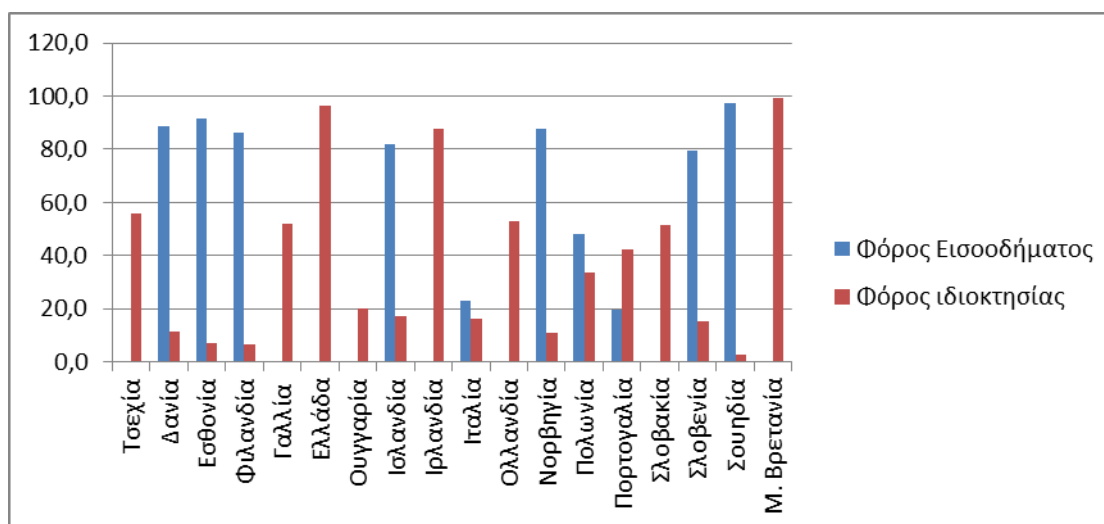
Η δομή του ευρωπαϊκού τοπικού φορολογικού συστήματος στηρίζεται σε διάφορες κατηγορίες φόρων, είτε άμεσοι, είτε έμμεσοι, οι οποίοι χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής, προκειμένου να

αξιολογήσουμε και να εκτιμήσουμε τις προοπτικές του ελληνικού τοπικού φορολογικού συστήματος.

Μια πιο δόκιμη και προσαρμοσμένη στη σύγχρονη πραγματικότητα της ΤΑ κατάταξη είναι ο διαχωρισμός των φόρων **α)** στους φόρους εισοδήματος και περιουσίας και **β)** στους φόρους στην παραγωγή και τις εισαγωγές.

Διάγραμμα 3.7

Τοπικά φορολογικά έσοδα από φόρους εισοδήματος & περιουσίας(2013)



Πηγή: OECD, Revenue statistics 2015—tax revenues by subsectors of general government (table 86)

Από το γράφημα 3.7 (σχετικός πίνακας 2.2) προκύπτει ότι ο φόρος ιδιοκτησίας αποτελεί μέρος του τοπικού φορολογικού συστήματος για όλα τα ευρωπαϊκά κράτη αφού η ακίνητη περιουσία είναι σταθερή χωρικά και εύκολα διακριτή. Ο τοπικός χαρακτήρας του φόρου, προσδίδει πολλά πλεονεκτήματα (ισχυρή φορολογική βάση, ελάχιστη δυνατότητα φοροδιαφυγής) για αυτό και αποτελεί μία σταθερή πηγή εισοδήματος. Σε περίπου επτά (7) χώρες (Τσεχία, Γαλλία, Ιρλανδία, Ολλανδία, Πορτογαλία, Σλοβακία, Μ. Βρετανία) ο φόρος ιδιοκτησίας αποφέρει πάνω από το 40% των δημοσιονομικών εσόδων των ΟΤΑ. Συγκεκριμένα σε χώρες όπως η Τσεχία, Γαλλία, Ολλανδία και Σλοβακία αντιστοιχεί κάτι παραπάνω από τα μισά φορολογικά έσοδα των ΟΤΑ. ενώ όταν ο φόρος ιδιοκτησίας αποτελεί τον μοναδικό τοπικό φόρο, τότε μπορεί να αντιστοιχεί σχεδόν στο 100% περίπου των ιδίων φορολογικών εσόδων των ΟΤΑ (Μ. Βρετανία, Ιρλανδία). Στην Ελλάδα η φορολόγηση της περιουσίας δεν αφορά φόρο, αλλά το τέλος ακίνητης περιουσίας. Ο Ενιαίος Φόρος Ιδιοκτησίας Ακινήτων (ΕΝΦΙΑ) αποτελεί φόρο της κεντρικής διοίκησης και το 11,3% του φόρου αποδίδεται με την μορφή επιχορήγησης (ΚΑΠ) στους ΟΤΑ.

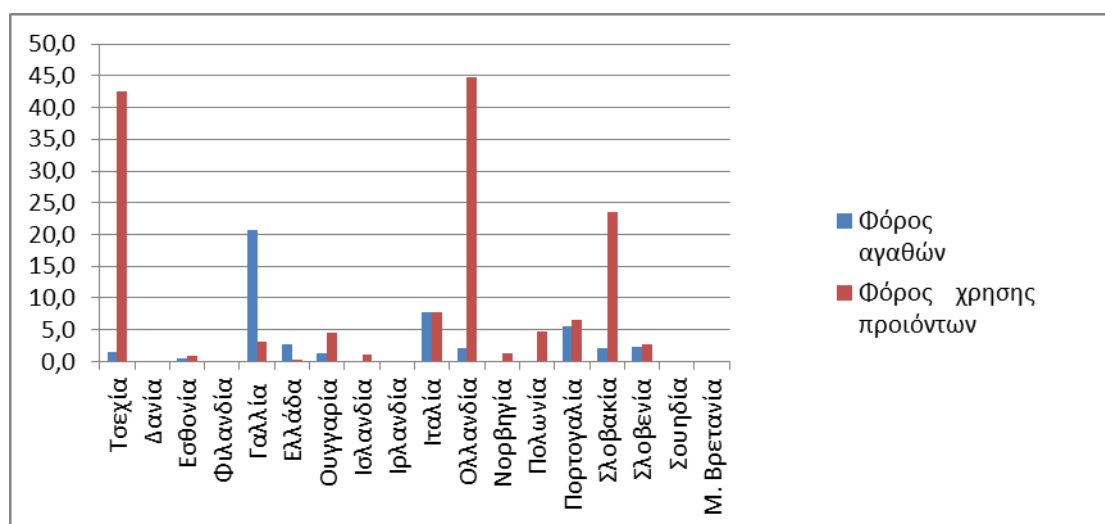
Στις χώρες της Βόρειας Ευρώπης (Δανία, Εσθονία, Φιλανδία, Ισλανδία, Νορβηγία, Σλοβενία, Σουηδία) ο τοπικός φόρος εισοδήματος αποτελεί τον κύριο πόρο δημοσιονομικών εσόδων (άνω του 80% και

σχεδόν το 100% στην Σουηδία). Στις τρεις (3) σκανδιναβικές χώρες «όπως αναφέρουν οι Ρ. Γκέκας και Κ. Μήτσου (2011) ο τοπικός φόρος εισοδήματος συνυπάρχει με τον εθνικό, ενώ σε άλλες περιπτώσεις (Ιταλία) αποτελεί πρόσθετο (στον εθνικό φόρο εισοδήματος) φόρο, με την ΤΑ να διαμορφώνει τους φορολογικούς συντελεστές». Στην Ελλάδα ο φόρος εισοδήματος αποτελεί εθνικό φόρο και ποσοστό 20% του φόρου αυτού αποδίδεται με την μορφή επιχορήγησης (ΚΑΠ) στους ΟΤΑ.

Στο διάγραμμα 3.8 (σχετικός πίνακας 2.2) παρατηρούμε ότι εκτός των προαναφερθέντων φόρων υπάρχουν και άλλες κατηγορίες φόρων που σχετίζονται με την παροχή των αγαθών και υπηρεσιών των ΟΤΑ προς τους πολίτες. Οι φόροι αυτοί μπορούν να επιβληθούν στην αποκομιδή των απορριμμάτων, στην αποχέτευση, στην ηλεκτρική ενέργεια στις τουριστικές δραστηριότητες, στους ιδιοκτήτες σκύλων, στις μεταβιβάσεις ακινήτων, στα μηχανοκίνητα αυτοκίνητα, στα τυχερά παιχνίδια κ.α. Το ποσοστό συμμετοχής των φόρων αυτών στα ίδια τοπικά έσοδα είναι αρκετά χαμηλό σε σχέση με αυτό των φόρων εισοδήματος και ιδιοκτησίας. Παρόλα αυτά οι φόροι αγαθών αποφέρουν σημαντικά έσοδα στους ευρωπαϊκούς ΟΤΑ. Στην Τσεχία αντιπροσωπεύουν το 44,1% των φορολογικών εσόδων των ΟΤΑ, στην Ολλανδία το 46,9% στην Γαλλία το 23,8% και στην Σλοβακία το 25,8%.

Διάγραμμα 3.8

Τοπικά έσοδα από φόρους αγαθών και υπηρεσιών (2013)



Πηγή: OECD Revenue statistics 2015—tax revenues by subsectors of general government (table 86)

3.5 Αρμοδιότητες των ευρωπαϊκών ΟΤΑ

Η ευρωπαϊκή πολιτική για τον τρόπο κατανομής των αρμοδιοτήτων, μεταξύ των κεντρικών κυβερνήσεων και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, πλέον επανακαθορίζεται λαμβάνοντας υπόψη την οικονομική κρίση που διέπει όλη την Ευρώπη. Η μεταφορά των αρμοδιοτήτων «όπως αναφέρεται στην μελέτη του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Δήμων και Περιφερειών (CEMR 2014) απαιτεί,

λόγω των περιορισμένων χρηματοδοτικών πόρων, μία ιεράρχηση των δαπανών και των μεταφερόμενων αρμοδιοτήτων, διατηρώντας το στοιχείο της συνοδείας των αρμοδιοτήτων με τους ανάλογους οικονομικούς πόρους».

Στη λογική αυτή, μια μεθοδολογική προσέγγιση των κριτηρίων κατανομής των αρμοδιοτήτων «όπως αναφέρουν οι Ρ. Γκέκας και Κ. Μήτσου (2015) είναι η τεχνική κόστους – οφέλους η οποία όμως παρουσιάζει ορισμένα προβλήματα. Το σημαντικότερο πρόβλημα είναι η έννοια του κόστους οφέλους, την οποία λόγω κρίσης, πολλοί την προσεγγίζουν από την οικονομική πλευρά. Κάποιοι άλλοι θεωρούν αναγκαίο να αναδείξουν, στη σημερινή συγκυρία, το κοινωνικό κόστος - όφελος. Πιο ισχυρός όμως παράγοντας, που δεν μπορούμε – στη συμπεριφορά ιδιαίτερα των αιρετών – να αγνοήσουμε, είναι το πολιτικό κόστος ή όφελος που θα δημιουργήσει η μεταφορά μιας συγκεκριμένης αρμοδιότητας». Χαρακτηριστικό παράδειγμα του τελευταίου κριτηρίου αποτελεί η υπηρεσία της Δημοτικής Αστυνομίας.

Στον πίνακα 3.6 που ακολουθεί παρουσιάζονται οι δαπάνες της ΤΑ ανά οικονομική λειτουργία με έτος αναφοράς το 2011.

Πίνακας 3.6
Δαπάνες ΤΑ ανά οικονομική λειτουργία

Χώρες (έτος αναφοράς 2011)	Εκπαίδευση	Κοινωνική Προστασία	Γενικές Υπηρεσίες	Υγεία	Οικονομικές Υποθέσεις	Άλλο
Αυστρία	18,0%	20,1%	16,5%	18,7%	11,9%	14,9%
Βέλγιο	19,2%	21,5%	18,0%	0,6%	10,9%	29,7%
Τσεχία	30,7%	11,2%	12,1%	2,4%	21,1%	22,4%
Δανία	10,1%	56,1%	4,1%	22,1%	4,0%	3,6%
Εσθονία	37,1%	8,0%	7,2%	17,4%	11,2%	19,2%
Φιλανδία	18,1%	24,8%	14,6%	29,2%	6,7%	6,6%
Γαλλία	15,3%	17,6%	17,1%	0,7%	13,3%	36,0%
Γερμανία	14,6%	32,9%	17,7%	1,8%	13,9%	19,1%
Ελλάδα	2,0%	17,3%	40,3%	0,0%	15,4%	24,9%
Ουγγαρία	27,8%	13,4%	16,9%	16,5%	9,0%	16,3%
Ισλανδία	36,1%	23,3%	11,9%	0,6%	7,0%	21,1%
Ιρλανδία	26,9%	13,5%	4,3%	0,0%	22,9%	32,4%
Ιταλία	7,6%	5,2%	12,7%	47,4%	14,0%	13,1%
Λουξεμβούργο	16,8%	7,2%	25,2%	0,2%	14,4%	36,2%
Ολλανδία	29,0%	15,5%	8,0%	1,7%	17,0%	28,9%
Νορβηγία	24,9%	27,4%	9,9%	13,6%	9,5%	14,6%
Πολωνία	27,0%	12,2%	10,2%	14,9%	17,7%	18,0%
Πορτογαλία	11,1%	6,3%	28,2%	8,7%	20,1%	25,6%
Σλοβακία	38,1%	7,3%	14,8%	0,3%	15,1%	24,5%
Σλοβενία	37,0%	10,9%	10,2%	10,6%	11,6%	19,8%

Ισπανία	3,4%	9,0%	36,5%	1,3%	16,9%	32,9%
Σουηδία	20,7%	26,5%	11,8%	27,2%	6,0%	7,9%
Ελβετία	25,6%	18,4%	16,7%	3,5%	14,5%	21,3%
Ην. Βασίλειο	32,6%	31,4%	5,7%	0,0%	7,5%	22,9%
ΕΕ-27	18,2%	21,90	13,6%	13,3%	12,1%	21,0%

Πηγή: Ρ. Γκέκας, Κ. Μήτσου – Οι αρμοδιότητες των ευρωπαϊκών ΟΤΑ- localit.gr

Από την ανάλυση των αρμοδιοτήτων προκύπτει ότι βασικές αρμοδιότητες σε τομείς όπως η τοπική απασχόληση, η κοινωνική επιχειρηματικότητα, η αξιοποίηση της γης, η διαχείριση των απορριμμάτων και οι διαδημοτικές συνεργασίες δεν ασκούνται από την ελληνική ΤΑ. Επίσης ο συγκεντρωτισμός του ελληνικού κράτους προκύπτει και από την σύγκριση των δαπανών με τις επιμέρους υπηρεσίες. Στις ανωτέρω υπηρεσίες (εκπαίδευση υγεία) καθώς και στην κοινωνική πολιτική η ελληνική ΤΑ βρίσκεται πολύ χαμηλά από τον Ευρωπαϊκό μέσο όρο.

Στη συνέχεια με τους πίνακες 3.7, 3.8 και 3.9 θα προσπαθήσουμε να προσεγγίσουμε την σχέση του βαθμού φορολογικής αποκέντρωσης σε σχέση με τις τοπικές δαπάνες ανά οικονομική λειτουργία. Πως δηλαδή ο βαθμός φορολογικής αποκέντρωσης επηρεάζει τις υπηρεσίες που προσφέρονται από τις τοπικές αρχές.

Πίνακας 3.7

Δείκτης οικονομικής λειτουργίας / βαθμός φορολογικής αποκέντρωσης

Χώρες (έτος αναφοράς 2011)	Εκπαίδευση	Κοινωνική Προστασία	Γενικές Υπηρεσίες	Υγεία	Οικονομικές Υποθέσεις	Βαθμός Φορολογικής Αποκέντρωσης έτος 2011
Αυστρία	18,0%	20,1%	16,5%	18,7%	11,9%	3,25%
Βέλγιο	19,2%	21,5%	18,0%	0,6%	10,9%	5,04%
Τσεχία	30,7%	11,2%	12,1%	2,4%	21,1%	1,22%
Δανία	10,1%	56,1%	4,1%	22,1%	4,0%	26,66%
Εσθονία	37,1%	8,0%	7,2%	17,4%	11,2%	13,33%
Φιλανδία	18,1%	24,8%	14,6%	29,2%	6,7%	23,16%
Γαλλία	15,3%	17,6%	17,1%	0,7%	13,3%	13,12%
Γερμανία	14,6%	32,9%	17,7%	1,8%	13,9%	8,04%
Ελλάδα	2,0%	17,3%	40,3%	0,0%	15,4%	5,17%
Ουγγαρία	27,8%	13,4%	16,9%	16,5%	9,0%	6,57%
Ισλανδία	36,1%	23,3%	11,9%	0,6%	7,0%	26,60%
Ιρλανδία	26,9%	13,5%	4,3%	0,0%	22,9%	3,31%
Ιταλία	7,6%	5,2%	12,7%	47,4%	14,0%	15,63%
Λουξεμβούργο	16,8%	7,2%	25,2%	0,2%	14,4%	4,65%
Ολλανδία	29,0%	15,5%	8,0%	1,7%	17,0%	3,62%
Νορβηγία	24,9%	27,4%	9,9%	13,6%	9,5%	12,15%
Πολωνία	27,0%	12,2%	10,2%	14,9%	17,7%	12,31%
Πορτογαλία	11,1%	6,3%	28,2%	8,7%	20,1%	6,49%

Σλοβακία	38,1%	7,3%	14,8%	0,3%	15,1%	2,84%
Σλοβενία	37,0%	10,9%	10,2%	10,6%	11,6%	10,85%
Ισπανία	3,4%	9,0%	36,5%	1,3%	16,9%	9,30%
Σουηδία	20,7%	26,5%	11,8%	27,2%	6,0%	35,56%
Ελβετία	25,6%	18,4%	16,7%	3,5%	14,5%	15,16%
Ην. Βασίλειο	32,6%	31,4%	5,7%	0,0%	7,5%	4,87%
ΕΕ-27	18,2%	21,90	13,6%	13,3%	12,1%	

Πηγή: Ρ. Γκέκας, Κ. Μήτσου – Οι αρμοδιότητες των ευρωπαϊκών ΟΤΑ- localit.gr

Στον πίνακα 3.7 λαμβάνουμε πέντε (5) αρμοδιότητες των ευρωπαϊκών ΟΤΑ – Εκπαίδευση, Κοινωνική Προστασία, Γενικές Υπηρεσίες, Υγεία, Οικονομικές Υποθέσεις - που λόγω της εγγύτητας τους με του πολίτες ο κοντινότερος φορέας διαχείρισης αυτών των υπηρεσιών είναι οι ΟΤΑ. Ειδικότερα εξετάζουμε τις τοπικές δαπάνες ανά οικονομική λειτουργία των ευρωπαϊκών ΟΤΑ σε σχέση με το βαθμό φορολογικής αποκέντρωσης των ευρωπαϊκών χωρών. Επίσης στον πίνακα 3.8 εξετάζουμε το σύνολο των δαπανών των ΟΤΑ, την δαπάνη ανά κάτοικο των ΟΤΑ, καθώς και το ποσοστό των τοπικών δαπανών επί των συνολικών δημοσίων δαπανών σε σχέση με το βαθμό φορολογικής αποκέντρωσης.

Παρατηρούμε ότι οι δαπάνες για την **εκπαίδευση** αποτελούν σημαντικό μέρος των τοπικών προϋπολογισμών σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες αντιστοιχώντας σε ποσοστά που κυμαίνονται από 2% (Ελλάδα) και αγγίζουν το 38,1% στην Σλοβακία. Οι τοπικές δαπάνες είναι ιδιαίτερα υψηλές στην Τσεχία (30,7%), στην Εσθονία (37,1%), στην Ισλανδία (36,1%), στην Σλοβακία (38,1%), στην Σλοβενία (37%), στο Ηνωμένο Βασίλειο (32,6%), αλλά και σε χώρες (Βέλγιο 19,2%, Γερμανία 14,6%, Αυστρία 18%) στις οποίες οι περιφέρειες και τα ομόσπονδα κρατίδια έχουν τις δικές τους αρμοδιότητες στον τομέα της εκπαίδευσης.

Οι τοπικές δαπάνες για τον τομέα της **κοινωνικής προστασίας** είναι ιδιαίτερα σημαντικές στις σκανδιναβικές χώρες (Φιλανδία 24,8%, Σουηδία 26,5%, Νορβηγία 27,4%, Δανία 56,1%) όπως επίσης στο Ηνωμένο Βασίλειο 31,4% και στη Γερμανία 32,9%. Αντίθετα οι δαπάνες για την κοινωνική προστασία αντιπροσωπεύουν λιγότερο από το 10% των τοπικών προϋπολογισμών σε χώρες της Νότιας Ευρώπης (Ιταλία 5,2%, Πορτογαλία 6,3%, Ισπανία 9%) καθώς και στο Λουξεμβούργο 7,2%, Σλοβακία 7,3% και Εσθονία 8%.

Οι τοπικές δαπάνες στον τομέα **γενικών υπηρεσιών** (δημόσια τάξη, περιβαλλοντική προστασία, πολιτισμός, αθλητισμός κ.α) που αποτελούν τυπικές αρμοδιότητες των ΟΤΑ παρουσιάζουν στις περισσότερες χώρες ποσοστά που κυμαίνονται από 10% έως 20% με την Ελλάδα (40,3%) να κατέχει το υψηλότερο ποσοστό δαπανών του εν λόγω τομέα.

Οι τοπικές δαπάνες για την **υγεία** παρουσιάζουν υψηλά ποσοστά κυρίως στις χώρες όπου οι ΟΤΑ είναι αρμόδιοι με την διαχείριση των νοσοκομείων και των ιατρικών κέντρων (Δανία 22,1%, Σουηδία 27,2%, Φιλανδία 29,2%, Ιταλία 47,4%).

Οι τοπικές δαπάνες του τομέα **οικονομικών υποθέσεων** (μεταφορές, επικοινωνίες, γεωργία, αλιεία, ενέργεια, κατασκευές) είναι ιδιαίτερα σημαντικές στις χώρες εκείνες που παρουσιάζουν ελλείψεις σε υποδομές (Τσεχία 21,1%, Ιρλανδία 22,9%)

Οι **δαπάνες** των τοπικών αρχών κυμαίνονται από 1,6 δις \$ στην Ισλανδία και αγγίζουν τα 320,1 δις \$ στο Ηνωμένο Βασίλειο παρουσιάζοντας σημαντικές διαφορές από χώρα σε χώρα. Οι διαφορές αυτές γίνονται ιδιαίτερα ορατές από τις **κατά κεφαλή τοπικές δαπάνες** οι οποίες κυμαίνονται από 790 \$ στην Ελλάδα έως 16.069 \$ στην Δανία και είναι εξίσου υψηλές στην Σουηδία (11.021 \$), Νορβηγία (9.727 \$) και Φιλανδία (8.906 \$).

Το μερίδιο των τοπικών δαπανών στο σύνολο των δημοσίων δαπανών κυμαίνεται άνω του 30% σε επτά (7) χώρες (Πολωνία 31,7%, Ολλανδία 32,4%, Νορβηγία 34,2%, Φιλανδία 41,1%, Σουηδία 49,3%, Ισπανία 50,7%, Δανία 63,2%) και δείχνει το μεγάλο βαθμό αποκέντρωσης αρμοδιοτήτων που υπάρχει στις χώρες αυτές. Σε έντεκα (11) χώρες οι τοπικές δημόσιες δαπάνες αντιστοιχούν σε ποσοστά από 15% - 30% δείχνοντας την σχετική συγκεντρωτική κατάσταση που υπάρχει στις χώρες αυτές, ενώ σε πέντε (5) χώρες η αποκέντρωση των δαπανών είναι περιορισμένη, εκπροσωπώντας ποσοστό μικρότερο του 15% των συνολικών δημόσιων δαπανών. Σε αυτές τις χώρες οι ΟΤΑ έχουν λιγότερες αρμοδιότητες είτε λόγω του μεγέθους τους (Λουξεμβούργο 12,4%) είτε λόγω του συγκεντρωτικού κράτους (Ελλάδα 5,7%)

Πίνακας 3.8

Δαπάνες ΤΑ

Χώρες	δισ (\$)	κατά κεφαλή (\$)	% επί των δημοσίων δαπανών	Βαθμός Φορολογικής Αποκέντρωσης
Αυστρία	28,9	3.420	15,1%	3,25%
Βέλγιο	32,1	2.890	13,2%	5,04%
Τσεχία	28,6	2.722	22,9%	1,22%
Δανία	88,5	16.069	63,2%	26,66%
Εσθονία	3,1	2.355	25,1%	13,33%
Φιλανδία	48,2	8.906	41,1%	23,16%
Γαλλία	283,0	4.441	21,1%	13,12%
Γερμανία	256,4	3.158	17,0%	8,04%
Ελλάδα	9,0	790	5,7%	5,17%
Ουγγαρία	19,9	1.991	18,6%	6,57%
Ισλανδία	1,6	5.139	29,2%	26,60%
Ιρλανδία	10,6	2.378	12,6%	3,31%
Ιταλία	304,3	5.150	29,8%	15,63%
Λουξεμβούργο	2,6	5.283	12,4%	4,65%
Ολλανδία	118,0	7.031	32,4%	3,62%
Νορβηγία	48,8	9.727	34,2%	12,15%
Πολωνία	114,5	2.970	31,7%	12,31%

Πορτογαλία	16,1	1.504	12,7%	6,49%
Σλοβακία	8,6	1.596	16,8%	2,84%
Σλοβενία	5,4	2.637	19,5%	10,85%
Ισπανία	92,0	1.994	50,7%	9,30%
Σουηδία	105,3	11.021	49,3%	35,56%
Ελβετία	30,1	3.810	22,0%	15,16%
Ην. Βασίλειο	320,1	5.149	28,3%	4,87%
ΕΕ-27	2.013,6	3.994	21,0%	

Πηγή: : Ρ. Γκέκας, Κ. Μήτσου – Οι αρμοδιότητες των ευρωπαϊκών ΟΤΑ- localit.gr

Με βάση τις ανωτέρω δαπάνες των ΟΤΑ κατά χώρα όπως αυτές παρουσιάζονται στους πίνακες 3.7 και 3.8 ερευνήθηκε με την μέθοδο της στατιστικής παλινδρόμησης η σχέση των εξαρτημένων μεταβλητών (Εκπαίδευση, Κοινωνική Προστασία, Γενικές Υπηρεσίες, Υγεία, Οικονομικές Υποθέσεις, Δαπάνες, Κατά κεφαλή δαπάνη, % επί των δημοσίων δαπανών), με την ανεξάρτητη μεταβλητή (βαθμός φορολογικής αποκέντρωσης). Τα ευρήματα της έρευνας παρουσιάζονται στον πίνακα 3.9

Πίνακας 3.9
Σύνοψη παλινδρόμησης

Μεταβλητή /Παλινδρόμηση	1	2	3	4	5	6	7	8
Εξαρτημένες Μεταβλητές								
Εκπαίδευση	x							
Κοινωνική Προστασία		x **						
Γενικές Υπηρεσίες			x					
Υγεία				x ***				
Οικονομικές Υποθέσεις					x ***			
Δαπάνες						x		
Κατά κεφαλή δαπάνη							x ***	
% επί των δημοσίων δαπανών								x ***
Ανεξάρτητες Μεταβλητές								
Βαθμός Φορολογικής Αποκέντρωσης	- 0.090757 (-0.36)	.600929 (2,49)	- 0.255697 (-1.20)	0.729293 (2.91)	- 0.365450 (-4.13)	93.22043 (0.38)	27697.26 (4.41)	1.087241 (4,52)

Σπουδαιότητα: *** στατιστικά σημαντικό σε επίπεδο 1%, ** στατιστικά σημαντικό σε επίπεδο 5%, * στατιστικά σημαντική σε επίπεδο 10%, δεν υπάρχει * σημαίνει ότι δεν υπάρχει στατιστική σημαντικότητα.

- 1. Εκπαίδευση – Βαθμός φορολογικής αποκέντρωσης:** δεν φαίνεται να υπάρχει συσχέτιση μεταξύ της εκπαίδευσης και του βαθμού φορολογικής αποκέντρωσης, γεγονός που δείχνει ότι οι ΟΤΑ δεν καλύπτουν τις δαπάνες για την Εκπαίδευση από τα ίδια φορολογικά τους έσοδα αλλά από άλλες πηγές χρηματοδοτήσεις. Το μέγεθος των τοπικών δαπανών αντιστοιχεί στο λειτουργικό κόστος των εκπαιδευτικών μονάδων το οποίο καλύπτεται από τους ΟΤΑ δια μέσου των κρατικών επιχορηγήσεων. Επίσης, το μέρος των επενδυτικών δαπανών αποτελεί για τις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες αρμοδιότητα των περιφερειών και των ομόσπονδων κρατιδίων.
- 2. Κοινωνική Προστασία – Βαθμός φορολογικής αποκέντρωσης:** Φαίνεται να υπάρχει μία θετική συσχέτιση σε επίπεδο εμπιστοσύνης 5% μεταξύ της κοινωνικής ασφάλισης και του βαθμού φορολογικής αποκέντρωσης. Η κοινωνική προστασία των πολιτών αποτελεί την πιο συνηθισμένη αρμοδιότητα των ευρωπαϊκών ΟΤΑ. Οι υπηρεσίες που καλύπτει απευθύνονται στις λιγότερο προνομιούχες πληθυσμιακές ομάδες και το κόστος άσκησης της αρμοδιότητας καλύπτεται από τα ίδια έσοδα των τοπικών αρχών. Σε χώρες με υψηλό βαθμό φορολογικής αποκέντρωσης, όπως οι Σκανδιναβικές χώρες, το ποσοστό των τοπικών δαπανών για την κοινωνική προστασία είναι πάνω από 20% με χαρακτηριστικότερο παράδειγμα την Δανία όπου οι δαπάνες των ΟΤΑ για την κοινωνική προστασία αντιστοιχούν σε ποσοστό 56,1%.
- 3. Γενικές Υπηρεσίες – Βαθμός φορολογικής αποκέντρωσης:** δεν φαίνεται να υπάρχει συσχέτιση μεταξύ γενικών υπηρεσιών και του βαθμού φορολογικής αποκέντρωσης. Όπως προκύπτει από τον πίνακα 3.7 οι τοπικές δαπάνες των γενικών υπηρεσιών στα περισσότερα ευρωπαϊκά κράτη αντιστοιχούν σε ποσοστά από 10% - 20%. Αυτό δείχνει ότι οι χώρες με υψηλό βαθμό φορολογικής αποκέντρωσης διαθέτουν τα ίδια έσοδα για την παροχή καλύτερων τοπικών υπηρεσιών (Κοινωνική Προστασία, Υγεία). Για παράδειγμα στην Σουηδία με βαθμό φορολογικής αποκέντρωσης 35,56% οι δαπάνες που αντιστοιχούν στις γενικές υπηρεσίες ανέρχονται σε ποσοστό 11,8% επί των συνολικών τοπικών δαπανών.
- 4. Υγεία – Βαθμός φορολογικής αποκέντρωσης:** Φαίνεται να υπάρχει μία θετική συσχέτιση σε επίπεδο εμπιστοσύνης 1% μεταξύ της υγείας και του βαθμού φορολογικής αποκέντρωσης. Αν και οι τοπικές δαπάνες που αντιπροσωπεύουν τον τομέα της υγείας είναι πολύ χαμηλές, λόγω του γεγονότος ότι μεγάλο μέρος των αρμοδιοτήτων υγείας ασκείται από την περιφερειακή και κρατική διοίκηση, ωστόσο στις χώρες όπου οι αρμοδιότητες αυτές ασκούνται από τους ΟΤΑ εμφανίζονται υψηλά ποσοστά δαπανών τα οποία χρηματοδοτούνται από ίδια φορολογικά έσοδα. Για παράδειγμα η Δανία με βαθμό φορολογικής αποκέντρωσης 26,66% παρουσιάζει ποσοστό δαπανών στην υγεία 22,1%. Η Σουηδία με βαθμό φορολογικής αποκέντρωσης 35,56% παρουσιάζει ποσοστό δαπανών στην υγεία 27,2% ενώ η Ιταλία με βαθμό φορολογικής αποκέντρωσης 15,63% παρουσιάζει ποσοστό δαπανών στην υγεία 47,40%

- 5. Οικονομικές Υποθέσεις – Βαθμός φορολογικής αποκέντρωσης:** Φαίνεται να υπάρχει μια θετική συσχέτιση σε επίπεδο εμπιστοσύνης 1% μεταξύ οικονομικών υποθέσεων και του βαθμού φορολογικής αποκέντρωσης. Αν και ο τομέας αυτός αντιστοιχεί σε επενδυτικές δαπάνες με χρηματοδότηση των ευρωπαϊκών ταμείων, υπάρχει μία θετική συσχέτιση με το βαθμό φορολογικής αποκέντρωσης των χωρών που δείχνει ότι οι τοπικές αρχές διαθέτουν τους οικονομικούς τους πόρους για την προώθηση της τοπικής τους ανάπτυξης.
- 6. Δαπάνες – Βαθμός φορολογικής αποκέντρωσης:** Δεν φαίνεται να υπάρχει συσχέτιση μεταξύ δαπανών και του βαθμού φορολογικής αποκέντρωσης. Η μείωση των τοπικών εσόδων και η αύξηση των τοπικών δαπανών, ως συνέπεια της ευρωπαϊκής κρίσης έχει δημιουργήσει οικονομικό έλλειμμα στο σύνολο της ευρωπαϊκής ΤΑ (πίνακες 3.3 και 3.4). Η μείωση των τοπικών εσόδων όπως φαίνεται από το διάγραμμα 3.5 καθορίζεται και από την μικρή απώλεια των τοπικών φορολογικών εσόδων με αποτέλεσμα να υπάρχει αρνητική συσχέτιση μεταξύ τοπικών φορολογικών εσόδων και τοπικών δαπανών.
- 7. Κατά κεφαλή δαπάνη – Βαθμός φορολογικής αποκέντρωσης:** Φαίνεται να υπάρχει μία θετική συσχέτιση σε επίπεδο εμπιστοσύνης 1% μεταξύ της κατά κεφαλή δαπάνης και του βαθμού φορολογικής αποκέντρωσης. Η αύξηση στην ζήτηση των υπηρεσιών κοινωνικής προστασίας και υγείας που οφείλεται στις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης αυξάνει την κατά κεφαλή δαπάνη η οποία επηρεάζει τα φορολογικά έσοδα των τοπικών αρχών.
- 8. Ποσοστό επί των δημοσίων δαπανών – Βαθμός φορολογικής αποκέντρωσης:** Φαίνεται να υπάρχει μία θετική συσχέτιση σε επίπεδο εμπιστοσύνης 1% μεταξύ των τοπικών δημοσίων δαπανών και του βαθμού φορολογικής αποκέντρωσης. Από τον πίνακα 3.8 παρατηρούμε ότι σε πολλές χώρες οι τοπικές αρχές είναι υπεύθυνες για ένα σημαντικό μερίδιο των συνολικών δημοσίων δαπανών οι οποίες χρηματοδοτούνται από ίδια φορολογικά έσοδα. Οι ΟΤΑ αναλαμβάνουν σημαντικές αρμοδιότητες στις χώρες αυτές με χαρακτηριστικά παραδείγματα την Δανία όπου οι δαπάνες των ΟΤΑ αντιστοιχούν στο 63,2% των συνολικών δημοσίων δαπανών, την Σουηδία με 49,3% και την Φιλανδία με 41,1%.

Η φορολογική αποκέντρωση με όρους δημοσιονομικής αυτονομίας, θα ενισχύσει με δυναμικούς ίδιους πόρους τους ΟΤΑ προκειμένου να διαχειριστούν τις τοπικές τους υποθέσεις, να προωθήσουν την τοπική ανάπτυξη των περιοχών τους και να παρέχουν καλύτερες τοπικές υπηρεσίες τόσο ποιοτικές όσο και ποσοτικές.

3.6 Ανακεφαλαίωση

Στο κεφάλαιο αυτό εξετάσαμε τις πηγές εσόδων των ευρωπαϊκών τοπικών αρχών και πως αυτά επηρεάζουν τον βαθμό της φορολογικής αποκέντρωσης στις ευρωπαϊκές χώρες. Η ευρωπαϊκή εμπειρία μας διδάσκει ότι η ΤΑ έχει ανάγκη από σταθερούς και δυναμικούς φόρους η απόδοση των οποίων συμβάλει αποτελεσματικά στην άσκηση των αρμοδιοτήτων τους. Το ευρωπαϊκό τοπικό φορολογικό σύστημα μπορεί να αποτελέσει πηγή ιδεών για την ενίσχυση της οικονομικής αυτοτέλειας των ελληνικών ΟΤΑ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Προτάσεις – Συμπεράσματα

4.1 Συμπεράσματα

Από την ανάλυση των κεφαλαίων της παρούσας εργασίας προκύπτει η μεγάλη εξάρτηση των ΟΤΑ από τις επιχορηγήσεις της κεντρικής διοίκησης, και τα χαμηλά ίδια έσοδα που παρουσιάζουν οι οικονομικοί απολογισμοί των ΟΤΑ. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την αδυναμία οικονομικού προγραμματισμού και διαχείρισης των τοπικών υποθέσεων από τις τακτικές πηγές εσόδων των ΟΤΑ οι οποίοι καλούνται να αναζητήσουν άλλες πηγές χρηματοδότησης προκειμένου να ανταποκριθούν στο έργο για το οποίο έχουν συσταθεί. Επιπλέον η εξάρτηση της παραγωγικής τους διαδικασίας από κρατικές επιχορηγήσεις, τους καθιστά πολύ επιρρεπείς σε περιόδους οικονομικής κρίσης με άμεσο αντίκτυπο στην ομαλή οικονομική λειτουργία τους. Η υφιστάμενη οικονομική κατάσταση των ΟΤΑ καθιστά απαραίτητη τη μεταρρύθμιση του τοπικού φορολογικού συστήματος και την ενίσχυση τους με επαρκείς οικονομικούς πόρους και φορολογική εξουσία. Η οποιαδήποτε όμως παροχή φορολογικής ελευθερίας στους ΟΤΑ, δεν πρέπει να ακυρώνει την παρουσία και την ελεγκτική αρμοδιότητα της Κεντρικής Διοίκησης επί των οικονομικών τους.

Από την προσέγγιση του ελληνικού τοπικού φορολογικού συστήματος σε σχέση με το αντίστοιχο των ευρωπαϊκών ΟΤΑ προέκυψε ότι ο βαθμός της φορολογικής αποκέντρωσης στην χώρα μας είναι ιδιαίτερα χαμηλός σε σχέση με άλλα κράτη μέλη της Ε.Ε. Αυτό οφείλεται στο μικρό αριθμό τοπικών φόρων, χαμηλής απόδοσης, οι οποίοι στην διάρκεια του χρόνου τείνουν να καταργηθούν, στερώντας την τοπική αυτοδιοίκηση από σταθερές πηγές εσόδων. Η ενίσχυση των ΟΤΑ με δυναμικούς πόρους, που θα συνδέονται με τις οικονομικές λειτουργίες που ασκούν σε τοπικό επίπεδο, και η μεταφορά ενός μέρους των δημοσίων εσόδων στους ΟΤΑ με την μορφή των επιχορηγήσεων, θα τους επιτρέψουν να αναπτύξουν πολιτικές προς όφελος της τοπικής ανάπτυξης.

Η θωράκιση των ΟΤΑ με ίδιους δυναμικούς φορολογικούς πόρους, όπως προκύπτει από τα ευρήματα της έρευνας, θα τους παρέχει την δυνατότητα να ασκήσουν τοπικές πολιτικές που αντιστοιχούν σε οικονομικές λειτουργίες μεγάλης εγγύτητας με τους πολίτες, όπως η εκπαίδευση, η υγεία, η απασχόληση και η κοινωνική προστασία. Παρατηρούμε ότι ο βαθμός φορολογικής αποκέντρωσης επηρεάζει θετικά την κατά κεφαλή δαπάνη, τις δαπάνες των παρεχόμενων υπηρεσιών υγείας, κοινωνικής πρόνοιας και οικονομικών υποθέσεων αναδεικνύοντας τον κυρίαρχο ρόλο των τοπικών αρχών στην παροχή των υπηρεσιών αυτών στους πολίτες.

4.2 Περιοριστικοί παράγοντες

Περιοριστικό παράγοντα στην έρευνα αυτή αποτελεί το γεγονός ότι δεν υπάρχει απόλυτη συμβατότητα ανάμεσα στους δείκτες και υποδείκτες μέτρησης των υπό έρευνα τομέων (μεταβλητές). Για παράδειγμα το εύρος των δράσεων που περιγράφουν τις πολιτικές κοινωνικής πρόνοιας στην Δανία δεν είναι εφάμιλλες με τις αντίστοιχες δράσεις στην Ελλάδα.

4.3 Πρακτικές Συνέπειες

Ως πρακτική συνέπεια της εν λόγω έρευνας, οι ΟΤΑ οφείλουν να αναδείξουν τα οφέλη που προκύπτουν από την φορολογική αποκέντρωση στους τομείς που τεκμηριώθηκε θετική συσχέτιση ανάμεσα στο βαθμό φορολογικής αποκέντρωσης και το επίπεδο δαπανών των εξεταζόμενων οικονομικών περιοχών.

4.4 Προτάσεις για μελλοντική έρευνα

Η βελτίωση της διαχείρισης των οικονομικών πόρων των ΟΤΑ προϋποθέτει και των ανασχεδιασμό των μεθόδων του εισπρακτικού μηχανισμού. Η αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρει σήμερα η ηλεκτρονική διακυβέρνηση με την εκπλήρωση του συνόλου των φορολογικών υποχρεώσεων δια μέσου του διαδικτύου, θα απαλείψει τις χρονοβόρες και κοστοβόρες διαδικασίες βεβαίωσης και είσπραξης των εσόδων των ΟΤΑ. Οι δήμοι θα πρέπει να εξοικειωθούν με τις διατραπεζικές συναλλαγές, τους ηλεκτρονικούς φορολογικούς ελέγχους και τις βάσεις δεδομένων για την άντληση πληροφοριών. Η μελέτη των μεθόδων είσπραξης από τις ταμειακές υπηρεσίες των οικονομικών πόρων και η χρήση των τεχνολογιών επικοινωνίας και πληροφορικής (ΤΠΕ) για την οικονομικά αποτελεσματικότερη διαχείριση των πόρων αυτών χρήζουν περαιτέρω έρευνας και αποτελούν αντικείμενο ενδεχόμενης μελλοντικής εργασίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

- **Γκέκας Ράλλης – Μήτσου Κατερίνα**, «*Η Ευρωπαϊκή Τοπική Αυτοδιοίκηση, συγκριτικά στοιχεία και πολιτικές*» Εκδόσεις ΕΕΤΑΑ 2011
- **Θεοδώρου Δ. Ιωάννης**, «*Τα Έσοδα των Δήμων*» Πέμπτη έκδοση 2015
- **Θεοχαρόπουλος Λουκάς**, «*Φορολογικό Δίκαιον Α΄ Γενικό*» Εκδόσεις: Σάκκουλα 1981
- **Πάλλης Χρήστος**, «*Τα Οικονομικά της Τοπικής Αυτοδιοίκησης*» Εκδόσεις: Ευρασία 2013
- **Ρεπούσης Σπύρος**, «*Οικονομικά Δήμων και Κοινοτήτων*» Εκδόσεις: Σάκκουλα 2008
- **Σαββαΐδου Κ. Κατερίνα**, «*Οικονομική Διοίκηση και Διαχείριση των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης*» Έκδοση: Νομική Βιβλιοθήκη 2009
- **Τάτσος Νίκος**, «*Δημοσιονομική Αποκέντρωση, Θεωρία & Πράξη*» Εκδόσεις: Τυπωθήτω 2004
- **Τάτσος Νίκος**, «*Θεωρία των Φόρων και Φορολογική Πολιτική*» Εκδόσεις: Κριτική 2012
- **Φορτσάκης Π. Θεόδωρος – Σαββαΐδου Κ. Κατερίνα**, «*Φορολογικό Δίκαιο*» Έκδοση: Νομική Βιβλιοθήκη 2013

Άρθρα

- **Γκέκας Ράλλης – Μήτσου Κατερίνα** «*Οι αρμοδιότητες των Ευρωπαϊκών ΟΤΑ*» Αναρτήθηκε 5/9/2015
www.localit.gr/archives/91844#_ftnref1

Διαδικτυακοί Τόποι/Ιστοσελίδες

- **ΕΛΣΤΑΤ**, «*Έσοδα Δήμων και Κοινοτήτων (βεβαιωθέντα, εισπραχθέντα, εισπρακτέα υπόλοιπα, κατά κατηγορίες, υποκατηγορίες, ομάδες και επιμέρους διακρίσεις αυτών. Σύνολο χώρας 2009)*»
www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SEL09/-
- **Committee of Regions**. Regional and Local Government in the European Union. Responsibilities and Resources, Office for Official Publications of the European Communities 2001
www.bookshop.europa.eu/.../regional-and-local-government-in-the-europe-union.../QG360

- **Council of Europe.** “Local and regional democracy in Greece” 28th session. Strasbourg 24-26 March 2015.
www.wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&id=2298287&direct=true

- **Eurostat,** Development of total expenditure and total revenue 2006-14
www.ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Government_finance_statistics

- **IMF,** “*A manual on Government Finance Statistics (GFSM 1986)*”
www.imf.org/external/pubs/ft/gfs/manual/1986/eng
(τελευταία επίσκεψη 21/8/2016)

- **OECD,** The Fiscal Autonomy of Sub-Central Governments: an update (2009)
www.oecd.org/tax/federalism/42982242.pdf

- **OECD,** «Revenue statistics 2015»
www.oecd.org/ctp/tax-policy/revenue-statistics-19963726.htm
(τελευταία επίσκεψη 11/8/2016)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΙ Απολογιστικά οικονομικά στοιχεία των ΟΤΑ έτους 2015

ΣΥΝΟΛΟ ΕΣΟΔΩΝ	ΣΥΝΟΛΟ ΤΑΚΤΙΚΩΝ ΕΣΟΔΩΝ	ΔΕΙΚΤΗΣ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΕΚΤΑΚΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ	ΔΕΙΚΤΗΣ ΑΣΤΑΘΕΙΑΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΕΠΙΧ/ΣΕΩΝ ΧΡΗΜ/ΣΕΩΝ ΚΑ: 06,12,13,31	ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΞΑΡΤΗΣΗΣ	ΙΔΙΑ ΤΑΚΤΙΚΑ ΕΣΟΔΑ ΚΑ: 0, -06, 21,321	ΔΕΙΚΤΗΣ ΛΕΙΤ/ΚΗΣ ΑΥΤ/ΜΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ
Εισπραχθέντα	Εισπραχθέντα	Εισπραχθέντα	Εισπραχθέντα	Εισπραχθέντα	Εισπραχθέντα	Εισπραχθέντα	Εισπραχθέντα	Εισπραχθέντα	Εισπραχθέντα
10.243.048,73	6.073.020,92	59,29	3.186.773,77	31,11	4.852.104,58	47,37	1.962.565,37	32,32	ΔΗΜΟΣ ΑΒΔΗΡΩΝ
1.419.885,82	957.852,87	67,46	462.032,95	32,54	280.574,15	19,76	48.136,16	5,03	ΔΗΜΟΣ ΑΓΑΘΟΝΗΣΙΟΥ
6.967.378,58	4.252.873,95	61,04	1.673.327,74	24,02	3.361.375,78	48,24	2.190.785,69	51,51	ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΑΣ
9.783.465,02	7.074.727,42	72,31	1.159.581,07	11,85	4.596.011,86	46,98	2.515.615,90	35,56	ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΑΣ ΒΑΡΒΑΡΑΣ
56.964.729,92	49.910.461,45	87,62	4.265.087,64	7,49	38.336.571,85	67,30	9.630.042,52	19,29	ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ
5.548.632,29	3.644.102,28	65,68	1.422.689,60	25,64	2.230.927,22	40,21	2.003.029,26	54,97	ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
31.411.894,13	23.344.562,16	74,32	5.204.576,96	16,57	9.355.313,69	29,78	8.432.281,43	36,12	ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ
2.045.854,03	1.364.406,21	66,69	608.246,88	29,73	356.003,09	17,40	78.481,07	5,75	ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΟΥ ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΥ
28.606.520,01	16.749.481,74	58,55	9.799.778,05	34,26	12.299.495,21	43,00	6.480.142,72	38,69	ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ
22.381.473,71	15.846.012,24	70,80	3.493.066,66	15,61	10.356.848,76	46,27	7.603.295,59	47,98	ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΩΝ ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ-ΚΑΜΑΤΕΡΟΥ
2.694.773,97	945.138,11	35,07	1.644.813,34	61,04	1.137.124,05	42,20	516.007,51	54,60	ΔΗΜΟΣ ΑΓΚΙΣΤΡΙΟΥ
9.593.493,61	4.212.970,36	43,91	4.811.581,16	50,15	4.245.711,04	44,26	534.204,82	12,68	ΔΗΜΟΣ ΑΓΡΑΦΩΝ
54.238.683,07	33.436.026,88	61,65	16.145.908,35	29,77	35.334.239,59	65,15	8.249.174,70	24,67	ΔΗΜΟΣ ΑΓΡΙΝΙΟΥ
431.870.981,34	337.330.647,45	78,11	44.310.627,52	10,26	176.943.927,38	40,97	168.989.400,76	50,10	ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ
80.083.977,07	66.366.498,27	82,87	9.238.100,72	11,54	53.380.992,17	66,66	16.190.939,87	24,40	ΔΗΜΟΣ ΑΙΓΑΛΕΩ
25.611.627,97	18.318.794,47	71,53	4.109.776,25	16,05	10.728.000,12	41,89	9.687.080,42	52,88	ΔΗΜΟΣ ΑΙΓΙΑΛΕΙΑΣ
12.374.965,24	7.835.477,64	63,32	3.499.806,28	28,28	4.652.932,77	37,60	5.631.654,98	71,87	ΔΗΜΟΣ ΑΙΓΙΝΑΣ
10.390.086,73	5.473.978,84	52,68	4.186.140,94	40,29	6.161.425,52	59,30	2.103.122,67	38,42	ΔΗΜΟΣ ΑΚΤΙΟΥ-ΒΟΝΙΤΣΑΣ
20.031.190,05	12.362.463,82	61,72	6.239.716,80	31,15	7.703.694,15	38,46	3.857.280,86	31,20	ΔΗΜΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ
46.045.294,01	31.896.344,07	69,27	10.348.427,86	22,47	28.710.119,05	62,35	7.377.578,86	23,13	ΔΗΜΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ
9.314.676,95	2.876.180,03	30,88	5.733.552,62	61,55	6.745.315,17	72,42	862.081,31	29,97	ΔΗΜΟΣ ΑΛΙΑΡΤΟΥ-ΘΕΣΠΙΕΩΝ
23.654.071,89	17.952.515,44	75,90	3.449.487,13	14,58	7.054.242,03	29,82	8.818.851,62	49,12	ΔΗΜΟΣ ΑΛΙΜΟΥ
10.319.939,31	5.385.536,06	52,19	3.051.346,01	29,57	5.076.872,35	49,19	1.786.292,47	33,17	ΔΗΜΟΣ ΑΛΜΥΡΟΥ
12.126.956,73	8.239.401,99	67,94	2.767.489,40	22,82	6.908.359,46	56,97	1.738.268,51	21,10	ΔΗΜΟΣ ΑΛΜΩΠΙΑΣ
2.700.509,68	1.805.726,05	66,87	583.679,60	21,61	989.489,97	36,64	643.909,48	35,66	ΔΗΜΟΣ ΑΛΟΝΝΗΣΟΥ
4.530.003,99	1.399.334,81	30,89	2.731.171,07	60,29	3.418.650,15	75,47	249.105,05	17,80	ΔΗΜΟΣ ΑΜΑΡΙΟΥ

62.945.443,18	47.725.401,18	75,82	9.817.652,67	15,60	12.074.584,41	19,18	29.305.303,60	61,40	ΔΗΜΟΣ ΑΜΑΡΟΥΣΙΟΥ
3.116.698,48	1.586.370,87	50,90	1.241.462,95	39,83	1.343.350,46	43,10	888.588,89	56,01	ΔΗΜΟΣ ΑΜΟΡΓΟΥ
22.220.872,96	13.019.937,61	58,59	6.611.337,65	29,75	11.543.105,33	51,95	5.847.057,92	44,91	ΔΗΜΟΣ ΑΜΠΕΛΟΚΗΠΩΝ-ΜΕΝΕΜΕΝΗΣ
13.000.922,74	6.745.096,77	51,88	5.215.307,19	40,11	5.756.051,37	44,27	1.759.967,31	26,09	ΔΗΜΟΣ ΑΜΥΝΤΑΙΟΥ
9.118.731,72	3.443.963,76	37,77	4.524.571,63	49,62	4.410.492,57	48,37	1.192.115,16	34,61	ΔΗΜΟΣ ΑΜΦΙΚΛΕΙΑΣ-ΕΛΑΤΕΙΑΣ
15.613.549,74	7.770.895,14	49,77	7.008.000,67	44,88	11.289.619,17	72,31	1.491.003,60	19,19	ΔΗΜΟΣ ΑΜΦΙΛΟΧΙΑΣ
7.146.161,02	3.820.601,43	53,46	2.503.588,59	35,03	3.024.264,68	42,32	1.434.634,17	37,55	ΔΗΜΟΣ ΑΜΦΙΠΟΛΗΣ
14.065.127,08	7.940.295,00	56,45	5.107.565,06	36,31	6.523.360,47	46,38	2.077.534,47	26,16	ΔΗΜΟΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΝΗΣ
2.378.846,70	1.406.348,26	59,12	886.782,62	37,28	258.061,33	10,85	140.080,35	9,96	ΔΗΜΟΣ ΑΝΑΦΗΣ
9.531.867,07	5.304.119,32	55,65	3.463.457,51	36,34	3.617.213,51	37,95	1.941.108,10	36,60	ΔΗΜΟΣ ΑΝΔΡΑΒΙΔΑΣ-ΚΥΛΛΗΝΗΣ
8.152.998,37	4.964.291,44	60,89	2.391.096,26	29,33	4.599.888,68	56,42	784.750,04	15,81	ΔΗΜΟΣ ΑΝΔΡΙΤΣΑΙΝΑΣ-ΚΡΕΣΤΕΝΩΝ
9.306.871,06	4.507.535,87	48,43	3.968.832,44	42,64	4.415.534,73	47,44	2.532.616,84	56,19	ΔΗΜΟΣ ΑΝΔΡΟΥ
2.835.052,23	2.084.602,65	73,53	637.905,89	22,50	518.934,90	18,30	577.391,05	27,70	ΔΗΜΟΣ ΑΝΤΙΠΑΡΟΥ
3.514.952,39	1.227.321,13	34,92	1.998.024,25	56,84	2.233.949,71	63,56	359.733,80	29,31	ΔΗΜΟΣ ΑΝΩΓΕΙΩΝ
10.553.680,05	7.097.185,62	67,25	2.476.377,26	23,46	3.497.482,09	33,14	3.741.804,78	52,72	ΔΗΜΟΣ ΑΠΟΚΟΡΩΝΟΥ
3.108.559,21	2.198.270,63	70,72	855.958,67	27,54	1.295.956,84	41,69	215.608,98	9,81	ΔΗΜΟΣ ΑΡΓΙΘΕΑΣ
10.592.913,68	4.605.931,08	43,48	5.120.765,08	48,34	6.854.012,16	64,70	1.680.612,90	36,49	ΔΗΜΟΣ ΑΡΓΟΥΣ ΟΡΕΣΤΙΚΟΥ
21.219.890,56	10.093.510,29	47,57	8.722.661,28	41,11	12.423.230,63	58,55	3.442.521,08	34,11	ΔΗΜΟΣ ΑΡΓΟΥΣ-ΜΥΚΗΝΩΝ
22.919.310,42	8.666.155,35	37,81	12.866.345,13	56,14	13.541.920,71	59,09	4.251.987,23	49,06	ΔΗΜΟΣ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗ
8.750.693,94	5.932.899,38	67,80	2.249.036,17	25,70	3.130.251,83	35,77	1.257.164,69	21,19	ΔΗΜΟΣ ΑΡΡΙΑΝΩΝ
34.332.770,62	17.979.291,12	52,37	14.160.332,13	41,24	20.436.715,20	59,53	3.985.484,03	22,17	ΔΗΜΟΣ ΑΡΤΑΙΩΝ
6.674.657,19	3.245.480,84	48,62	2.785.369,63	41,73	3.189.754,51	47,79	408.359,46	12,58	ΔΗΜΟΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΟΛΥΜΠΙΑΣ
16.319.180,78	7.670.146,80	47,00	7.629.370,39	46,75	8.510.629,77	52,15	2.862.261,90	37,32	ΔΗΜΟΣ ΑΡΧΑΝΩΝ-ΑΣΤΕΡΟΥΣΙΩΝ
38.893.438,24	27.993.152,99	71,97	6.773.917,01	17,42	5.309.349,32	13,65	23.678.241,80	84,59	ΔΗΜΟΣ ΑΣΠΡΟΠΥΡΓΟΥ
5.382.360,17	2.526.094,52	46,93	2.624.357,16	48,76	666.204,18	12,38	716.596,42	28,37	ΔΗΜΟΣ ΑΣΤΥΠΑΛΛΙΑΣ
61.909.013,08	38.632.782,89	62,40	18.052.023,20	29,16	25.483.953,25	41,16	16.932.985,35	43,83	ΔΗΜΟΣ ΑΧΑΡΝΩΝ
36.243.006,81	23.706.721,47	65,41	8.916.056,73	24,60	6.604.098,13	18,22	14.258.751,56	60,15	ΔΗΜΟΣ ΒΑΡΗΣ-ΒΟΥΛΑΣ-ΒΟΥΛΙΑΓΜΕΝΗΣ
10.152.938,35	6.969.553,55	68,65	2.162.476,14	21,30	3.080.635,81	30,34	3.517.722,12	50,47	ΔΗΜΟΣ ΒΕΛΟΥ-ΒΟΧΑΣ
39.514.896,41	26.996.934,08	68,32	9.695.866,40	24,54	25.444.199,80	64,39	6.955.061,24	25,76	ΔΗΜΟΣ ΒΕΡΟΙΑΣ
4.477.053,26	2.482.010,84	55,44	1.523.019,89	34,02	1.967.912,22	43,96	1.238.630,72	49,90	ΔΗΜΟΣ ΒΙΑΝΝΟΥ
9.642.384,38	5.929.244,90	61,49	2.813.362,17	29,18	4.667.609,78	48,41	2.171.294,45	36,62	ΔΗΜΟΣ ΒΙΣΑΛΤΙΑΣ
14.246.763,84	6.636.157,44	46,58	6.625.378,79	46,50	9.517.132,86	66,80	1.652.151,58	24,90	ΔΗΜΟΣ ΒΟΙΟΥ
12.690.920	8.566.090,3	67,50	2.855.936,	22,50	4.356.473,	34,33	3.727.802,0	43,52	ΔΗΜΟΣ ΒΟΛΒΗΣ

,31	3		75		85		7		
70.087.995,26	54.935.679,94	78,38	8.395.701,49	11,98	36.247.660,21	51,72	19.444.382,20	35,39	ΔΗΜΟΣ ΒΟΛΟΥ
7.874.588,98	3.600.174,26	45,72	3.772.857,23	47,91	3.366.752,44	42,75	721.227,26	20,03	ΔΗΜΟΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΚΥΝΟΥΡΙΑΣ
17.692.808,33	14.338.870,41	81,04	1.433.542,56	8,10	3.965.606,30	22,41	8.099.909,70	56,49	ΔΗΜΟΣ ΒΡΙΑΛΗΣΣΙΩΝ
21.730.636,32	13.208.849,24	60,78	5.435.832,38	25,01	9.846.350,18	45,31	8.117.183,53	61,45	ΔΗΜΟΣ ΒΥΡΩΝΟΣ
23.588.157,38	17.284.227,49	73,28	3.821.395,40	16,20	9.396.512,99	39,84	6.408.367,82	37,08	ΔΗΜΟΣ ΓΑΛΑΤΣΙΟΥ
4.130.240,92	1.977.746,44	47,88	1.826.100,57	44,21	1.649.691,65	39,94	253.155,60	12,80	ΔΗΜΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΡΑΙΣΚΑΚΗ
50.836.447,29	39.785.883,59	78,26	7.136.750,62	14,04	11.179.620,78	21,99	18.338.802,46	46,09	ΔΗΜΟΣ ΓΛΥΦΑΔΑΣ
8.711.257,40	4.647.706,81	53,35	3.177.652,73	36,48	4.857.880,39	55,77	2.399.359,63	51,62	ΔΗΜΟΣ ΓΟΡΤΥΝΑΣ
9.234.957,49	2.556.335,71	27,68	5.412.953,89	58,61	5.188.273,75	56,18	1.658.250,52	64,87	ΔΗΜΟΣ ΓΟΡΤΥΝΙΑΣ
22.272.838,05	11.049.091,60	49,61	9.209.223,03	41,35	14.198.709,27	63,75	2.920.105,92	26,43	ΔΗΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ
16.692.494,77	9.443.504,25	56,57	5.677.542,29	34,01	8.609.061,55	51,57	3.751.157,16	39,72	ΔΗΜΟΣ ΔΑΦΝΗΣ-ΥΜΗΤΤΟΥ
34.914.192,25	28.002.054,75	80,20	4.602.800,37	13,18	7.486.838,75	21,44	10.301.885,23	36,79	ΔΗΜΟΣ ΔΕΛΤΑ
21.185.085,14	12.377.065,73	58,42	5.551.139,26	26,20	10.362.914,31	48,92	4.836.568,67	39,08	ΔΗΜΟΣ ΔΕΛΦΩΝ
4.266.735,89	2.159.888,16	50,62	1.744.878,06	40,89	2.740.306,06	64,22	740.294,61	34,27	ΔΗΜΟΣ ΔΕΣΚΑΤΗΣ
10.403.326,81	6.159.601,38	59,21	3.265.868,08	31,39	4.962.063,06	47,70	2.025.050,23	32,88	ΔΗΜΟΣ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ
36.242.288,23	21.054.146,51	58,09	12.068.227,91	33,30	6.082.667,14	16,78	12.544.746,74	59,58	ΔΗΜΟΣ ΔΙΟΝΥΣΟΥ
15.937.964,19	8.855.707,07	55,56	5.796.209,51	36,37	7.533.529,87	47,27	4.648.112,34	52,49	ΔΗΜΟΣ ΔΙΟΥ-ΟΛΥΜΠΟΥ
15.333.203,84	7.736.303,74	50,45	6.433.976,65	41,96	6.466.677,03	42,17	3.547.639,80	45,86	ΔΗΜΟΣ ΔΙΡΦΥΩΝ-ΜΕΣΣΑΠΙΩΝ
6.026.162,25	3.576.727,48	59,35	1.812.100,61	30,07	1.889.026,26	31,35	1.420.310,43	39,71	ΔΗΜΟΣ ΔΙΣΤΟΜΟΥ-ΑΡΑΧΟΒΑΣ-ΑΝΤΙΚΥΡΑΣ
6.105.570,49	3.197.291,87	52,37	2.255.854,60	36,95	2.896.199,87	47,44	853.515,10	26,69	ΔΗΜΟΣ ΔΟΜΟΚΟΥ
6.669.190,70	3.735.130,87	56,01	2.058.561,60	30,87	3.759.490,08	56,37	998.612,26	26,74	ΔΗΜΟΣ ΔΟΞΑΤΟΥ
38.449.358,60	24.178.367,80	62,88	11.542.140,04	30,02	22.136.594,70	57,57	4.778.578,86	19,76	ΔΗΜΟΣ ΔΡΑΜΑΣ
10.328.266,37	6.959.624,00	67,38	2.344.667,27	22,70	5.449.043,63	52,76	3.026.950,43	43,49	ΔΗΜΟΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΧΑΪΑΣ
4.294.466,33	2.566.176,84	59,76	1.262.998,45	29,41	1.731.033,53	40,31	863.396,53	33,65	ΔΗΜΟΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΝΗΣ
6.998.748,19	4.126.163,78	58,96	2.366.504,15	33,81	2.745.506,94	39,23	1.541.955,89	37,37	ΔΗΜΟΣ ΔΩΔΩΝΗΣ
7.496.912,33	4.711.154,94	62,84	1.950.417,09	26,02	3.630.634,90	48,43	1.767.763,87	37,52	ΔΗΜΟΣ ΔΩΡΙΔΟΣ
25.330.297,77	17.201.631,26	67,91	6.657.275,70	26,28	18.981.177,41	74,93	3.640.968,48	21,17	ΔΗΜΟΣ ΕΔΕΣΣΑΣ
17.547.979,39	9.253.221,52	52,73	6.825.493,26	38,90	10.273.474,23	58,55	2.679.949,09	28,96	ΔΗΜΟΣ ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ
1.265.804,37	894.216,69	70,64	267.475,17	21,13	366.437,90	28,95	157.149,57	17,57	ΔΗΜΟΣ ΕΛΑΦΟΝΗΣΟΥ
41.338.129,06	35.840.344,61	86,70	3.363.918,62	8,14	17.967.480,75	43,46	12.012.164,94	33,52	ΔΗΜΟΣ ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ
22.294.794,95	16.054.820,98	72,01	3.005.138,56	13,48	9.288.727,37	41,66	7.232.878,64	45,05	ΔΗΜΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ-ΑΡΓΥΡΟΥΠΟΛΗΣ
7.710.479,51	4.969.487,55	64,45	1.925.901,73	24,98	3.858.705,66	50,04	2.192.449,44	44,12	ΔΗΜΟΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΠΑ
32.439.781	11.509.307,	35,48	18.111.761	55,83	15.243.664	46,99	4.422.985,4	38,43	ΔΗΜΟΣ ΕΟΡΔΑΙΑΣ

,99	35		,16		,25		7		
2.818.462,77	1.760.326,39	62,46	760.235,27	26,97	1.628.562,98	57,78	476.343,06	27,06	ΔΗΜΟΣ ΕΠΙΔΑΥΡΟΥ
6.771.665,88	4.057.074,36	59,91	1.961.992,50	28,97	2.536.506,06	37,46	1.587.035,92	39,12	ΔΗΜΟΣ ΕΡΕΤΡΙΑΣ
6.534.249,20	4.985.851,13	76,30	1.547.672,10	23,69	2.944.178,88	45,06	2.311.551,20	46,36	ΔΗΜΟΣ ΕΡΜΙΟΝΙΔΑΣ
7.174.814,35	3.074.932,77	42,86	3.476.355,72	48,45	4.253.367,23	59,28	1.015.172,91	33,01	ΔΗΜΟΣ ΕΡΥΜΑΝΘΟΥ
19.387.961,40	7.991.442,11	41,22	10.513.793,31	54,23	10.100.092,83	52,09	2.894.464,37	36,22	ΔΗΜΟΣ ΕΥΡΩΤΑ
4.015.617,10	2.399.627,66	59,76	1.104.423,43	27,50	1.241.277,70	30,91	1.241.128,96	51,72	ΔΗΜΟΣ ΖΑΓΟΡΑΣ-ΜΟΥΡΕΣΙΟΥ
4.751.773,89	2.407.007,77	50,65	1.966.825,10	41,39	2.741.459,54	57,69	843.207,51	35,03	ΔΗΜΟΣ ΖΑΓΟΡΙΟΥ
22.132.362,63	17.330.735,57	78,30	2.721.839,98	12,30	11.563.427,22	52,25	7.261.156,39	41,90	ΔΗΜΟΣ ΖΑΚΥΝΘΟΥ
4.767.372,23	2.345.299,14	49,19	1.860.495,08	39,03	2.463.202,14	51,67	564.928,53	24,09	ΔΗΜΟΣ ΖΑΧΑΡΩΣ
9.830.729,16	4.559.246,24	46,38	4.529.351,52	46,07	4.806.606,19	48,89	1.562.859,50	34,28	ΔΗΜΟΣ ΖΗΡΟΥ
11.962.810,21	6.860.960,07	57,35	4.140.051,46	34,61	5.440.665,55	45,48	3.027.939,83	44,13	ΔΗΜΟΣ ΖΙΤΣΑΣ
42.086.644,73	29.272.150,78	69,55	7.794.545,95	18,52	12.246.812,31	29,10	11.843.245,51	40,46	ΔΗΜΟΣ ΖΩΓΡΑΦΟΥ
20.447.865,50	12.731.473,69	62,26	5.795.756,22	28,34	14.626.452,72	71,53	2.949.067,32	23,16	ΔΗΜΟΣ ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΑΣ
32.272.633,24	10.138.088,34	31,41	19.857.415,38	61,53	21.031.560,96	65,17	3.229.679,17	31,86	ΔΗΜΟΣ ΗΛΙΔΑΣ
25.389.685,89	18.931.309,92	74,56	3.565.401,98	14,04	11.575.241,81	45,59	8.722.301,35	46,07	ΔΗΜΟΣ ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ
7.257.693,24	5.267.673,98	72,58	1.156.001,62	15,93	3.863.145,80	53,23	1.492.603,75	28,34	ΔΗΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ
28.667.412,11	19.677.917,09	68,64	4.057.807,37	14,15	9.544.563,66	33,29	9.839.741,00	50,00	ΔΗΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΑΤΤΙΚΗΣ
114.491.735,48	71.639.627,16	62,57	34.513.386,69	30,14	54.773.400,82	47,84	22.432.362,39	31,31	ΔΗΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ
15.641.997,21	9.305.724,97	59,49	4.834.750,21	30,91	8.111.845,26	51,86	3.319.874,49	35,68	ΔΗΜΟΣ ΗΡΩΙΚΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΝΑΟΥΣΑΣ
12.003.522,43	6.462.224,50	53,84	4.521.735,70	37,67	4.774.334,26	39,77	3.852.131,59	59,61	ΔΗΜΟΣ ΘΑΣΟΥ
22.008.491,79	17.288.694,45	78,55	3.000.113,52	13,63	7.033.128,78	31,96	8.061.991,51	46,63	ΔΗΜΟΣ ΘΕΡΜΑΙΚΟΥ
27.166.587,10	20.958.126,75	77,15	3.864.616,35	14,23	9.785.633,38	36,02	10.981.967,47	52,40	ΔΗΜΟΣ ΘΕΡΜΗΣ
3.411.466,68	2.395.758,27	70,23	678.120,47	19,88	1.739.350,60	50,99	578.396,46	24,14	ΔΗΜΟΣ ΘΕΡΜΟΥ
269.615.355,93	192.709.978,69	71,48	46.873.879,68	17,39	136.809.564,40	50,74	72.212.546,21	37,47	ΔΗΜΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
22.879.491,81	13.450.200,09	58,79	7.561.411,62	33,05	8.872.873,55	38,78	5.400.435,89	40,15	ΔΗΜΟΣ ΘΗΒΑΙΩΝ
20.990.578,74	11.003.255,01	52,42	8.779.798,75	41,83	3.980.960,68	18,97	6.559.361,40	59,61	ΔΗΜΟΣ ΘΗΡΑΣ
5.616.505,77	3.175.858,59	56,55	1.808.030,47	32,19	2.971.686,19	52,91	1.104.178,52	34,77	ΔΗΜΟΣ ΙΑΣΜΟΥ
18.098.345,83	9.300.576,76	51,39	6.780.013,84	37,46	8.512.165,02	47,03	4.783.743,01	51,43	ΔΗΜΟΣ ΙΕΡΑΠΕΤΡΑΣ
20.921.991,61	12.938.163,37	61,84	6.256.886,07	29,91	13.074.109,98	62,49	3.191.141,40	24,66	ΔΗΜΟΣ ΙΕΡΑΣ ΠΟΛΗΣ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ
2.460.797,02	1.924.376,59	78,20	250.071,83	10,16	780.651,94	31,72	910.630,54	47,32	ΔΗΜΟΣ ΙΗΤΩΝ
5.185.289,83	3.388.748,10	65,35	1.435.721,87	27,69	1.488.172,52	28,70	1.011.494,64	29,85	ΔΗΜΟΣ ΙΘΑΚΗΣ
5.612.523,11	2.622.385,08	46,72	2.332.407,57	41,56	2.265.101,57	40,36	885.646,23	33,77	ΔΗΜΟΣ ΙΚΑΡΙΑΣ
34.553.867,53	20.793.756,54	60,18	8.846.753,63	25,60	13.501.638,17	39,07	8.598.381,06	41,35	ΔΗΜΟΣ ΙΛΙΟΥ

11.550.625,21	8.164.101,48	70,68	2.188.366,77	18,95	4.066.259,10	35,20	3.837.753,19	47,01	ΔΗΜΟΣ ΙΣΤΙΑΙΑΣ-ΑΙΔΗΨΟΥ
73.773.121,75	51.585.475,91	69,92	14.909.857,35	20,21	31.335.353,05	42,48	18.132.945,14	35,15	ΔΗΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
52.783.223,76	33.648.646,80	63,75	14.936.370,90	28,30	27.139.435,66	51,42	10.311.913,27	30,65	ΔΗΜΟΣ ΚΑΒΑΛΑΣ
10.438.041,37	7.450.965,80	71,38	1.392.502,26	13,34	4.293.161,07	41,13	3.966.226,24	53,23	ΔΗΜΟΣ ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ
11.880.372,85	6.415.783,29	54,00	4.468.345,96	37,61	5.228.327,94	44,01	2.974.587,32	46,36	ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ
48.687.499,80	32.634.924,94	67,03	11.424.915,39	23,47	12.710.054,73	26,11	13.799.156,92	42,28	ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΑΜΑΡΙΑΣ
51.177.682,78	37.657.982,22	73,58	9.531.042,66	18,62	26.860.681,04	52,49	10.456.790,19	27,77	ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ
11.058.433,12	6.477.485,70	58,58	3.386.273,46	30,62	7.084.604,14	64,07	1.079.571,18	16,67	ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΑΜΠΑΚΑΣ
72.678.971,25	62.330.769,79	85,76	4.652.436,17	6,40	48.958.433,73	67,36	15.485.588,58	24,84	ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ
9.974.046,66	6.193.602,82	62,10	2.415.638,37	24,22	5.205.027,26	52,19	1.476.416,84	23,84	ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ
4.757.926,67	2.437.980,19	51,24	1.763.910,36	37,07	2.456.585,01	51,63	775.347,40	31,80	ΔΗΜΟΣ ΚΑΝΤΑΝΟΥ-ΣΕΛΙΝΟΥ
35.785.432,89	23.978.105,32	67,01	8.192.216,02	22,89	22.291.372,83	62,29	5.684.306,98	23,71	ΔΗΜΟΣ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ
8.101.888,67	5.606.619,70	69,20	1.801.379,90	22,23	2.431.417,47	30,01	2.372.101,70	42,31	ΔΗΜΟΣ ΚΑΡΠΑΘΟΥ
16.250.318,99	8.410.287,82	51,75	6.452.673,82	39,71	7.903.715,54	48,64	2.853.603,72	33,93	ΔΗΜΟΣ ΚΑΡΠΕΝΗΣΙΟΥ
10.845.878,03	4.759.048,47	43,88	5.158.983,83	47,57	5.333.447,00	49,17	1.809.475,13	38,02	ΔΗΜΟΣ ΚΑΡΥΣΤΟΥ
3.426.031,75	2.499.458,29	72,95	817.373,05	23,86	910.044,67	26,56	75.154,85	3,01	ΔΗΜΟΣ ΚΑΣΟΥ
33.914.046,14	22.922.408,30	67,59	9.221.704,31	27,19	6.102.249,43	17,99	16.307.690,93	71,14	ΔΗΜΟΣ ΚΑΣΣΑΝΔΡΑΣ
25.148.080,49	13.886.270,37	55,22	8.841.120,48	35,16	14.374.736,01	57,16	3.024.797,59	21,78	ΔΗΜΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ
50.975.889,77	36.305.538,56	71,22	9.870.283,08	19,36	27.020.481,99	53,01	10.236.012,93	28,19	ΔΗΜΟΣ ΚΑΤΕΡΙΝΗΣ
7.920.606,06	5.431.894,25	68,58	1.983.553,58	25,04	2.687.467,77	33,93	2.013.060,09	37,06	ΔΗΜΟΣ ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ
4.781.838,07	2.354.855,23	49,25	2.113.017,69	44,19	1.689.380,12	35,33	849.865,28	36,09	ΔΗΜΟΣ ΚΕΑΣ
6.412.088,43	3.779.409,01	58,94	2.064.792,43	32,20	2.296.992,47	35,82	629.394,38	16,65	ΔΗΜΟΣ ΚΕΝΤΡΙΚΩΝ ΤΖΟΥΜΕΡΚΩΝ
42.027.126,68	3.897.607,50	9,27	32.743.548,91	77,91	14.367.975,98	34,19	12.365.852,97	317,27	ΔΗΜΟΣ ΚΕΡΑΤΣΙΝΙΟΥ-ΔΡΑΠΕΤΣΩΝΑΣ
54.722.190,79	39.120.394,86	71,49	9.978.602,37	18,24	28.330.219,32	51,77	13.472.074,50	34,44	ΔΗΜΟΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ
30.495.134,51	19.623.944,36	64,35	7.845.146,18	25,73	12.781.351,11	41,91	9.835.643,78	50,12	ΔΗΜΟΣ ΚΕΦΑΛΟΝΙΑΣ
52.842.071,70	40.646.566,68	76,92	5.361.299,89	10,15	11.900.708,94	22,52	27.316.095,62	67,20	ΔΗΜΟΣ ΚΗΦΙΣΙΑΣ
12.411.499,19	8.461.371,40	68,17	2.864.405,26	23,08	5.366.502,11	43,24	3.727.857,45	44,06	ΔΗΜΟΣ ΚΙΛΕΛΕΡ
30.703.224,98	22.744.491,40	74,08	7.716.677,88	25,13	14.759.084,26	48,07	6.034.634,20	26,53	ΔΗΜΟΣ ΚΙΑΚΙΣ
1.462.863,51	1.190.808,22	81,40	215.485,10	14,73	467.768,00	31,98	319.922,81	26,87	ΔΗΜΟΣ ΚΙΜΩΛΟΥ
10.281.187,43	5.296.389,72	51,52	4.234.190,14	41,18	3.963.720,43	38,55	2.367.885,09	44,71	ΔΗΜΟΣ ΚΙΣΣΑΜΟΥ
50.446.467,11	28.555.244,16	56,61	17.279.542,93	34,25	34.858.389,93	69,10	8.744.639,21	30,62	ΔΗΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ
39.742.948,45	26.259.353,99	66,07	10.761.965,18	27,08	25.839.773,61	65,02	6.140.722,67	23,38	ΔΗΜΟΣ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ
8.766.003,54	3.544.899,84	40,44	4.687.566,31	53,47	3.772.824,09	43,04	910.537,43	25,69	ΔΗΜΟΣ ΚΟΝΙΤΣΑΣ
34.793.447,23	21.922.088,74	63,01	8.330.042,27	23,94	16.420.991,12	47,20	9.221.551,95	42,07	ΔΗΜΟΣ ΚΟΡΔΕΛΙΟΥ-

									ΕΥΟΣΜΟΥ
41.057.713,78	27.495.833,04	66,97	10.046.087,47	24,47	18.012.211,85	43,87	8.778.055,33	31,93	ΔΗΜΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΩΝ
20.706.714,89	13.217.730,95	63,83	4.255.614,43	20,55	10.742.387,80	51,88	5.720.177,45	43,28	ΔΗΜΟΣ ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΥ
23.166.335,56	17.560.389,60	75,80	3.627.220,78	15,66	5.150.536,48	22,23	11.326.504,65	64,50	ΔΗΜΟΣ ΚΡΩΠΙΑΣ
5.664.148,43	3.864.547,88	68,23	1.403.908,03	24,79	1.496.787,46	26,43	1.236.868,11	32,01	ΔΗΜΟΣ ΚΥΘΗΡΩΝ
2.009.199,37	1.302.721,70	64,84	556.430,87	27,69	717.284,14	35,70	587.622,94	45,11	ΔΗΜΟΣ ΚΥΘΟΝΟΥ
11.079.899,85	6.877.368,27	62,07	2.874.280,43	25,94	7.072.558,67	63,83	1.816.499,62	26,41	ΔΗΜΟΣ ΚΥΜΗΣ-ΑΛΙΒΕΡΙΟΥ
28.984.117,24	19.703.134,03	67,98	5.547.851,84	19,14	11.645.302,81	40,18	9.034.656,96	45,85	ΔΗΜΟΣ ΚΩ
21.399.577,22	14.095.194,72	65,87	5.636.441,87	26,34	6.638.130,40	31,02	5.914.826,95	41,96	ΔΗΜΟΣ ΛΑΓΚΑΔΑ
44.515.164,92	30.012.839,70	67,42	11.429.933,87	25,68	21.211.632,93	47,65	8.196.088,33	27,31	ΔΗΜΟΣ ΛΑΜΙΕΩΝ
88.329.958,83	66.123.274,08	74,86	12.509.762,94	14,16	42.878.795,72	48,54	23.606.667,07	35,70	ΔΗΜΟΣ ΛΑΡΙΣΑΙΩΝ
17.891.691,92	12.395.652,28	69,28	3.683.028,95	20,59	5.040.179,32	28,17	8.393.801,81	67,72	ΔΗΜΟΣ ΛΑΥΡΕΩΤΙΚΗΣ
25.427.221,47	17.023.343,67	66,95	6.031.603,63	23,72	15.909.874,53	62,57	4.277.018,69	25,12	ΔΗΜΟΣ ΛΕΒΑΔΕΩΝ
1.837.078,31	950.776,14	51,75	759.598,07	41,35	892.030,12	48,56	273.684,25	28,79	ΔΗΜΟΣ ΛΕΙΨΩΝ
7.014.750,36	4.138.655,20	59,00	2.100.127,67	29,94	4.168.520,08	59,43	1.514.867,02	36,60	ΔΗΜΟΣ ΛΕΡΟΥ
57.536.088,53	37.612.545,82	65,37	15.515.067,26	26,97	23.483.648,12	40,82	12.582.242,67	33,45	ΔΗΜΟΣ ΛΕΣΒΟΥ
25.956.424,58	14.008.605,29	53,97	10.197.112,14	39,29	12.642.171,61	48,71	7.341.681,26	52,41	ΔΗΜΟΣ ΛΕΥΚΑΔΑΣ
18.889.198,02	7.917.082,42	41,91	9.638.389,94	51,03	10.216.987,40	54,09	2.925.533,86	36,95	ΔΗΜΟΣ ΛΗΜΝΟΥ
6.537.491,07	1.880.005,15	28,76	4.327.343,57	66,19	4.645.167,75	71,05	569.454,03	30,29	ΔΗΜΟΣ ΛΙΜΝΗΣ ΠΛΑΣΤΗΡΑ
11.515.147,65	6.953.551,67	60,39	3.488.391,21	30,29	5.642.893,82	49,00	3.203.225,64	46,07	ΔΗΜΟΣ ΛΟΚΡΩΝ
15.046.403,06	10.660.632,79	70,85	2.502.431,04	16,63	3.642.702,78	24,21	7.215.605,47	67,68	ΔΗΜΟΣ ΛΟΥΤΡΑΚΙΟΥ-ΠΕΡΑΧΩΡΑΣ-ΑΓΙΩΝ ΘΕΟΔΩΡΩΝ
16.528.845,98	9.342.839,38	56,52	5.771.167,22	34,92	6.382.673,13	38,62	5.183.128,65	55,48	ΔΗΜΟΣ ΛΥΚΟΒΡΥΣΣΗΣ-ΠΕΥΚΗΣ
7.415.624,85	5.037.426,73	67,93	1.737.897,01	23,44	3.752.207,97	50,60	2.026.672,03	40,23	ΔΗΜΟΣ ΜΑΚΡΑΚΩΜΗΣ
15.788.345,66	7.940.703,43	50,29	6.637.723,20	42,04	7.663.794,59	48,54	3.713.748,31	46,77	ΔΗΜΟΣ ΜΑΛΕΒΙΖΙΟΥ
16.888.196,33	11.030.193,11	65,31	4.394.294,37	26,02	3.738.773,73	22,14	6.593.557,15	59,78	ΔΗΜΟΣ ΜΑΝΔΡΑΣ-ΕΙΔΥΛΛΙΑΣ
6.030.093,48	3.961.784,99	65,70	1.444.661,23	23,96	2.924.086,56	48,49	1.589.224,62	40,11	ΔΗΜΟΣ ΜΑΝΤΟΥΔΙΟΥ-ΛΙΜΝΗΣ-ΑΓΙΑΣ ΑΝΝΑΣ
19.882.537,19	14.936.215,29	75,12	3.085.185,40	15,52	5.252.407,08	26,42	9.542.971,12	63,89	ΔΗΜΟΣ ΜΑΡΑΘΩΝΟΣ
16.287.739,72	11.594.439,33	71,19	3.154.181,21	19,37	4.656.724,94	28,59	8.522.557,45	73,51	ΔΗΜΟΣ ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΥ ΜΕΣΟΓΑΙΑΣ
7.591.092,18	4.750.239,79	62,58	1.933.110,70	25,47	3.353.013,49	44,17	1.586.708,18	33,40	ΔΗΜΟΣ ΜΑΡΩΝΕΙΑΣ-ΣΑΠΩΝ
13.155.461,72	7.844.288,83	59,63	5.172.379,40	39,32	4.050.878,58	30,79	2.159.799,64	27,53	ΔΗΜΟΣ ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΗΣ
1.612.886,56	960.010,82	59,52	449.081,19	27,84	809.039,66	50,16	250.788,61	26,12	ΔΗΜΟΣ ΜΕΓΑΛΗΣΙΟΥ
18.564.105,86	8.282.565,21	44,62	8.518.795,03	45,89	10.019.070,58	53,97	5.606.167,89	67,69	ΔΗΜΟΣ ΜΕΓΑΡΕΩΝ

2.400.326,16	2.020.258,24	84,17	303.381,59	12,64	700.193,46	29,17	148.617,02	7,36	ΔΗΜΟΣ ΜΕΓΙΣΤΗΣ
18.006.587,09	8.131.818,36	45,16	8.218.456,91	45,64	8.637.964,68	47,97	3.135.786,31	38,56	ΔΗΜΟΣ ΜΕΣΣΗΝΗΣ
19.423.063,12	13.066.569,76	67,27	3.348.641,97	17,24	6.641.146,14	34,19	9.282.392,01	71,04	ΔΗΜΟΣ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ
6.139.480,18	3.115.205,25	50,74	2.596.066,09	42,28	3.391.881,06	55,25	1.240.810,16	39,83	ΔΗΜΟΣ ΜΕΤΣΟΒΟΥ
5.929.811,89	3.228.836,22	54,45	2.200.662,83	37,11	1.885.352,81	31,79	1.849.163,39	57,27	ΔΗΜΟΣ ΜΗΛΟΥ
10.225.830,26	5.416.075,21	52,96	3.803.520,12	37,20	5.291.983,94	51,75	2.131.603,41	39,36	ΔΗΜΟΣ ΜΙΝΩΑ ΠΕΔΙΑΔΑΣ
24.026.445,02	10.423.834,25	43,38	12.191.619,20	50,74	12.181.711,15	50,70	3.776.739,42	36,23	ΔΗΜΟΣ ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΑΣ
29.308.547,76	18.539.999,04	63,26	7.550.825,57	25,76	9.491.726,49	32,39	10.541.279,62	56,86	ΔΗΜΟΣ ΜΟΣΧΑΤΟΥ-ΤΑΥΡΟΥ
7.983.765,21	3.992.266,31	50,00	3.349.919,60	41,96	3.664.377,98	45,90	610.368,12	15,29	ΔΗΜΟΣ ΜΟΥΖΑΚΙΟΥ
6.329.176,57	3.608.499,01	57,01	2.169.753,57	34,28	3.527.375,31	55,73	971.895,67	26,93	ΔΗΜΟΣ ΜΥΚΗΣ
20.895.389,16	15.889.990,71	76,05	4.249.842,61	20,34	2.300.269,73	11,01	5.684.277,56	35,77	ΔΗΜΟΣ ΜΥΚΟΝΟΥ
9.459.389,76	5.089.427,41	53,80	3.572.586,13	37,77	5.324.992,64	56,29	2.148.956,41	42,22	ΔΗΜΟΣ ΜΥΛΟΠΟΤΑΜΟΥ
7.346.645,13	4.253.031,15	57,89	2.291.475,53	31,19	3.790.900,98	51,60	1.613.734,20	37,94	ΔΗΜΟΣ ΜΩΛΟΥ-ΑΓΙΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
20.700.734,59	8.779.294,46	42,41	10.090.974,25	48,75	9.048.491,74	43,71	4.274.689,56	48,69	ΔΗΜΟΣ ΝΑΞΟΥ ΚΑΙ ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ
22.288.315,72	11.321.070,97	50,79	9.030.522,94	40,52	11.916.526,56	53,47	3.603.136,76	31,83	ΔΗΜΟΣ ΝΑΥΠΑΚΤΙΑΣ
26.223.517,63	16.195.239,39	61,76	7.306.048,03	27,86	13.521.277,95	51,56	6.444.023,25	39,79	ΔΗΜΟΣ ΝΑΥΠΛΙΕΩΝ
54.911.484,43	39.068.963,48	71,15	12.009.719,76	21,87	15.451.018,21	28,14	8.144.616,45	20,85	ΔΗΜΟΣ ΝΕΑΠΟΛΗΣ-ΣΥΚΕΩΝ
5.995.836,10	3.407.350,50	56,83	1.993.114,30	33,24	2.723.718,88	45,43	946.519,91	27,78	ΔΗΜΟΣ ΝΕΑΣ ΖΙΧΝΗΣ
29.987.137,56	20.866.333,69	69,58	5.634.601,33	18,79	10.005.014,61	33,36	10.366.940,85	49,68	ΔΗΜΟΣ ΝΕΑΣ ΙΩΝΙΑΣ
39.044.807,14	18.084.212,91	46,32	18.541.704,07	47,49	17.973.115,16	46,03	12.446.901,34	68,83	ΔΗΜΟΣ ΝΕΑΣ ΠΡΟΠΟΝΤΙΔΑΣ
37.700.974,07	25.437.228,39	67,47	8.530.748,38	22,63	10.769.048,07	28,56	13.615.968,51	53,53	ΔΗΜΟΣ ΝΕΑΣ ΣΜΥΡΝΗΣ
5.474.202,46	2.864.089,60	52,32	2.165.137,41	39,55	2.288.394,59	41,80	1.113.090,12	38,86	ΔΗΜΟΣ ΝΕΜΕΑΣ
2.388.380,78	1.746.477,93	73,12	367.288,92	15,38	1.280.994,63	53,63	443.189,28	25,38	ΔΗΜΟΣ ΝΕΣΤΟΡΙΟΥ
17.090.762,37	5.800.961,63	33,94	10.242.656,76	59,93	12.376.891,66	72,42	1.476.852,65	25,46	ΔΗΜΟΣ ΝΕΣΤΟΥ
58.368.339,12	- 5.945.473,03	-10,19	56.419.054,21	96,66	25.658.453,80	43,96	20.679.936,09	-347,83	ΔΗΜΟΣ ΝΙΚΑΙΑΣ-ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΗ ΡΕΝΤΗ
8.057.587,32	3.846.303,74	47,74	3.414.989,71	42,38	4.261.812,49	52,89	1.525.710,32	39,67	ΔΗΜΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΣΚΟΥΦΑ
3.245.668,57	2.053.512,50	63,27	874.772,16	26,95	1.681.513,76	51,81	845.561,85	41,18	ΔΗΜΟΣ ΝΙΣΥΡΟΥ
6.662.822,89	3.348.750,99	50,26	2.911.103,34	43,69	3.859.189,07	57,92	1.385.434,69	41,37	ΔΗΜΟΣ ΝΟΤΙΑΣ ΚΥΝΟΥΡΙΑΣ
5.771.139,45	3.571.596,29	61,89	1.503.279,82	26,05	2.734.220,52	47,38	1.950.438,03	54,61	ΔΗΜΟΣ ΝΟΤΙΟΥ ΠΗΛΙΟΥ
38.712.365,62	28.676.755,14	74,08	7.333.310,76	18,94	23.285.502,84	60,15	6.439.527,94	22,46	ΔΗΜΟΣ ΞΑΝΘΗΣ
6.870.726,77	4.194.808,45	61,05	2.263.406,50	32,94	2.586.296,65	37,64	1.306.923,90	31,16	ΔΗΜΟΣ ΞΗΡΟΜΕΡΟΥ
9.546.240,10	6.203.528,70	64,98	2.241.147,80	23,48	4.349.700,98	45,56	2.778.152,85	44,78	ΔΗΜΟΣ ΞΥΛΟΚΑΣΤΡΟΥ-ΕΥΡΩΣΤΙΝΗΣ
1.819.624,	1.418.388,6	77,95	284.318,18	15,63	687.741,69	37,80	193.437,21	13,64	ΔΗΜΟΣ

06	0								ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ
0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	ΔΗΜΟΣ ΟΙΧΑΛΙΑΣ
22.243.267,98	12.041.523,35	54,14	8.573.808,52	38,55	9.789.651,57	44,01	3.495.327,51	29,03	ΔΗΜΟΣ ΟΡΕΣΤΙΑΔΑΣ
4.504.671,00	1.939.621,10	43,06	2.406.611,72	53,42	1.394.922,74	30,97	166.790,91	8,60	ΔΗΜΟΣ ΟΡΟΠΕΔΙΟΥ ΛΑΣΙΘΙΟΥ
8.144.523,91	4.813.845,04	59,11	2.596.756,51	31,88	3.180.054,97	39,05	2.154.709,09	44,76	ΔΗΜΟΣ ΟΡΧΟΜΕΝΟΥ
15.859.856,01	9.818.600,31	61,91	4.599.813,36	29,00	8.840.930,80	55,74	4.465.311,68	45,48	ΔΗΜΟΣ ΠΑΓΓΑΙΟΥ
21.881.920,30	15.475.174,93	70,72	4.900.043,65	22,39	3.060.124,74	13,98	7.896.211,77	51,03	ΔΗΜΟΣ ΠΑΙΑΝΙΑΣ
15.632.057,66	10.553.681,75	67,51	3.865.815,93	24,73	7.285.492,44	46,61	3.401.889,47	32,23	ΔΗΜΟΣ ΠΑΙΟΝΙΑΣ
30.744.298,03	20.604.931,09	67,02	7.020.650,24	22,84	9.093.124,47	29,58	10.722.130,34	52,04	ΔΗΜΟΣ ΠΑΛΑΙΟΥ ΦΑΛΗΡΟΥ
7.554.893,33	5.390.558,94	71,35	2.043.747,64	27,05	3.910.963,74	51,77	1.977.261,08	36,68	ΔΗΜΟΣ ΠΑΛΑΜΑ
49.280.693,52	41.042.523,96	83,28	6.193.579,50	12,57	26.149.563,51	53,06	13.405.150,58	32,66	ΔΗΜΟΣ ΠΑΛΛΗΝΗΣ
3.672.786,96	2.038.566,94	55,50	1.330.822,44	36,23	1.666.923,68	45,39	772.243,25	37,88	ΔΗΜΟΣ ΠΑΞΩΝ
23.964.344,86	17.917.808,98	74,77	3.547.559,29	14,80	7.665.532,40	31,99	8.755.594,52	48,87	ΔΗΜΟΣ ΠΑΠΑΓΟΥ-ΧΟΛΑΡΓΟΥ
3.811.749,87	1.901.548,03	49,89	1.617.341,33	42,43	2.028.789,66	53,22	523.089,30	27,51	ΔΗΜΟΣ ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ
9.866.627,08	4.690.016,33	47,53	4.417.152,56	44,77	4.752.479,53	48,17	2.317.131,69	49,41	ΔΗΜΟΣ ΠΑΡΓΑΣ
13.777.318,86	7.950.210,57	57,71	4.581.139,66	33,25	4.241.388,22	30,79	4.361.608,00	54,86	ΔΗΜΟΣ ΠΑΡΟΥ
5.324.572,31	4.036.616,14	75,81	855.373,92	16,06	1.778.333,19	33,40	939.318,53	23,27	ΔΗΜΟΣ ΠΑΤΜΟΥ
126.439.759,51	83.894.086,13	66,35	32.413.944,99	25,64	63.337.787,43	50,09	25.997.649,19	30,99	ΔΗΜΟΣ ΠΑΤΡΕΩΝ
39.572.333,62	30.229.268,12	76,39	5.180.630,39	13,09	15.320.190,84	38,71	9.999.170,03	33,08	ΔΗΜΟΣ ΠΑΥΛΟΥ ΜΕΛΑ
127.427.044,71	100.044.180,20	78,51	14.373.636,52	11,28	57.922.465,34	45,46	41.049.174,23	41,03	ΔΗΜΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
23.587.964,37	15.787.138,86	66,93	5.107.771,83	21,65	13.134.472,33	55,68	5.417.321,69	34,31	ΔΗΜΟΣ ΠΕΛΛΑΣ
15.677.613,26	11.513.319,54	73,44	2.280.501,88	14,55	5.946.914,15	37,93	6.830.435,26	59,33	ΔΗΜΟΣ ΠΕΝΤΕΛΗΣ
12.456.164,69	8.574.652,65	68,84	2.048.984,19	16,45	4.946.787,56	39,71	4.065.983,39	47,42	ΔΗΜΟΣ ΠΕΡΑΜΑΤΟΣ
52.895.693,10	40.707.420,11	76,96	6.180.087,51	11,68	22.403.663,38	42,35	18.751.301,34	46,06	ΔΗΜΟΣ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ
20.684.111,47	13.478.823,30	65,17	4.069.801,91	19,68	9.673.893,31	46,77	6.028.765,92	44,73	ΔΗΜΟΣ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΕΩΣ
8.806.024,23	4.641.837,57	52,71	3.448.686,93	39,16	5.068.438,44	57,56	1.437.155,94	30,96	ΔΗΜΟΣ ΠΗΝΕΙΟΥ
14.973.243,07	8.740.589,61	58,37	5.252.654,85	35,08	6.356.787,89	42,45	4.217.765,10	48,25	ΔΗΜΟΣ ΠΛΑΤΑΝΙΑ
25.412.291,32	14.097.685,32	55,48	9.617.937,36	37,85	18.079.713,43	71,15	3.862.858,73	27,40	ΔΗΜΟΣ ΠΟΛΥΓΥΡΟΥ
3.989.368,62	3.019.278,42	75,68	508.441,39	12,74	1.163.845,27	29,17	1.577.648,80	52,25	ΔΗΜΟΣ ΠΟΡΟΥ
25.422.921,78	15.443.205,11	60,75	7.688.794,98	30,24	13.882.586,29	54,61	4.758.392,98	30,81	ΔΗΜΟΣ ΠΡΕΒΕΖΑΣ
2.363.963,28	1.280.668,50	54,17	908.367,63	38,43	1.279.391,07	54,12	555.328,45	43,36	ΔΗΜΟΣ ΠΡΕΣΠΩΝ
8.704.175,01	5.244.935,06	60,26	2.536.092,27	29,14	4.147.744,53	47,65	2.277.945,81	43,43	ΔΗΜΟΣ ΠΡΟΣΟΤΣΑΝΗΣ
7.684.926,73	4.329.099,98	56,33	2.439.683,16	31,75	4.596.799,49	59,82	1.710.065,58	39,50	ΔΗΜΟΣ ΠΥΔΝΑΣ-ΚΟΛΙΝΔΡΟΥ
36.429.449,16	27.121.805,90	74,45	5.726.310,01	15,72	12.710.552,78	34,89	12.687.141,61	46,78	ΔΗΜΟΣ ΠΥΛΑΙΑΣ-ΧΟΡΤΙΑΤΗ
6.618.617,14	5.069.116,79	76,59	1.424.455,73	21,52	4.039.504,28	61,03	1.614.767,00	31,85	ΔΗΜΟΣ ΠΥΛΗΣ
15.025.943	6.787.004,4	45,17	7.065.798,	47,02	6.620.275,	44,06	3.797.981,4	55,96	ΔΗΜΟΣ ΠΥΛΟΥ-

,50	0		77		08		3		ΝΕΣΤΟΡΟΣ
28.143.156,26	19.185.538,08	68,17	7.029.103,11	24,98	20.883.606,56	74,20	2.827.443,65	14,74	ΔΗΜΟΣ ΠΥΡΓΟΥ
6.474.264,76	3.215.179,44	49,66	2.706.478,60	41,80	3.953.004,29	61,06	816.395,34	25,39	ΔΗΜΟΣ ΠΩΓΩΝΙΟΥ
14.275.757,22	10.481.069,53	73,42	1.745.115,69	12,22	3.109.428,27	21,78	7.643.356,08	72,93	ΔΗΜΟΣ ΡΑΦΗΝΑΣ-ΠΙΚΕΡΜΙΟΥ
53.791.151,05	28.868.855,36	53,67	21.224.351,87	39,46	26.039.037,37	48,41	10.157.796,18	35,19	ΔΗΜΟΣ ΡΕΘΥΜΝΗΣ
6.639.076,28	2.587.272,94	38,97	3.323.842,25	50,06	3.963.825,64	59,70	998.969,26	38,61	ΔΗΜΟΣ ΡΗΓΑ ΦΕΡΑΙΟΥ
104.069.588,00	68.019.811,22	65,36	24.785.185,82	23,82	44.845.556,71	43,09	30.530.121,90	44,88	ΔΗΜΟΣ ΡΟΔΟΥ
22.634.097,74	16.618.459,55	73,42	3.399.410,08	15,02	10.171.198,04	44,94	8.337.762,27	50,17	ΔΗΜΟΣ ΣΑΛΑΜΙΝΑΣ
3.153.429,94	1.672.941,85	53,05	1.054.113,97	33,43	1.569.824,60	49,78	624.554,26	37,33	ΔΗΜΟΣ ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ
26.776.923,33	15.894.575,99	59,36	8.035.813,33	30,01	14.792.576,69	55,24	5.951.704,39	37,44	ΔΗΜΟΣ ΣΑΜΟΥ
22.258.524,05	16.037.718,39	72,05	4.189.850,28	18,82	4.437.444,36	19,94	10.163.239,36	63,37	ΔΗΜΟΣ ΣΑΡΩΝΙΚΟΥ
11.911.755,57	4.802.653,54	40,32	6.169.032,80	51,79	7.182.151,87	60,29	1.207.710,54	25,15	ΔΗΜΟΣ ΣΕΡΒΙΩΝ-ΒΕΛΒΕΝΤΟΥ
1.662.602,05	1.208.059,43	72,66	251.321,71	15,12	682.355,02	41,04	617.311,39	51,10	ΔΗΜΟΣ ΣΕΡΙΦΟΥ
46.515.224,62	34.909.630,27	75,05	8.025.468,85	17,25	26.212.986,56	56,35	7.243.403,79	20,75	ΔΗΜΟΣ ΣΕΡΡΩΝ
15.377.388,40	8.897.797,08	57,86	5.036.844,18	32,75	6.230.934,24	40,52	4.548.080,20	51,11	ΔΗΜΟΣ ΣΗΤΕΙΑΣ
16.807.699,02	8.449.947,20	50,27	6.704.282,39	39,89	6.799.528,02	40,45	6.332.777,01	74,94	ΔΗΜΟΣ ΣΙΘΩΝΙΑΣ
833.793,87	399.381,87	47,90	372.804,18	44,71	335.800,99	40,27	88.717,74	22,21	ΔΗΜΟΣ ΣΙΚΙΝΟΥ
11.751.895,02	6.766.510,61	57,58	3.963.810,84	33,73	6.014.197,38	51,18	2.817.468,53	41,64	ΔΗΜΟΣ ΣΙΚΥΩΝΙΩΝ
11.125.166,16	7.572.390,39	68,07	2.613.829,44	23,49	4.916.667,56	44,19	2.196.494,32	29,01	ΔΗΜΟΣ ΣΙΝΤΙΚΗΣ
3.734.376,95	2.044.346,38	54,74	1.264.953,93	33,87	1.642.912,62	43,99	693.474,45	33,92	ΔΗΜΟΣ ΣΙΦΝΟΥ
8.165.032,64	6.993.864,97	85,66	420.192,72	5,15	1.391.270,19	17,04	3.710.073,08	53,05	ΔΗΜΟΣ ΣΚΙΑΘΟΥ
3.450.839,66	2.347.271,92	68,02	624.851,22	18,11	1.358.714,22	39,37	1.072.585,21	45,69	ΔΗΜΟΣ ΣΚΟΠΕΛΟΥ
8.417.896,26	6.166.369,39	73,25	1.296.316,96	15,40	4.272.323,69	50,75	2.351.788,65	38,14	ΔΗΜΟΣ ΣΚΥΔΡΑΣ
5.224.185,83	2.807.896,43	53,75	2.062.628,01	39,48	2.082.958,76	39,87	1.398.141,75	49,79	ΔΗΜΟΣ ΣΚΥΡΟΥ
8.149.529,02	4.644.618,30	56,99	2.848.384,17	34,95	3.365.891,91	41,30	1.602.388,16	34,50	ΔΗΜΟΣ ΣΟΥΛΙΟΥ
9.603.049,92	5.807.643,74	60,48	2.840.517,76	29,58	4.975.542,85	51,81	2.182.367,95	37,58	ΔΗΜΟΣ ΣΟΥΦΛΙΟΥ
9.413.082,21	6.107.361,09	64,88	2.578.926,47	27,40	4.145.529,41	44,04	2.035.657,20	33,33	ΔΗΜΟΣ ΣΟΦΑΔΩΝ
26.949.515,64	16.150.379,01	59,93	8.978.415,93	33,32	13.213.859,76	49,03	3.827.033,09	23,70	ΔΗΜΟΣ ΣΠΑΡΤΗΣ
28.981.015,84	18.541.008,91	63,98	7.637.764,41	26,35	5.234.268,94	18,06	12.698.513,88	68,49	ΔΗΜΟΣ ΣΠΑΤΩΝ-ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ
6.711.293,37	3.608.013,00	53,76	2.589.835,33	38,59	1.700.188,22	25,33	1.951.891,68	54,10	ΔΗΜΟΣ ΣΠΕΤΣΩΝ
6.243.623,86	3.755.027,50	60,14	1.721.381,58	27,57	2.811.653,28	45,03	1.644.431,34	43,79	ΔΗΜΟΣ ΣΤΥΛΙΔΑΣ
3.351.711,91	2.485.027,01	74,14	602.072,60	17,96	1.596.069,29	47,62	663.861,40	26,71	ΔΗΜΟΣ ΣΥΜΗΣ
23.775.108,20	15.004.426,19	63,11	6.667.528,58	28,04	13.200.220,48	55,52	4.353.489,71	29,01	ΔΗΜΟΣ ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ
1.627.557,21	717.315,57	44,07	734.605,56	45,14	1.169.901,46	71,88	145.188,90	20,24	ΔΗΜΟΣ ΣΦΑΚΙΩΝ
21.527.291,58	15.771.003,03	73,26	5.387.758,06	25,03	4.976.264,90	23,12	8.169.134,96	51,80	ΔΗΜΟΣ ΤΑΝΑΓΡΑΣ
6.230.680,31	3.455.728,83	55,46	1.966.582,69	31,56	3.191.665,31	51,22	972.434,29	28,14	ΔΗΜΟΣ ΤΕΜΠΩΝ

1.272.411,38	756.406,18	59,45	372.049,87	29,24	767.934,40	60,35	96.708,30	12,79	ΔΗΜΟΣ ΤΗΛΟΥ
8.734.141,80	4.303.318,23	49,27	3.721.857,97	42,61	3.918.475,36	44,86	2.421.895,90	56,28	ΔΗΜΟΣ ΤΗΝΟΥ
5.686.900,89	2.903.015,86	51,05	2.219.822,05	39,03	3.176.509,05	55,86	892.529,96	30,74	ΔΗΜΟΣ ΤΟΠΕΙΡΟΥ
47.440.317,76	30.388.942,41	64,06	10.935.746,06	23,05	31.136.621,27	65,63	8.022.320,13	26,40	ΔΗΜΟΣ ΤΡΙΚΚΑΙΩΝ
25.654.262,00	18.679.101,16	72,81	6.661.862,75	25,97	16.570.438,62	64,59	5.419.795,54	29,02	ΔΗΜΟΣ ΤΡΙΠΟΛΗΣ
15.968.812,04	10.747.232,05	67,30	3.731.740,65	23,37	5.854.044,98	36,66	4.488.500,31	41,76	ΔΗΜΟΣ ΤΡΙΦΥΛΙΑΣ
4.812.930,09	1.992.454,19	41,40	2.330.436,80	48,42	2.213.105,90	45,98	853.455,40	42,83	ΔΗΜΟΣ ΤΡΟΙΖΗΝΙΑΣ-ΜΕΘΑΝΩΝ
8.653.711,67	6.055.150,67	69,97	1.737.111,27	20,07	4.087.558,21	47,23	1.823.442,89	30,11	ΔΗΜΟΣ ΤΥΡΝΑΒΟΥ
4.892.694,29	3.441.267,59	70,33	1.114.628,16	22,78	821.682,02	16,79	1.788.388,63	51,97	ΔΗΜΟΣ ΥΔΡΑΣ
8.613.953,59	4.759.558,45	55,25	2.887.801,31	33,52	6.049.387,80	70,23	913.637,18	19,20	ΔΗΜΟΣ ΦΑΙΣΤΟΥ
6.269.155,35	3.358.797,44	53,58	2.333.053,11	37,21	2.501.307,39	39,90	823.662,08	24,52	ΔΗΜΟΣ ΦΑΡΚΑΔΟΝΑΣ
8.852.027,16	5.619.675,70	63,48	2.252.139,80	25,44	4.015.228,04	45,36	2.156.632,09	38,38	ΔΗΜΟΣ ΦΑΡΣΑΛΩΝ
19.686.422,80	12.587.702,60	63,94	4.378.964,02	22,24	6.583.720,32	33,44	7.066.375,16	56,14	ΔΗΜΟΣ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ-ΧΑΛΚΗΔΟΝΟΣ
7.482.125,32	4.191.698,89	56,02	2.686.095,26	35,90	4.328.372,86	57,85	1.034.071,30	24,67	ΔΗΜΟΣ ΦΙΛΙΑΤΩΝ
27.138.175,47	21.480.690,34	79,15	3.129.557,41	11,53	4.860.854,82	17,91	11.733.419,50	54,62	ΔΗΜΟΣ ΦΙΛΟΘΕΗΣ-ΨΥΧΙΚΟΥ
22.592.976,26	13.144.453,37	58,18	7.834.339,88	34,68	12.547.482,93	55,54	2.387.635,74	18,16	ΔΗΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ
943.450,09	604.888,48	64,11	232.780,21	24,67	424.597,27	45,00	232.397,71	38,42	ΔΗΜΟΣ ΦΟΛΕΓΑΝΔΡΟΥ
2.042.678,23	1.114.403,94	54,56	824.022,54	40,34	660.167,07	32,32	119.071,53	10,68	ΔΗΜΟΣ ΦΟΥΡΝΩΝ ΚΟΡΣΕΩΝ
62.284.285,76	10.548.944,75	16,94	46.057.878,67	73,95	9.234.753,20	14,83	5.347.552,53	50,69	ΔΗΜΟΣ ΦΥΛΗΣ
21.792.005,99	15.522.019,48	71,23	3.111.818,05	14,28	7.949.935,00	36,48	6.762.041,04	43,56	ΔΗΜΟΣ ΧΑΙΔΑΡΙΟΥ
45.259.613,98	32.055.006,39	70,82	8.367.885,83	18,49	11.003.284,23	24,31	15.228.641,80	47,51	ΔΗΜΟΣ ΧΑΛΛΑΝΔΡΙΟΥ
13.087.174,50	10.191.449,36	77,87	1.849.481,10	14,13	5.803.308,66	44,34	3.796.797,59	37,25	ΔΗΜΟΣ ΧΑΛΚΗΔΟΝΟΣ
1.419.158,96	1.122.155,91	79,07	288.696,39	20,34	722.155,80	50,89	182.324,01	16,25	ΔΗΜΟΣ ΧΑΛΚΗΣ
58.679.912,48	41.105.021,90	70,05	12.171.257,15	20,74	29.180.599,58	49,73	13.373.841,37	32,54	ΔΗΜΟΣ ΧΑΛΚΙΔΕΩΝ
66.904.836,92	46.417.268,51	69,38	14.504.720,73	21,68	34.221.764,61	51,15	16.157.118,26	34,81	ΔΗΜΟΣ ΧΑΝΙΩΝ
22.349.650,95	14.903.298,10	66,68	5.892.986,69	26,37	6.491.101,07	29,04	7.857.042,24	52,72	ΔΗΜΟΣ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ
35.579.841,27	18.610.822,83	52,31	13.706.268,64	38,52	21.368.633,18	60,06	5.699.163,24	30,62	ΔΗΜΟΣ ΧΙΟΥ
3.094.025,70	2.323.349,78	75,09	694.906,57	22,46	547.458,88	17,69	101.806,41	4,38	ΔΗΜΟΣ ΨΑΡΩΝ
20.549.505,22	16.521.381,60	80,40	2.232.217,77	10,86	5.124.889,46	24,94	6.928.363,93	41,94	ΔΗΜΟΣ ΩΡΑΙΟΚΑΣΤΡΟΥ
26.529.649,80	18.687.163,19	70,44	6.028.484,24	22,72	6.298.133,70	23,74	13.210.658,10	70,69	ΔΗΜΟΣ ΩΡΩΠΟΥ
7.078.005.972,13	4.585.359.654,71		1.837.077.271,50		3.177.595.074,28		1.862.800.724,90		0,00

Π2 Ταξινόμηση της φορολογικής αυτονομίας

Taxing power of sub-central governments - *A taxonomy of tax autonomy*

1. The term “tax autonomy” captures various aspects of the freedom sub-central governments (SCGs) have over their own taxes. It encompasses features such as sub-central government’s right to introduce or to abolish a tax, to set tax rates, to define the tax base, or to grant tax allowances or reliefs to individuals and firms. In a number of countries taxes are not assigned to one specific government level but shared between the central and sub-central governments¹. Such tax sharing arrangements deny a single SCG any control on tax rates and bases, but collectively SCGs may negotiate the sharing formula with central government. The wealth of explicit and implicit institutional arrangements has to be encompassed by a set of indicators that are simultaneously appropriate (they capture the relevant aspects of tax autonomy), accurate (they measure those aspects correctly) and reliable (the indicator set remains stable over time). The first indicator sets on tax autonomy were published for 1995 and 2002, and the exercise was repeated and extended for 2005.

2. The framework consists of five main categories of autonomy (table). Categories are ranked in decreasing order from highest to lowest taxing power. Category “a” represents full power over tax rates and bases, “b” power over tax rates (essentially representing the “piggy-packing” type of tax), “c” power over the tax base, “d” tax sharing arrangements, and “e” no power on rates and bases at all. Category “f” represents non-allocable taxes. In order to better capture the more refined institutional details the five categories were further divided into subcategories: two for the “a” and “b” categories, and three for the “c” category. Special attention was paid to tax sharing arrangements, where the four “d” subcategories are thought to represent the various rules and institutions for governments to determine and change their own share. Altogether 13 categories were established to capture the various tax autonomy arrangements in OECD countries. Since category “f” or “non allocable” was hardly used, the taxing power universe seems to be well reflected in this taxonomy. The indicators do not take account of which level of government actually collects the tax, as this is not relevant to the concept of tax autonomy.

¹ The term “government” encompasses institutions such as parliaments, councils, ministries, cabinets etc.

Taxonomy of taxing power

a.1	- The recipient SCG sets the tax rate and any tax reliefs without needing to consult a higher level government.
a.2	- The recipient SCG sets the rate and any reliefs after consulting a higher level government.
b.1	- The recipient SCG sets the tax rate, and a higher level government does not set upper or lower limits on the rate chosen.
b.2	- The recipient SCG sets the tax rate, and a higher level government does sets upper and/or lower limits on the rate chosen. c.1 The recipient SCG sets tax reliefs – but it sets tax allowances only.
c.2	- The recipient SCG sets tax reliefs – but it sets tax credits only.
c.3	- The recipient SCG sets tax reliefs – and it sets both tax allowances and tax credits.
d.1	- There is a tax-sharing arrangement in which the SCGs determine the revenue split.
d.2	- There is a tax-sharing arrangement in which the revenue split can be changed only with the consent of SCGs.
d.3	- There is a tax-sharing arrangement in which the revenue split is determined in legislation, and where it may be changed unilaterally by a higher level government, but less frequently than once a year.
d.4	- There is a tax-sharing arrangement in which the revenue split is determined annually by a higher level government.
e	- Other cases in which the central government sets the rate and base of the SCG tax.
f	- None of the above categories a, b, c, d or e applies

Note: This is the classification used in the data collection exercise but there may be a need for clarification in the future. For example, the sub-division of the “c” category cannot be applied to sales taxes (including VAT) where the concepts of allowances and credits (in the sense that they are used in income taxes) do not exist. Also, it may be more appropriate to qualify the definition of the “d.3” category to say that the change is normally less frequent than once a year, as specific legal restrictions on frequency may not exist.